

**De coniugio Episcoporum & Diaconorum, ad uenerandum
Doctorem Vuolfgangum Reissenbusch, monasterij
Lichtenbergensis Praeceptorem**

<https://hdl.handle.net/1874/424060>

DE CON

IVGIO EPISCOPORVM

et Diaconorum, ad uenerandum

Doctorem Vuolfgangum Reissen-

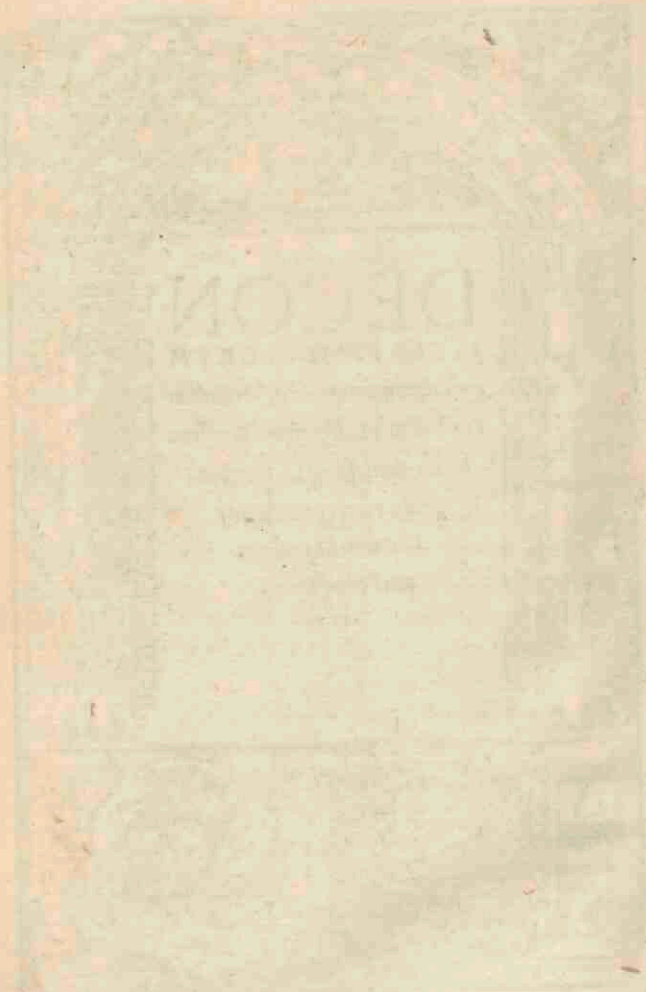
busch, monasterij Lichtenber-

gensis Praeceptorem, per

Ioannem Bugenhagi

um Pomeranum.

• 15 26 •

EPISTOLA GRATVLA-
TORIA.

Doctori VVolsango Reissen
busch humanarum legum nō
vulgari interpreti, monasterij
Lichtenbergensis, ordinis san-
cti Antonij, Praeceptoris, domi-
no suo in Christo uenerando,

Ioannes Bugenhagius Pomeranus.

Gratiam & pacem à deo patre nostro & domi-
no nostro Iesu Christo. Quando amicorum sunt om-
nia communia, atq; adeò quādo Christianorum est
gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus, non
incōmodum iudicauis, doctissime doctor, ut antehac
de tuis nuptijs apud me sancte gauisus sum, ita nunc
publico gratulari scripto. Nam per hoc & alijs pro-
desse cupimus, dum non solum sapientibus uerū eti-
am quibusuis debitores sumus.

Gaudeo itaq; tibi contigisse quod semper uolui-
mus & optauimus, ex quo intelleximus te ad hoc à
deo creatum ut nō liceret bona conscientia tibi ali-
ter uiuere, nempe contigisse uxorem secundum ani-
mum (quemadmodum audiuius) modestam & tu-
is moribus commodissimam, secundum corpus ta-
lem quae tibi non displiceat. Quam ut non dubita-

A 2 mus te

Vxor opti mus te ex fide duxisse, ita non ignoramus à deo tibi
ma est quā datā, secundū illud in prouerbijis: Diuitie dantur à
secundum parētibus, uxor autem prudēs proprie datur à do-
deū dilige mino. Et rursus: Qui iuenit mulierē, inuenit bonū,
re potes. & hauriet iucunditatē à domino.

Felix certe maritus est, qui ubi cōmodam à deo ac-
ceperit uxorem, diligere potest, reliqua quæ mūdus
uulgo in coniugio miratur, non contemno, si adsunt
modo secundum deum, hoc autem solum post fidē
sue conscientiam bonam requirendum, ut talis sit
uxor quæ diligi possit. Sic enim ordinauit deus: Re-
linquet, inquit, homo patrem suum & matrem su-
am & adhærebit uxori suæ, & erunt duo una caro.
In quam dei ordinationem Apostoli Christi respici-
entes, diligenter admonent, ut uiri suas diligant uxo-
res sicut propria corpora, ita ut Paulus nō uereatur
uiris exemplum proponere, in quod uel angeli pro-
spicere desiderant, dum dicit: Viri diligite uxores ue-
stras, sicut & Christus dilexit ecclesiam, et seipsum
tradidit pro ea ut eam sanctificaret, mūdans eam la-
uacro aquæ, in uerbo uitæ, ut exhiberet ipse sibi glo-
riosam ecclesiā, non habentē maculam, & rugā, aut
aliquid huiusmodi, sed ut sit sancta & immaculata.
Vxorem autē te duxisse quam ames, præter ea quæ
amicis nostris referētibus audiui, certissimo mihi ar-
gumēto est, q̄ pauperē duxeris, id est, eā in qua præ-
ter ipsam

ter ipsam nihil spectaris, adeò placuerūt omnia, ut
extra eā cum ea nihil requireres. Nuda Eua Adamo
data est, Vtinā hoc exemplū imitarētur qui uxores
diuites malunt q̄ amatas, Quod si pecunia cum dile-
cta spōsa uenit, quis cōtemnet? At non uelle spōsam
nisi cū pecunia, raro feliciter cedit, nunquam autē,
si solā quæris pecuniā, alioqui nō accepturus spon-
sam. Vides igitur uenerāde doctor quā nō uanum
sit meæ gratulationis caput & summa, dum tale cō-
modum taleq; dei beneficium tibi gratulamur.

Quin & gratulamur tuæ uxori q; talem maritū
dei munere acceperit, qui, quemadmodū Petrus mō-
net, nouit ei secundum scientiam cohabitare, & qua
si infirmiori uasculo muliebri impertiri honorem,
ut coheredi gratiæ uitæ. Nam si reliqua, quā ha-
bes, eruditio prudentiorem te facit, profecto sacræ li-
teræ, quas amas, piū non facere non possunt. Pru-
dentia autem, si pietas siue timor dei & religiosus
cultus adfuerit, quid non feret in infirmiori uasculo,
quod utcunq; infirmū, nouit esse coheres gratiæ ui-
tæ? atq; adeo quid non iucundi hæc sciētia uerbi dei
inueniet in foemina, utcūq; uideātur quædam carni
molesta? quā ex manu dei primū nouit se accepisse,
egregiū certe dei depositū, deinde & eandē esse cō-
sortē gratiæ uitæ p̄ Ihesum Christū dominū nostrū,
in qua tam licet spiritū sanctū inhabitatorē adora-

Verbū dei
facit mari-
to cōmodā
uxorem;

Bona con-
scientia in
coniugio.

re, Neq; hic pharisaica iusticia statim iudicet nõ esse
Christianã quam infirmã uidet & quandoq; inepti-
re, quando Petrus spiritu dei plenus infirmius uascu-
lum uocat, & tamen coheres gratiæ uitæ. Esto, quã-
doq; non satis Christiana cõtingat scemina, nihil mi-
rum si Christus per talem uirum Christianã faciat,
quemadmodũ Paulus Corinthijs scribit.

Non possunt sceminae maiores diuitiæ, maior ho-
nor & dignitas in hoc mundo cõtingere quã si pi-
um & modestũ maritũ à deo acceperit. Cõsulis aut
regis uxorem fieri, ad ista certe nihil est, felix tantũ
si hoc scemina agnoscat. Nam hic plane utcunq; se-
cundum legem marito subdita sit, tamen regnat, nec
ullum maius regnũ in terris consequi potest. Procul
dubio itaq; inuidus sit necesse est, q nõ hic tuæ uxo-
ri congaudet.

Mulieris
regnũ in
terris.

Præterea alijs quoq; gratulamur, qui tuo exẽplo
confortati, paulo post sequuntur, in quibus sunt cano-
nici, Abbates, Episcopi. Nõ dubitamus enim esse, ut
cunq; paucos, qui expectent occasionẽ, ut quandoq;
fractis Antichristiani iugi uinculis, cum Loth ex So-
domis percunibus ferrumpere liceat. Nam tamet
si misericordia & liberalitate dei patris, per docto-
rem Martinum Lutherum ita ueritas, de impio cleri-
corum cœlibatu à Satana inuento, & de sanctitate
coniugij inter masculum & sceminã a deo instituti,
indicata

indicata sit & uia aperta, ut nemo bona consciētia secundum uerbū dei contradicere possit, tamen uel trepidā conscientie, aut alioqui timidi mortaliū animi, non facile sese ad iter accingunt, nisi duces præcesserint, Atq; hic mi doctor credito multos in oculto gratulari tibi, qui id publice mecum fateri non audent, Suis enim quisq; necessitatibus adhuc constringitur, donec deus uelit meliora. Miserū est hodie regnum Papisticum, quod etiam oderunt multi, qui amplecti & fouere falso existimantur.

Precamur igitur deum patrem nostrum & domini Sancti panum nostrum Ihesum Christum, ut sancte tibi cum uxore conueniat, fiatq; tuum istud coniugium erudite instituta sanctaq; sobole beatum, ut per te perq; alios eruditos & pios parētes, redeat sancta puerorum institutio, ad multiplicandum pietatis regnū per Ihesum Christum dominum nostrum. Amen. Nam olim quādo episcopi & uerbi dei ministri pudicas habebant coniuges, educabant filios omni castitate, modestia & sanctitate probatos, id quod & Paulus in eis requirit, ad Timotheum scribens. Hic à pueris parabantur ad ministerium ecclesie, eruditi sanctiq; uiri qui cū fiducia prædicarent uerbū, confunderent impietatem, resisterent hereticis, ac deniq; quasi per manus etiam filijs suis uitam traderent pietatem.

Istam tam beatam successionē inuidens ecclesie tēptores.

dei Satan, per superstitionem et hominū traditiones
inuexit nobis coelibatum, qui quā impiorus fuerit,
uiderunt etiam sæcula præterita, quā uero impius
fit, inuulgatur per uerbū dei hodie toti mūdo. Hinc
factū, ut pro priscis illis eruditibus habeamus stupidos
asinos, licet magnis titulis insignes, pro pijs, super-
stitiosos, pro regno dei, regnum Satane. Quomodo
enim uerbum dei permanabit ad posteros, nisi erudi-
atur iuuentus, quæ admodum diligenter præcipit in
lege deus? Non enim semper inuitis nobis & ingra-
tis, deus obtrudet prædicatores uerbi sui, quæ admo-
dum hodie facit, sed uult ut ex isto semine iam coeli-
tus oblato, paremus uberes prouentus posteritati,
alioqui indigni sumus qui uel nunc utamur panē san-
cto uerbi dei. Sic in psal. nō solum pro se, sed etiam
pro posteris orant per uerbū dei illuminationem, di-
centes. Appareat apud seruos tuos opus tuū, & de-
cor tuus super filios eorum. Verum qui erudientur
filijs à parentibus incruditis, quando sunt ablata con-
iugia, uel maxime ab illis quibus incumbit tractare
uerbum dei? Nemo iam postquam pereūt papistica
dicra, curat erudiendos filios, ut uel sic Satan agat,
quo post nostra tēpora pereat sacri Euangelij prædi-
catio, Speramus tamē quod dei benignitas per erudi-
tos sanctosq; parētes nobis pietatis semina sit relictū-
ra, nisi breui Christus extremo illo die anteuertat.

TU UCRO

Tu uero eruditissime doctor, cui non possunt displicere quæ Christi sunt, communem patrem pro nobis & pro fratribus nostris orato, & hoc propense meæ in te uoluntatis officium boni consulito.

DEFENSIO.

Sed ne optime preceptor, quis nos interturbet dum ita congaudemus, suscipiam quoque prouinciam respondendi, siue superstitosulis amicis siue inuidis aduersarijs, qui forte contendunt non oportuisse te fieri coniugem, ut uideant quam bona conscientia simus coniuges, & armati uerbo dei, quam nihil moremur quicquid illi obiecerit. Neque uero repetendum hic est, an clericis liceat abijcere coelibatum, sed te tuumque factum ita defendam, ut per hoc forte alijs quoque seruiam.

Aiunt non oportere hic gratulari, ubi amicus in miseriam incidit, & onus sibi, potius quam libertatem comparauit, quando & paulus dicit, bonum est homini mulierem non tangere, Dico non nuptis & uiduis, bonum est illis si sic permanserint sicut et ego. Tribulationem carnis habebunt coniuges, uolo autem uos esse sine solitudine. Qui sine uxore est sollicitus est, de ijs quæ sunt domini, quomodo placeat deo &c. Respondeo. Non ignoramus quæ impius mundus contra coniugium à deo institutum iactitet, quid miseriarum in eo inueniat & reprehendat, hunc igitur relinquamus sibi, premium certe

Indigne
sentit mun-
dus de con-
iugio.

suum in sinu portat damnati cōiugij, auertat nos de
us ab illa miseria & onere, Neque ignoramus quid
Hieronymus ex suo Theophrasto & aliorum impijs
sententijs producat, quo dehortetur à coniugio, &
licet uelit uideri nō damnare cōiugium, magna tamē
pars est male confirmati clericorum cœlibatus.

Conscien-
tijs consu-
lēdum, eti-
am cū tri-
bulatione
carnis.

Tunc igitur miseria conscientiarum nos preme-
bat & onus, quādo urebamur & propter constitui
onem hominum nō licebat ducere uxorem, propter
timorem autem dei, non licebat scortari. Nūc autē
per cōiugium liberæ factæ sunt nostræ conscientie,
quando optime conscij nobis sumus in hac parte, qđ
non contra deum, sed quod deo placet facimus, Nā
eius uerbum quo conditum, institutum, benedictum
est coniugium, nos non fallit, Incommoda carnis,
quæ illi magni æstimant, ne tantillum quidem curāt
Christiani, ubi pro conscientiarum libertate coram
deo, subeunda sunt, Christianus non est qui pro ali-
qua carnis incommoditate, contra conscientiam in
conspectu dei uiuere audet. Misera seruitus est, ubi
conscientie non sunt liberæ.

Abutuntur
quidam
scripturis.

Porrò uerbis Pauli omnes abusi sunt quotquot ex
eis cœlibatum clericorum statuerent uoluerunt, neque
bonos hic uiros præstiterunt, tantum abest, ut iure
eis in hoc credi debuerit, Tu ne uirum bonum pu-
tas, qui contra conscientiam (quemadmodum qui-
dam

dam rabula forenses faciūt) ius scriptum ita peruer-
tit, ut quod maxime contra ipsum facit, quasi pro
sua caussa faciat, uelut uideri, deinde reliqua omnia
tacet quæ addita sunt, quibus suum, non iuris nego-
tium agere, statim deprehendi possit? Esto sibi hoc
licere putent filij huius seculi, in ijs uero qui filij lu-
cis haberi uolunt, insuper & uerbi dei interpretes,
quàm non deceat ista uasfricies, quis piorum nõ ui-
det? At dicis Hieronymum & quosdam alios hoc lo-
co istud fecisse, Nihil moror etiam si mihi angelum
aliquem è cœlis opponas, perpetuo dicam, non lice-
re ulli creaturæ, ne angelicæ quidem, agere contra
ius diuinum, quanto minus aliquid statuere?

Sic igitur serè tractarunt quidam hunc locum,
Bonum est mulierem non tangere, siue uxori nõ co-
pulari, quasi Paulus uelit intelligi, malū esse homini
mulierem tangere siue uxori copulari, & hoc malū
interpretati sunt peccatū, tamē excusabile peccatū
propter bonū coniugij. Scio quæ dicāt de excusata
concupiscētia, Tamen Paulus eo loco hoc nõ agit,
imò hoc solum per totū caput, ut Christiani per con-
iugium à deo inuolutum & sanctificatū, uitent scor-
tationē, à deo damnatam & impiā, & hoc necessa-
rium esse ijs qui uruntur, id est, qui tentātur, ut ad
impuritatem & animi & corporis deficiant. Cate-
rum qui non uruntur, id est, quemadmodum dicit.
qui ha

Quibus li-
berum sit
fieri coniu-
ges uel nõ.

qui habent donum perpetuo continēdi a mulieribus,
et non concupiscunt mulierem quæ ipsorum nō est,
quemadmodum Christus castitatem interpretatur,
sed puro corde solum solliciti sunt de ijs quæ sunt do-
mini, & quomodo placeant domino assidue sine mē-
tis distractione. Hi, inquit, secundum consilium meū
non secundum præceptum domini, maneat cœlibes,
ut expeditius cogitent ea quæ sunt domini, dum nul-
la distractione mentis agunt, & non coguntur cogi-
tare pro uxore, familia et liberis. Gratiar agāt deo,
de hoc tam cōmodo dono, non de singulari merito,
quemadmodum impia hypocrisis interpretatur.

Quod si tales etiam qui donum dei acceperūt, ut
perpetuo continere possint, coniugio se dare uelint,
non peccant in deum, quando de uirginibus non est
præceptum domini, & Paulus hic liberum dicit uel
seruare uirginem uel non seruare. Sibi tantum iniu-
rij sunt, qui neglecta tāta commoditate à deo data,
curis et sollicitudinibus se sine necessitate permittūt.
Sat crucis aliunde incumberet, ut non addant sibi
hanc crucem à qua deus liberauerat. Nam talibus
ferè crux est, dum recordantur coniuges, quàm si-
ne coniugio sancte manere potuerint, nisi se solen-
ter per deū, cuius uoluntate sciunt omnia fieri, quan-
do interim, qui urebātur et necessitate urgebantur,
pro accepto cōiugio nō possunt nō gratias agere, et
gloriantur

gloriantur se se libertatē ab hac necessitate corā deo consecutos, tantum abest ut doleant propter tribulationem carnis. De Christianis hic loquor, nō de ijs qui suis immūdis cogitationibus scortatione uolunt consultum, ante quorum oculos timor dei nō est.

Hæc omnia manifestis uerbis agit illic Paulus. Quod si sic absq; peccato coram deo licet abijcere uirginitatē à deo datam, ut sit in libertate nostra ingredi coniugium, quo loco habebimus illos, qui uirginitatē & perpetuā illā quam uocāt cōtinentiā, suis iuribus, id est, iniusticia, suis statutis, id est, prostitutionibus, suis uotis, id est, deuotionibus siue execrationibus, & suis iuramentis, id est, periurijs, fecerunt necessaria, etiam ijs quibus nō datum est hoc donū à deo? Certe laqueos posuerunt animabus, id quod Paulus quāmaxime cauere uoluit, fidelis. n. erat et misericordiā se agnoscebat consecutū à domino. Lōge aliud isti sunt, & longe aliter sentiunt. Fit nōnunquam ut multo digniora & meliora habeant quidam, quibus prodesse possent ecclesiæ dei multo melius, quā nonnulli rudes & stupidi continentes, quæ tamen dona multum impedit hæc constitutum humanarum necessitas, dum alijs consulturi, grauib; ipsi agitantur conscientijs. Nulli enim magis distrahuntur ut non cogitent quæ domini sunt, quā qui uruntur utcumq; coelibes. Hoc scilicet uoluit Satan

Sunt quædam digniora dona dei quā perpetua uirginitas
1. Cor. 14.

luit Satan, ut per istam traditionem non necessariā,
necessaria dei dona impediret, & præterea pecca-
ta multiplicaret.

Bonum est itaq; non obscurum est cur Paulus mulierem nõ
mulierem tangere siue cœlibem manere, dicat esse bonũ, nem-
nõ tãgere pe bonũ, nõ (ut somniãt nostri) unde sanctior sis cõ
iugibus, quãdo & uirgines impiæ damnantur & Sa-
tanæ sunt, non unde tibi merita & coronas cõpares
in cœlis, sed bonum (ut ipse interpretatur) propter
presentem necessitatem. Et rursum, Bonũ, quia uo-
lo uos esse absq; sollicitudine. Hoc dico ad utilitatem
uestram, non ut laqueum uobis iniiciam. Vides eum
non fingere merita, sed proponere commoda, ut sint
absq; sollicitudine huius uitæ, quæ cõmoda si abijce-
re uelint, faciant quod eis uisum fuerit, modo non
scortentur, sed cõiuges fiant in domino. Id quod rur-
sum sic dicit: Si acceperis uxorem, nõ peccasti, & si
nupserit uirgo, nõ peccauit, tribulationẽ tamen car-
nis habebunt huiusmodi, Ego aut uobis parco, id est,
uolo uos esse absq; tribulatione huiusmodi. Tribula-
tionem carnis uocat, nõ detrimentum salutis, Ex qui-
bus luce clarius est, de quo bono Paulus tam sepe il-
lic dicat, quando etiam negat peccare uidas, negat
peccare uirgines, si coniuges fiant.

Quibus Hoc autem bonum illorum solum est, qui per do-
bonum. num dei, ut diximus, libertatem habet ut cœlibes ma-
neant

neant, quemadmodum Paulus clare indicat. Vnus quisque, inquit, proprium donum habet à deo, alius quidem sic, alius uero aliter. Et Christus: Non omnes capiunt uerbum istud, sed quibus datum est. Et rursum Paulus, qui statuit in corde suo firmus, non habens necessitatem, potestatem autem habens suae uoluntatis, et decreuit hoc in corde suo, nempe seruare suam uirginem, bene facit. Igitur qui matrimonio iungit suam uirginem, bene facit, et qui non iungit, melius facit: Ille, inquit, bene facit, quia coniugium est dei. Hic autem melius facit, quia dono dei, licet libero, utitur, et liber est à presenti necessitate et tribulatione carnis quam habent coniuges, quae interpretatio non nostra est, sed Pauli, dum eius uerba non aliud patiuntur ut intelligas, ne hicingas gradus illos meritorum.

Ceterum quibus hoc donum à deo non est datum, ut maneant uirgines aut perpetuo continentes, ijs certe non est bonum mulierem non tangere, id est, uxori non copulari, sed plane malum est eis, dum utuntur, id est, sollicitantur ad fornicationem à deo prohibitam, utcumque ab opere externo abstineant, ut taceam indigniora, quemadmodum et hoc loco tacet Paulus, non tamen alibi. Fit enim ut (quemadmodum scriptum est) qui amat periculum, pereat in illo. Debebant itaque perpetuae continentiae buccinatores bona fide reddidisse uerba Pauli,

Quibus liberum ut maneant cœlibes.

Pauli, & nō solum respexisse pharisaice in fornicationē externā, sed etiam Christiane in fornicationē mentis, atq; sic reddidisse.

Bonum est homini mulierē nō tangere. Propter fornicationē autem unusquisq; habeat suā uxorem, & unaqueq; suū uirū, & hic mutuo sibi debitū coniugale persoluant, & dum ad tempus continent, nō sine consensu mutuo contineant. Id est, Bonum est illi cui à deo datum est, manere cœlibem. Qui autē fornicatione oppugnatur, ne pereat in periculo, habere debet remedium, suam secūdum deum uxore. Dum enim uritur & ardet, oret deum ut possit continere, donec is det bonam uxorem, & non stulte se permittat perpetuæ cōtinentiæ cum periculo suæ salutis. Non enim deus adiuuabit, quando contemnis adiutoriū quod tibi creauit, ut non dicam q̄ hoc esset tentare deum.

Cōsolatio
quorundā
donec grā
descant in
Christo.

Porrò ijs qui non contemnuunt hodie hoc remedium, sed uel propter Antichristi regnum uel propter eius reliquias inuincibili necessitate premuntur, nō præscribimus leges, quando hoc non est nobis commissum à domino, sed eos ipsos tantum admoneamus in domino, ut quantumcūq; se peccatores agnoscant, commendent se & creatori & redemptori nostro domino nostro Ihesu Christo, is curabit pro eis, ubi etiam omnia desperata uidentur. Non enim

enim potest deserere inuocantes, & mirabili artificio per lapsum nos erigit, & per peccatum nostrum operatur iusticiam nostram, ita ut misericordie eius non sit numerus.

Illis itaq; quibus non est data perpetua continentia, non est bonum uxori non copulari, nisi tu bonum ducas scortari, id est, ad incontinentiam urgeri, id quod deus prohibet, et plane pro peccato habet. Neque talibus est liberum uel iungi coniugio, uel non iungi, sed plane necessarium ut iungantur, quia deus hic exigit coniugium, & uetat scortationem. Iccirco si liberis est bonum non iungi coniugio, est & bonum non liberis, id est, quibus hoc non datum est, iungi coniugio, quia uitas per dei coniugium id quod prohibet deus, nempe scortationem. Et si acceperis uxorem, non peccasti. & qui iungit matrimonio suam uirginem, bene facit. Non ergo Paulus ex eo quod dicit, Bonum est homini mulierem non tangere, uult inferri, ergo malum est mulierem tangere. Nam si tangis secundum deum, quemadmodum dictum est, quomodo malum esse potest? aut certe quomodo non bonum esse potest?

Atq; hic accusandi sunt nobis papistae, qui iurant & uouent castitatem, quam intelligunt perpetuam continentiam, de qua dictum, & ea iuramenta & uota ab alijs exigunt. Nam si eis datum est hoc donum

Etiam bonum est mulierem ducas scortari, id est, ad incontinentiam urgeri, id quod deus prohibet, et plane pro peccato habet. Neque talibus est liberum uel iungi coniugio, uel non iungi, sed plane necessarium ut iungantur, quia deus hic exigit coniugium, & uetat scortationem. Iccirco si liberis est bonum non iungi coniugio, est & bonum non liberis, id est, quibus hoc non datum est, iungi coniugio, quia uitas per dei coniugium id quod prohibet deus, nempe scortationem. Et si acceperis uxorem, non peccasti. & qui iungit matrimonio suam uirginem, bene facit. Non ergo Paulus ex eo quod dicit, Bonum est homini mulierem non tangere, uult inferri, ergo malum est mulierem tangere. Nam si tangis secundum deum, quemadmodum dictum est, quomodo malum esse potest? aut certe quomodo non bonum esse potest?

Iuramentum et uotum de eo quod non dedit deus

primū uauē deo ut non iurant, quemadmodū diximus, temere
nū est, de uouent & iurant, & non nūrum si propter istam te
inde et im meritatem deus hoc donum auferat, quemadmodum
pium. timemus nonnullis fieri. Esto ut cuiq; uouere uel iu-
rare liceret continentia, quanquā hoc temerariū
diximus, tamen perpetuam uouere nō licet, quando
semp ignoras in hac uita quid futurus sis, & Christi
anuscire debet oīa esse in manu dei. Vt uideas hic
infidelitātē esse fontem huius temerarij uoti & iura-
menti. Infidelitas autem quæ ex satana est, qui fieri
possit ut deo placeat?

Si uero eis non datum est, quid quæso aliud iurāt
sub nomine perpetuæ continentie, quam scortatio-
nem, quam necessario perficient uel affectu quem re-
spicit deus? Nam hi scortationi necessario se permittunt,
ut peiora taceam, dum coniugiū per deum in-
stitutiū, unicum contrā scortationē remedium, abiurant.
Id quod insigniter declarant illi, qui iam pridē
suo periculo docti, addunt & addendum uolunt in
iuramento hanc cōditionem. Quantum humana fra-
gilitas permittit. Dum enim sentiunt hoc iuramento
in æternum abiuratum coniugiū, & tamen iurant

Quantum se seruatuos continentiam quantum humana fragi-
humana litas permittit, quid aliud sentiunt, quam si humana
fragilitas fragilitas non permittit, se scortatuos? Certe huma-
permittit. na fragilitas hoc nunquam permittet, quando iam
ante

ante audisti perpetuam continentiam esse donum speciale quod à deo datur. Inter mille uix hodie unū qui hoc donum habeat, inuenies. Nouissima enim atq; adeo nunc pessima tempora sunt, sufficiat nobis, si uel sancto coniugio per gratiam dei nos continerimus. Qui uero hoc donum se sentit accepisse, uideat ne contemnat, sed rursus caueat quoq; ne hoc perpetuis uotis astringat. Dei enim donū est, quod tuis iuramentis non tenebitur, si is uoluerit auferre qui dedit. Ut liber sis ad coniugium, si Deus abstulerit donum.

Quod autem accedunt impij magistri et dicūt, Si non caste, tamen caute, quis non contemnet? Quis enim nisi planè excæcatus adeo stupidus est, ut ubi fallit oculos hominum, se fallere etiam posse putet oculos diuinæ maiestatis? Qui uero inter eos sancti uidentur, deum & ipsi excæcare tentant per suas satisfactiones, dum secundū confessoris mandatū legunt: Misere mei deus &c. Deus uenerunt gentes &c. Dum salutant sanctos suos & sanctas. Sed nō sic euadent. Propter tuā enim præsumptionē, deus nō mutabit suā ordinationē. Stulti sunt qui dum nō præcauerūt periculū, ne post lapsum quidem resipiscunt, Fugiunt ad illa quæ nō profunt, & quod instituit deus, uelut hæreticū cōtemnūt, sed pœnā sui cōtemptus per iudiciū dei coguntur in sinu portare.

Si nō caste
tamē caute

Nesciūt q sic dicunt de quibus affirmant. Postquam iam ostendimus uel ex eodem Pauli lo co, etiā bonum esse mulierē tangere siue uxori copu lari, & planē sanctū esse atq; adeo necessarium ijs quibus non datū est à deo, ut aliter munde uiuant, facile contemnemus illorum ineptias & crassissimā ignorantia, qui ut dehortentur à sancto cōiugio, & cōmendent suū illum uotis & iuramentis cōparatū cœlibatū, hoc uulgo tactitant. Spirituale cōiugium præferendū est carnali, ergo sanctū est abstinere à carnali coniugio, ut cōiunx fias spiritualis. Addunt quoq; illud sancti doctoris dictū: Nuptiæ terram re= plent, uirginitas paradysum. Præterea ex Apocaly= psis cap. xiiij. Nemo poterat dicere canticū illud no uum, nisi illa centū quadraginta quatuor milia, qui empti sunt de terra. Hi sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati, uirgines enim sunt. Hi sequuntur agnū quocunq; ierit &c. Christiani (inquiunt) non debent esse solliciti pro terra, sed pro paradiso replē do, neq; coinquinari cū mulieribus, sed summa puri tate sequi agnum quocunq; ierit.

Dispercam si intelligant quæ dicunt, & ferè im pij nebulones & scortatores sunt, non uirgines, qui talia nobis obijciunt. Obijciunt uero, non ut melio= res euadamus, qui possunt decē scorta, satis magna & ampla cōscientia, potius nobis permittere, quam unam secundū dei ordinationē coniugē, sed tantum
ut per

ut per hæc stultis imponant, & rudi vulgo nostrum
coniugium probent esse damnatū, & se esse in opti-
mo sanctissimoq; statu, qui status non solum meliores
coronas præ coniugibus in cælo accepturus sit, sed
etiam in terris sit aliorum saluator. Isti sunt pseudo
Christi, de quibus Christus prædixit. Facile quemad-
modum dixi mi doctor, tales ineptias contemnemus,
et impiam ignorantiam quæ doceri non vult, & ta-
men docere præsumit. Sed sustineto, ut & hic respō-
deam, propter infirmiores fratres, qui hisce uocibus
nonnihil solent moueri.

Spirituale cōiugium longe præferendū carnali, Spirituale
is solum ignorat qui non nouit quid inter spiritū & cōiugium
carnem intersit. Illi autem qui solos cœlibes coniu- Satanice in-
gij spiritualis participes faciunt, coniuges autem ex telledum-
cludunt, omnino ignorant quod nam sit spirituale si-
ue spiritus coniugium. Hinc audies quosdam ineptis-
sime dicentes. Sacerdotes (sic enim uocant eos) non
debent habere aliam uxorem quàm sanctam ecclesi-
am. Quibus dicimus, q̄ hanc iniuriam non sustine-
bit Christus, qui solus est sponsus suæ ecclesiæ, quam
acquisiuit sibi sanguine suo. Voluit iam pridem
& papa huius sponsi uicem gerere, sed hodie adul-
ter spiritu oris Christi ueri sponsi exufflatur, & in
conscientijs hominum occiditur. Si uero dixerint
Christum sponsum, & se sponsam, sciant se carnales
B 3 coniuges

coniuges, modo Christiani sint, ad illud spirituale cōiugium pertinere, extra quod spiritus sancti coniugium nemo est Christianus. Imò ijs qui hodie spirituales se dicunt, si ex operibus suis quærunt salutem, Christus nihil prodest, & ad coniugium istud spiritus dei non pertinēt, sed Satanae sunt. Non enim præstant uirginem castam Christo per fidei simplicitatem, sed seducuntur à serpente uelut Eua, id quod tenuit Paulus suis Corinthijs.

Nuptiæ
terram.

Veniamus quoq; ad id quod dicunt: Nuptiæ terram replent, uirginitas paradysum. Ineptus fuero si curem omnium hominum uocibus respondere, satis nobis superq; est, q; uerbo dei, quod à nobis stat, nos expugnare non possunt, atq; hæc est gloria nostra in deo. Libet tamen nunc indicare quid ualeat hoc uerbum humanum, hætenus quasi quiddam sanctum iactatum. Primum, ne ambiguitate sermonis eladantur, ubi uiderint conatum male cessisse, & ut uideant falsum esse quod dicunt atq; adeo impium, certum est eos de corporis uirginitate loqui, quæ admodum & de corporeis nuptijs siue carnalibus, quas nemo ignorat replere terram, secundum dei institutionem: Crescite & multiplicamini, & replete terram. Si tale uerbum dei haberent uirgines carnales de replendo paradiso, non opus esset hac nostra contentione.

Hic si uerum dicunt, non debent nobis obstrepere,

pere, q̄ multiplicamus nuptias, sed potius gratias
 agere, q̄ iam ex multis nuptijs prouenient multe uir-
 gines, unde suum repleant paradysum. Nam si cessa-
 rent nuptie, unde quæso acciperet tam sanctum pro-
 uentum? Sed hic ait Hieronymus. Nullum periculū
 ne pereant nuptie, etiamsi multos cohortemur ad
 uirginitatem. Stultorū enim semper infinitus erit nu-
 merus. O uocem dignā sancto uiro. Stultos uocat qui
 coniugiū petunt, quando scriptura stultos uocat infi-
 deles, nihil spiritus habentes, nihil cum deo com-
 mercij. ut in psal. Dixit insipiens in corde suo, non
 est deus, sed donemus istud erroris humanitati san-
 cti uiri, Cupimus tantum ut uideas quantum intersit
 inter uerba hominū & uerba dei, ne illa his æques,
 quemadmodum haftenus malefactum, id quod ta-
 men suis scriptis nullus unquam sanctorum postula-
 uit, Omnis caro scænum & gloria eius ut flos scæni,
 Flante spiritu dei exiccatum est scænum & cecidit
 flos, uerbum autē dei nostri stabit in æternum Amē.

Non autem est uerum quod dicunt Virginitas re-
 plet paradysum atq; iccirco non est hoc dictum per
 spiritum sanctum, qui est spiritus ueritatis. Nam
 constat Turcarum & Iudeorum uirgines damnari,
 & Christianorum meretrices saluari. Nemo unquā
 sanctorum patrum, quos nobis obijcitis, aliud sen-
 sit, sed uos per impietatem, quæ illi ut homines mi-

Virginitas
 non replet
 paradysum
 sed fides.

nus caute dixerunt, abutimini ad abnegationē gr̄a-
tiae dei & gloriæ fidei Christianae. Agite respōdete,
Saluantur ne infideles uirgines? Oportet, inquit,
Christianas esse uirgines, quæ repleant paradysum.
Audio. sed uidete ut hic prudēter agatis, ne his uer-
bis fateamini Euangelium sanctum & gratiam do-
mini nostri Iesu Christi, id quod diligenter soletis ca-
uere, ne Lutherani fiat, sic enī hodie uocatis Chri-
sti Euangelium habentes, quemadmodum Iudaei pri-
mum, deinde & Iulianus Augustus apostata, Christi-
anos uocabant Galileos & Nazarenos, nempe irri-
dentes quod à Galilea & Nazareth Christus secun-
dum scripturas venire non posset.

Si enim, ut dicitis, Virgines replent paradysum,
sed solae illae quae sunt Christianae, repleto paradiso
quis ille locus dabitur alijs qui non sunt uirgines, aut
forte uos ipsi quem locū habebitis in paradiso?

Nos autem dicimus id quod negare non potestis. qđ
non solae uirgines Christianae sed etiā uxores Chri-
stianae & mariti Christiani atq; adeo & latrones
et meretrices & publicani ad Christum cōuersi, re-
pleant paradysum. Sic enim non uirgini sed latroni
Christus dixit. Hodie mecū eris in paradiso. Et cō-
tra iustitios uestrae hypocriseos patres. Meretri-
ces inq; et publicani praecedēt uos ī regnū caelorū.

Vbi nunc est uestra illa carnis uirginitas, quae re-
pleat

pleat paradifum, quàm Paulus non tanti facit quan-
 ti uos, fed ait licere, ut etiam perpetuam fi accepe-
 ris à deo uirginitatem, tradas cõiugio, fecūdū tuam
 uoluntatem quemadmodum ante dictum? Nō audis
 hic uirginibus promitti paradifum fed Christianis.
 Christiani non sunt, nifi qui credunt in Christum, id
 est, quod Christus fit ipforum iustitia et uita æterna,
 & præterea nullum opus nullæ creature neq; in
 cœlo neq; in terra. Ergo si uultis audire à Lutherani-
 nis. Fides replet paradifum nō uirginitas. Virgines Fides re-
 nascuntur, fideles renascendo fiunt, damnata est na- plet para-
 tiuitas, nisi renascamur non est nobis salus, Fides exi- difum, non
 gitur à nobis, sine fide enim impossibile est placere uirginitas.
 deo. Non autem exigitur uirginitas, quia de uirgi-
 nibus inquit ille, præceptum domini nō habeo. Ta-
 lia si sciretis non Lutheranos nos fed Christianos uo-
 caretis: fed hãc appellationis gloriam nō exigimus
 à uobis, negotium uestrum potius sit ut multa impu-
 denter mentiamini contra nos propter filium homi-
 nis. Hæc erit gloria nostra in domino.

Videamus ea quæ dicimus & ex parabola Euan-
 gelica. Ne dicatis nos uobis obtrudere tantum Tur-
 carum & Iudæorum uirgines, de uestris etiam dici-
 mus, siue sint moniales siue aliæ sint etiã ex clericis
 & monachis, si qui de sua perpetua uirginitate glo-
 riari audet. De illis inquã dicimus quæ acceptis lam-
 padibus

padibus exeunt obuiam sponſo, id eſt Chriſto, Haec
neceſſe eſt, uel eſſe Chriſtianas, uel ſaltem pro Chri-
ſtianiſ haberi. Harũ quaedã ingreduuntur cũ ſponſo,
quaedam aut̃ excluſe, audiũt, neſcio uos. Si quem-
admodum dicitis, uirginitas replet paraduſum, cur
hic quaedam excluſũtur ne repleant paraduſum, cũ
tamen oẽs dicantur eſſe uirgines, Si uero iſtis exclu-
ſis nihil prodeſt quod uirgines ſunt, certũ eſt, alias
quæ ingreſſe ſunt propter uirginitatẽ nõ admiſſas,
De uirginitate carnis loquor, de qua noſtri aduerſa-
rij agunt, et de uirginibus ſolent iſta legere in eccle-
ſijs, licet parabola quiddam dignius adhuc habeat.
Quare ergo quaedam uirgines ſunt ſuſceptæ? quia
prudẽtes erant, quare reiectæ aliæ? quia fatuæ erant.

Vides itaq; qd' nõ uirginitas ſuſcipitur ut repleat
paraduſum, ſed prudentia, ſicut etiã non uirginitas
abijcitur, ſed fatuitas, uſq; adeo hic nihil reſpicitur
uirginitas. Porro prudentia & ſapientia eſt fides in
Chriſtum ſponſum, quam ſapientiam digniſſime tra-
ctat Paulus in principio prioris epiſtole ad Corin-
thios. Fatuitas aut̃ ſiue inſipiẽtia, eſt infidelitas, quæ
quanquam & ipſa inter noſtros uideri uelit Chriſti-
ana, tamen eſſe non poteſt. Nam nulla fiducia nititur
ſuper ſpõſum Chriſtum, ſed ſua uirginitate, ſuis
operibus & uſtitijs fidit, non ſponſo aut ſponſi bo-
nis. Fides ſibi parat oleum intus in uafis, infidelitas
tantum

tantum ornatis lampadibus id est speciosa hypocrisis
cōtenta est. Iecirco illa recipitur, ista abiicitur. In nūc
et iacta cōtra sacrum dei coniugium uocem nō dei,
sed hominis. Virginitas replet paradisum.

Restat nunc ut de Apocalypseos loco dicamus, ut
istis uirginarijs respondeamus, apud quos quicquid
scriptum est, auctoritatem habet, modo aliquid inue- Locus apo-
nerint quod uel in speciem appareat esse cōtra nos, calypseos
ut maxime contra ipsos uere sit. In eo libro decimo = de uirgini-
quarto capi: sic dicitur. Et uidi, et ecce agnus id est bus
Christus stabat supra montem Sion, quæ est ecclesia
et regnum cœlorum, ita tamen ut alludatur ad mon-
tem illum Iudeorum ubi erat templum et omnia sa-
cra dei, nam de ecclesia ex Iudeis hæc dicuntur ut
audies, et cum agno stabant centumquadraginta
quattuor milia, habentia nomē patris eius, id est no-
mē dei scriptū in frōtibus suis, necesse est ergo hunc
magnū numerū esse Christianos, qui soli nomine dei
patris sūt insigniti. Alij alijs nominibus sese uēditāt
quasi Christianissimi, sed dicitur eis, Non noui uos.

Et audiui uocem de cœlo tanquam uocem aqua-
rum multarum et tanquam uocem tonitruui magni,
et uox quam audiui erat uelut uax Citharædorum
citharizantium citharis suis. Qui enim stant cum
agno, id est surrexerunt cum Christo, et fortes cum
duce suo exeunt in prælium aduersus aëreas potes-
tes.

tes & regnum principis tenebrarum, prædicant
& confitentur Euangelium pacis, quod primum in
terpretatione legis, id est, cognitione peccati, quãdo
damnat omnia nostra, uox est aquarum multarũ &
tonitru magni, quemadmodum Ro. 1. dicitur, Re-
uelatur in Euangelio ira de cælo super omnem impi-
etatem & iniustitiam hominum qui ueritatem dei in
iniustitia detinent. Deinde promissione remissionis
peccatorum & æternæ uitæ fit uox citharizantiũ,
quid enim dulcius audiri potest?

*Canticum
nouum.* Et cantabant quasi canticum nouum, hoc est præ-
dicabant & cõfitebãtur Euangelium ante mũdo nõ
auditũ, & quod cõsciẽtijs misere pressis semper no-
uum est, nouosq; homines expulsa Adæ uetustate, p
spiritum efficit. De quo sepe psalmista ait. Cantate
inqt, domino canticũ nouũ. Et cantabant ante sedẽ
id est, in cõspectu dei siue fideli corde, nulla hypo-
crisi, & ante quatuor animalia, id est, in conspectu
omniũ hominum habitantiũ in oriẽte, occidẽte, me-
ridie & septẽtrione, nõ enim abscondũt sub modio
Euangelium sed prædicant & cõfitentur in publico
ut et alij salui fiant, nec negãt corã psecutoribus, &
ante uiginti quatuor seniores, id est, in cõspectu du-
odecim patriarcharum et duodecim Apostolorum,
*Corda pa-
trum ad
filios.* quos & Iudæis & gentibus prædicasse non dubium
est, eandem fidem, quam posteri corũ prædicant et
confitentur. Atque hic cõuertuntur corda patrum
ad filios,

ad filios, ut patres illi priores in fide agnoscat ueros
filios, id est, eandem fidem habentes, & corda filiorum
ad patres ipsorum, id est (quemadmodum angelus repe-
tijt in Luca ex Malachia) increduli ad prudentiam
iustorum. Sic autem istud canticum canitur in conspectu
seniorum, licet defunctorum, quemadmodum Christus de
Abraham dixit. Abraham uidit diem meum & gau-
sus est. Gaudent hic patres de filiis, ut uideant in deo
filios filiorum. Habet & Paulus discipulos de quibus
glorietur coram deo & per deum in illo die. Talia
uero aut similia uoluisse auctorem libri Apocalypse
os, colligo ex ijs quae passim dicit, in primis quae ca-
pite uigesimo primo, ubi meminit de nominibus duo-
decim tribuum filiorum Israel, & de nominibus duo-
decim Apostolorum. & de portis duodecim ad qua-
tuor uentos siue partes mundi aedificatis. Si quis uo-
luerit aliter interpretari, per me licebit, Haec haud
in magno ponimus discrimine.

Et nemo poterat dicere canticum, nisi illa centum Empti de
quadragintaquatuor milia, qui empti sunt de terra- terra.
Qui quae so empti sunt de terra nisi Christiani, qui
ex terreno regno in regnum caelorum redempti sunt san-
guine Christi. Sic. n. & illic cap. V. dicunt agno: Occi-
sus es, et redemisti nos deo in sanguine tuo, ex omni
tribu & lingua & populo & natione, et fecisti nos
deo regnum & sacerdotes, & regnabimus super terram,
id est

id est, qui antea eramus sub seruitute Satanae, super
terram iam regnabimus, & omnia in Christo subij-
ciētur sub pedes nostros. Sic et Paulus Galathis scri-
bit: Qui dedit semetipsum pro peccatis nostris, ut
eriperet nos de praesenti seculo nequam, secundum
uoluntatem dei & patris nostri. Et alibi. Empti estis
precio magno, &c.

Cātare cā
ticū nouū.

Hi itaq; qui sic empti sunt de terra, soli dicere pos-
sunt canticū illud nouū. Tentant & pseudapostoli,
ut haecenus papistae, praedicare Euangelium, sed suas
cogitationes & humanas iusticias praedicant, quae ue-
rū Christi Euangelium damnat. Tentant & hodie qui-
dam qui Euangelici praedicatores esse uolunt, sed pla-
ne nihil audis ex eis nisi acerrimas inuersiones con-
tra monachos, contra clericos papisticos, contra ieiunium
feriae sextae, contra inanem dei cultum & tem-
plorum ornatum, contra aquam benedictam, & similia
quibus haecenus seducti sumus, dum talibus fidere do-
cti fuimus. Ceterum Euangelium non audis, destruunt
quidem quae sunt aduersariorum, sed non aedificant au-
ditores in salutem, atque adeo dum sic pergunt, faciunt
potius auditores omnis honestatis contemptores, qui
postea per blasphemiam dicant hoc esse Euangelicum.
Quid ergo obstat quo minus dicant canticum illud no-
uum? Non possunt, inquit, quia non acceperunt, non-
uere agnoscunt se emptos de terra.

Hi sunt

Hi sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati, uirgines enim sunt. Hoc scilicet est, quod pro uirginibus contra sanctum cōiugium soletis adducere. Audistis hæc dici de ijs qui sunt signati in frontibus (id est mentibus & cordibus ubi deus uidet) nomine dei, de ijs qui cantant canticum nouum, quod nemo alius cantare potest, de ijs qui empti sunt de terra, id est, Christianis, Cauete ne dicatis illos, qui peccatores & meretrices fuerunt, non esse Christianos, contra Christi assertionem, quemadmodum ante diximus, Cauete & uestris quibusdam qui se negare non possunt cum mulieribus coinquinatos, quos tamen Christianissimos dicitis. Neq; erit hic uobis au-
fugium, ut dicatis iam non esse cum mulieribus in-
quinatos postquam egerunt pœnitentiã (utinam ue-
ram) licet ante fuerunt inquinati, nam statim addi-
tur, Virgines enim sunt. Virginitas corporis per pœ-
nitentiã non redditur, quæ pœnitentia tantum postu-
lat remissionẽ peccatorũ, & secundũ uestrũ Hiero-
nymum audacter hic pronunciantem, ne deus qui-
dem quando omnia potest, uirginem restituere po-
test, uellem uero tantus uir non tam audacter iudi-
casset de dei potestate. Ergo non sunt Christiani qui
cum mulieribus sunt coinquinati, & ne pœnitentiã
quidem eis ualebit ut mudentur & fiãt Christiani,
quando ad uirginitatẽ corporis redire nõ possunt.

Vidētis

Videtur ne tandem quàm absurda nobis ingeratis, et quàm uobis ipsis incōmoda, dum quæritis tantū ut dicatis, non ut recte dicatis. sed ita oportet eos offendere ad lapidem offensionis, & petrā scandali Christum, qui ueritati resistunt.

Cū mulie-
ribus coin-
quinati.

Hi sequuntur agnum quocunq; ierit. Nonne & meretrices & publicani in Euangelio agnū sequuntur? Nōne sequuntur & coniuges? Ut et hic uideas de Christianis dici, quibus in Christo nihil obest q; non sunt uirgines secundū carnem, imō meretrices multe saluātur, multe uirgines damnantur. Neq; uero protinus dabimus uobis cum mulieribus coinquinari, quotquot mulieribus copulātur. Nam coinquinātur sortatores & adulteri, non coinquinātur coniuges. Quid. n. coinquinārētur qui non peccant, quem admodum ante ex Paulo indicauimus? Sed neq; illud dabimus, Virgines sunt secundum carnē, ergo cum mulieribus non sunt coinquinati. Possunt. n. cum mulieribus corā deo coinquinari, qui adhuc integra carne sunt, teste Christo qui ait, Qui uiderit mulierē ad cōcupiscendā eam, iam mœchatus est cum eam corde suo. Hinc recte dixit Augustinus in psalmos scribens, Quid prodest integra caro mente corrupta? Melius est humile cōiugium quàm superba uirginitas. Necesse est ergo alias esse uirgines de quibus loquitur Apocalypsis, quàm uos somniatis.

Hi empti

Hi empti sunt ex hominibus primitiæ deo & agno, & in ore eorū non est inuentus dolus, Sine macula. n. id est sine peccato sunt ante thronum dei. Hi certissime sunt Christiani, quibus per fidem in Christum nō imputatur peccatū ut cūq; peccatores sint, imputatur uero iusticia, quæ est Christus Iesus dominus noster in æternū benedictus, Amen. Hi quia agnoscunt se emptos ex terra siue ex hominibus ut dei sint, & agni Christi, quod corde credūt ad iusticiā, ore cōfitentur ad salutē. Doctrinas humanas ut Satane uenenū in rebus salutis fugiunt, solū uerbū dei purū sine dolo & hypocrisi prædicant.

Verum quod primitias appellat deo emptas & agno, quis non uidet primos illos Christianos significari qui ex Iudæis assumpti sunt: qui primi cœperūt cantare canticum nouum, quādo adhuc nos gētes tacebamus. Nunc uero in sanguine Christi & nos accessimus ad eorum rem publicam, iam non amplius hospites & aduenæ, sed ciues sanctorū & domestici dei, quemadmodum Paulus scribit Ephesijs, ut & ipsi possimus cantare canticū nouum, empti de terra, & c. Verum primitiæ sunt Iudæi credētes, dicente & Christo, q. salus ex Iudæis est, quorum est adoptio filiorū, & gloria & testamentum, & legislatio, & cultus dei & promissio, quorum etiam patres sunt, ex quibus est Christus secundum carnem,

C quemad-

Primitiæ
Iudæorū.

quæ modo scribitur Romanis. Huc pertinet quod
& Paulus ad Ephesios scribit, nos gentes ædificatas
esse super fundamentum Apostolorum & prophetarum,
qui proculdubio Iudæi fuerunt, quorum fundamen-
tum est ille lapis Christus Iesus, super quod & nos
cum ipsis fundati sumus. Vides qui primum cecine-
runt canticum novum & inter Iudæos & inter gen-
tes, nempe prophete & Apostoli dei, & quotquot
eandem fidem habebant ex Iudæis. Primitias autem
uocat, ut intelligas nos gentes secutas, atq; adeo,
quemadmodum scriptura dicit, in locum infidelium
Iudæorum subrogatas, ut iam non simus illis posteri-
ores, quando in Christo non est Iudæus neq; græ-
cus, &c. Esto, sint illi primitiæ deo oblatæ, nos su-
mus decimæ & eorum plenitudo.

Ne uero putes hoc meum cõmentum, nolo enim
obscuris uti, tamen si non uideã qui hæc obscura sint,
produco tibi harum primitiarum signo dei uiui in
frontibus signatarum interpretem, illum ipsum qui
scripsit Apocalypsin, sic enim ait capite septimo:
Et audiui numerum signatorum, centum quadragin-
taquatuor milia signati ex omni tribu filiorum Isra-
el. Ex tribu Iuda, duodecim milia signati. Ex tribu
Ruben, duodecim milia signati, &c. Duodecies duo
decim milia, faciunt hunc numerum centum qua-
dragintaquatuor milia. Qui iam potest esse ampli-
us ob-

us obscurum istas primitias Iudeos esse, qui Christi fidem primi habuerunt? De nobis autem gentibus qui per fidem in Christum, post istos, atq; adeo per istos predicantes, oblatis sumus deo, in odorẽ suauitatis, statim in eodem loco subiicitur. Post hæc inquit, uidi turbam magnam quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus & populis & linguis, stantes ante thronũ, & in cõspectu agni, amicti stolis albis, id est, indumẽto iusticię, qua per fidem in Christum purificãtur, & candidi sunt sancti, & palme, id est, uictorię & triumphi cõtra peccatum, mortẽ, atq; adeo totum regnũ Satanę, erant in manibus eorum. De qua per sanguinẽ Christi dealbatione & uictoria, etiam statim infra declarat dicẽs: Hi sunt qui uenerũt ex magna tribulatione, & lauerũt stolas suas, & dealbauerunt eas in sanguine agni, &c. Et addit, Et clamabant uoce magna, dicẽtes: Salus deo nostro, qui sedet super thronũ, & agno. Ut uideas nũc & istos qui post uenerunt ex omnibus gentibus cantare canticũ nouum, quod ille primitię primum sole canere potuerunt.

Hic uos appello, qui ista soletis non tam pro uirginibus quàm contra institutum à deo cõiugium nobis obrudere. Dicite quæso quas monachas & monachos uirgines facietis ex istis cõtum quadraginta quatuor milibus, quando auditis Iudeos esse? Apud

Iudeos ppprobrium erat sterilitas, & pro maledicti-
 one dei habebatur. Contra, secundum legem, imò se-
 cundum promissionem dei benedictio erat, quando
 foecunditas multiplicem adferebat filiorum proven-
 tum. Vnde ergo habebitis tot uirgines ex singulis tri-
 bubus filiorum Israël? sed ne primitias quidem pri-
 mitiarum, id est, patriarchas sanctos, prophetas &
 Apostolos, licebit uobis redigere in ordinem uestra-
 rum uirginum.

Quis tandem non nidet quàm nihil frontis ha-
 beatis, imò quàm nihil etiam intelligatis? qui nihil ali-
 ud somniatis quàm hæc & similia. Hic dicitur de uir-
 ginibus. Ergo hoc obijciemus contra coniugiū, quod
 ualde commendant & uerbo & opere Lutherani.
 Magna certe gloria nobis, q̄ hic nobiscum sunt Lu-
 therani tam multi, et primitiæ de quibus diximus, at-
 que adeo & ipse deus Lutheranus est, qui uerbo cō-
 iugium commendat, & opere benedicit. Simili igno-
 rantia facitis etiam in sacro illo uestro cantu, sic cogi-
 tatis. Ecce hic scribitur: Hi sunt qui cum mulieri-
 bus non sunt coinquinati, uirgines enim sunt. Ergo
 hoc cantabimus de uirginibus. Illic scribitur: Quasi
 cedrus exaltata sum in libano, ergo illud cantabi-
 mus de Assumptione beatæ Mariæ uirginis. Taceo
 alia quibus ineptissime abusi estis, dū raptatis unde-
 cunq; quod uel in speciem uestris adinuetionibus fa-
 uere

Ineptiæ in
 cantu de
 sanctis

uere uideatur. Tantum hæc miror, qui fieri potuerit, ut tam ridendas ineptias, & nonnunquam etiam blasphemias, pro ueritate susceperimus, sed causa est, q̄ uerbum dei tantū in speciem seruauimus, cæterum re ipsa longe fuit à nobis.

Hic rogabit aliquis ex amicis nostris: De quibus ergo uirginibus dicit, qui nō sint cū mulieribus iniqui nati? Respondeo, quando liber ille Apocalypsis est parabolicus, & metaphoris sæpe ludit, ad imitationē antiquorū prophetarū, & alioqui sacrarum litterarum, statim obuium est illis qui sacris literis assueti sunt, uirgines dici uere & sincere in Christum credentes. quemadmodum Paulus ad Corinthios dicit: Respondi uos uni uiro uirginem castam exhibere Christo. Et tamen multi ex Corinthijs fuerant scortatores, adulteri, immundi, quemadmodum in priorē epistola scribit capite sexto. Sic & ad Ephesios, ecclesiam dicit sanguine Christi mundatam & gloriosam, certe uirginem, de qua ait, q̄ sit absq; macula & absq; ruga. Virgines itaq; dicuntur ob puritatem fidei. Cum mulieribus uero coinquantur, qui à puritate fidei recedūt ad traditiones hominum & doctrinas, per quas discunt aliam fiduciam habere quam in deum uerū. In Esaia mulieres opulente, dicuntur principes impij & impij doctores, seipsos tantum pascētes, & curātes quæ uentris sunt. In Amos

Credentes
appellan-
tur uirgi-
nes in scri-
pturis.

Scortatis.
spiritualis.

dicuntur uacca pingues in monte Samariae. Unde et in psalmo Perdidisti omnes qui fornicantur abs te, In Christo uirgines sumus, per traditiones autem humanas corrumpimur. Id quod propter pseudapostolos, fiduciam operum legis docentes, timuit suis Corinthijs dum sic addit: Timeo autem ne sicut serpens seduxit Euam astutia sua, ita corrumpantur mentes uestre, & excidant à simplicitate (uirgibus cognata) que est in Christo.

Satis superq; loco Apocalypseos seruiui, forte tamen non sine utilitate quorundam, ut indicarem q̄ stupidi sint, qui se nostros doctores contra cōiugium nostrum facere uolunt. Videant hoc quoq; quidam noui prædicatores, qui se spiritum gloriantur singularem habere, dum ex Apocalypsi aliquid producunt in publicum, relinquentes que necessaria sunt doctrinæ Christianæ & sacri Euangelij, que forte ignorant, uideant, inquam, q̄ & nos possumus eadem, sed non ita magnificimus, non propterea nobis spiritum arrogamus.

De eunuchis.

Ad hæc obijciunt nobis, que haud quaquam contemere aut debemus aut possumus, nempe de eunuchis in Euangelio, & de eunuchis in Esaia. Sic enim ait Christus in Mattheo. Sunt aliqui eunuchi, qui se castrauerunt propter regnum cœlorum. In Esaia uero dominus sic ait eunuchis: Qui custodierint sab-

rint sabbata mea, et elegerint quæ ego nolui, & tenuerint fœdus meū, dabo eis in domo mea et in munitionibus meis locum & nomen melius quam filiis & filiabus. Nomen sempiternum dabo eis quod non excindetur. Ergo, aiunt, non dabimus ut solū propter præsentem necessitatem, quemadmodū Paulus ait, bonū sit manere uirginem uel cœlibem, sed etiā certum est bonum esse propter singulare meritum in cœlis. Nam Christus dicit, Castrauerunt se propter regnum cœlorum. Et in Esaia, eunuchi meliorem locum siue manum et nomen melius accipient à deo quàm filij & filia. Ecce, aiunt, non præfert eos gentibus & peccatoribus, sed illis qui filij & filia sunt.

Vides quam callide ex scripturis quærāt suæ uirginitatis et cœlibatus merita, ut possint cæteris esse meliores et dicere cum pharisæo. Non sum sicut cæteri hominum, sicut etiam isti Lutherani qui ducunt uxores, & cum aliis. Nos portauimus pondus diei et æstus, deberemus illis cœquari? Non libenter audiunt. Volo huic nouissimo dare sicut & tibi, quin tolle hoc ipsum meritum tuum & abi, tu meritum somnias, nouissimus ille gratiam agnoscet. Non uidet cœci suis meritis sese abnegare meritum Christi, atq; adeo totum Christum, atq; ideo dum cæteris magis Christiani esse uolunt, à Christo longius recesserunt.

Respondemus itaq; eis primum de eunuchis in

De Eunuchis in Euangelio.

Qui se castraerunt.

Euangelio, sanè non negare debet Christum illic loqui de cōtinentia illa corporis, sed si cōcupiscis cor= de uetitam uenerem, idem planè negat te castratū. Nam alibi ait. Qui uiderit mulierem ad concupiscē dum eam, iam mōechatus est cum ea in corde suo. Itaq; noli mentiri de Christo quasi hypocriticā quāpiam tibi cōtinentiam in eunuchis commendarit. Si ureris, si periculum tibi est fornicationis, ne præsumas te castrare, ne præsumas uolare sine pēnis, grauius enim cades & nemo te leuabit, Christus se satis expressit de quibus dicat. Nam sic præmisit. Non omnes capiunt uerbum istud, sed quibus datum est. Et ubi dixerat. Sunt aliqui eunuchi qui seipos (id est non solum corporis membra quibus contineant, sed & mentem, hoc est, se totos) castrauerunt propter regnum cœlorum, statim addit. Qui potest capere capiat, quasi dicat cum Paulo, qui non potest capere, nubat in domino. Ut uideas hoc esse per Christum liberum quod nostri iusticiarij suis uotis & iuramentis faciunt contra Christum necessarium, quasi tuis iuramentis & uotis efficere possis, ut non sis aut masculus aut foemina, aut cogere deum ut det quod non donauit, aut douare non uult.

Hic repetenda sunt quæ ante ex Paulo indicauimus, quia plauè eadem dicit Christus, nempe ijs liberum esse ut uel cœlibes maneant uel coniuges fiant, quibus

quibus ista libertas à deo data est, nō alijs, hortatur enim ut capiat, sed is qui capere potest. Non potest autē capere, qui hoc à deo nō accepit. Hæc est itaq; sententia Christi. Sunt aliqui, quibus cū liberum sit uel fieri cōiuges uel manere cœlibes, hoc tamen eligunt potius quàm illud, id est, castratos seipsos faciunt, hoc est nō uolūt se alligare uxoribus, dū alioqui nulla necessitate agūtur ut sese alligēt. Et hoc faciūt propter regnū cœlorum, id est, ut liberius uacent Euangelio & prædicādo & meditādo, ut solū solliciti sint de ijs quæ domini Christi sunt, quomodo placeant deo, ut sint sancti corpore & spiritu, dū sunt absq; sollicitudine & sine præseti necessitate. &c.

Atq; hic facile etiā respōdemus nostris amicis, qui hoc loco nodum in scirpo uerentur, dum aiunt sibi uideri hoc dictum à Christo, quasi in cuiusq; sit potestate manere Christiane cœlibem. Nam Christus dicit castrauerūt seipsos, nō dicit, Castrati sunt, Ex prædictis notum est Christū hoc dicere non de omnibus, sed de ijs quibus hoc datum est. Porro qui bus datum est, libere datum est, ut isto dono uel utātur uel non utantur, uelut alia quapiam carnis siue externa libertate per deum nobis donata, qua cum recta fide siue bona conscientia uti licet, et simul cū carnis commoditate. Iccirco Paulus uirginē abijci licere in coniugium ista libertate docet, propter so-

Nemo se
castrat re-
cte cui nō
datum est.

Iam civilem honestatem et consuetudinem in aliquibus locis seruatam, hoc est, quia non est consuetum alicubi ut seruentur uirgines adultæ, sed ut tradantur coniugio, si quis, inquit, turpem se uideri existimat, id est, se rideri propter uirginem suam, & ei præterit nubendi tempus, & ita oportet fieri, quod uult faciat, non peccant si tales iungantur coniugio. Liberum ergo donum est, non necessarium, tale enim est sine quo etiam possis saluus fieri, etiam si non utaris dato. Nam non præcepit tibi deus ut utaris de uirginibus, inquit Paulus, præceptum domini non habeo. Si acceperis uxorem non peccasti, et si nupserit uirgo non peccauit, Quia uero liberum donum est, quidam ex eis, qui hoc à deo acceperunt, potestatem habent se castrandi propter regnum cælorum, alij autem qui non acceperunt, sibi hanc potestatem non arrogent, fiet enim quiduis aliud potius quam perpetuo continentem, neque iuramentum aut uotum faciet eos esse aliud quam sunt. Non enim potest homo à se facere quicquam nisi fuerit ei datum è cælis. Itaque dei dono quidam istam libertatem habent, nemo autem suis uiribus. Quod si quis coeperit interpretari hoc quod Christus dicit. Propter regnum cælorum, id est, ut salui fiant. Videt ne seipsum à regno cælorum excludat, excludet certe contra Christi sententiam omnes sanctos coniuges, & incidet in omnia incommoda

Et absurda quæ ante indicauimus. Atq; hic libere dico omnia quæ dixi superius de eo quod Paulus ait, Bonum est homini mulierem non tangere. Ex scriptura pronuncio (non enim aliud hic mihi licet) Sicut quidam se castrauerunt propter regnum cælorum quibus hoc datum est, ita quidam ducunt uxores propter regnum cælorum, quibus illud donum non est datum. tu ne putas propter regnum cælorum, id est, propter Euangelium, fieri quod quidam accipiunt uxores ad uitandam fornicationem, quemadmodum iubet paulus, immo et deus ipse? Nulli magis impediuntur à regno cælorum, quam qui uruntur et in periculo agunt scortationis, qui solent, ut petrus ait, oculos habere plenos adulterij, his melius est nubere quam uri. Quid quæso impedit à regno cælorum, siue Euangelio credendo et prædicando sacros Episcopos, quos Paulus uult unius uxoris maritos, et filios eorum optimis moribus probatos? Atq; hic multi qui fiunt coniuges relinquunt beneficia ecclesiastica, nundinationem missarum et dignitates, merenturq; odia etiam suorum amicorum, tantum ob hoc ut relinquunt quæ deo sciunt displicere, et amplectantur quæ ei placere non dubitant. Nihil hic uerentur presentem necessitatem et tribulationem carnis, de quibus scripsit Paulus, ut à necessitate et tribulatione conscientiarum per dei coniugium liberentur.

Ita fit

Ita fit ut nos propter regnum cœlorum, dum nō
licet bona cōscientia aliter uiuere, ducamus cū tan-
tis carnis incommodis uxores, dum interim uos Pa-
pistæ propter tantillum carnis commodū, id est pro-
pter lucra & honores uestros, impie & contra cō-
scientiam, persequimini regnū cœlorum, quod ho-
die hæreticū uobis factum est, quia damnat oīa quæ
uos contempto deo amatis. Sed licet conemini, non
tamen uos ex terra geniti gigantes, Christū dominū
nostrum, qui oīa in omnibus ubiq; adimplet, cœlo
deturbabitis unquam. Noster est ille deus, cuius scri-
ptura et uerbū à nobis stat, uos aut confundit ut am-
plius mala conscientia non agere non possitis. Illi in
curribus & alij in equis, nos autem in nomine dei
nostri sperabimus. Nolite confidere in principibus, in
filio hominis in quo non est salus. Exibit spiritus eius
et reuertetur iste filius hominis in terrā suam et uos
cum eo, ubi autem ista facta fuerint, peribunt omnes
cogitationes & consilia uestra. Non enim est pru-
dentia, non est consilium aduersus dominum

Atq; hæc hætenus de eunuchis, de quibus in Euā-
gelio. restat ut de eunuchis, de quibus dominus in
Esaia, dicamus, ut uideant aduersarij nostri, quā
cœcos testes nobis producant, pro suo in Euangelium
Christi odio, contra coniugium à deo institutum,
Cœcos autem testes uoco, non qui nihil uideant,
(quis enim

(quis enim sic ex nostris auderet blasphemare in do-
minum & Esaiam Prophetam?) Sed qui non uide-
runt rem de qua iubentur testificari. Nunquam Esa-
ias aut dominus deus approbavit illud quod ipsi ex
eorum uerbis approbatū uolunt, nempe illum coa-
ctum, atq; adco impium coelibatum. Nobis certum
est, & id ex Esaiæ uerbis probabimus, q̄ eunuchi il-
lic coelibes non significant. Verum ne nos elabi pu-
tetis consiliis interpretationib. quasi scilicet ijs, ut
uos, indigeamus, fingite coelibes illic significatos, At
que hic quidem inuenietis, secundū uestras cogitati-
ones, merita & prerogatiuas illas specialium corona-
rum, quando dicit: Dabo eis in domo mea & in mu-
nitionibus meis locum & nomen melius prae filiis et
filiabus. Sed quando additur: Nomen sempiternum
dabo eis, quod non excindetur, Facietis rursus so-
los uestros eunuchos, Christianos, alios à Christia-
nismo excludetis, quos filios & filias intelligitis.
Quotquot enim Christiani sunt, nomen sempiternū
habent coram deo, & secundum uestram sententiā
& interpretationem, hoc nomen non habent filij et
filiae, quos tamen Christianos intelligitis, sed habent
eunuchi. Ergo hos solos Christianos facitis, quibus
aeternū nomen tribuitis, illos autem licet Christianos
appelletis, re tamen ipsa negatis quando hoc nomen
aeternū non habent. Sed desinamus cū ineptis inepti
re. ueram

re, ueram & certam horum uerborum sententiam
ex ipso propheta aperiemus.

De tribus dicit Esaias. Primi sunt filij & filiae, se-
cundi filij aduenæ, qui adherent domino, tertij sunt
cunuchi. Primi ex sanctis patribus sunt, & de car-
ne Abraham gloriari possunt, qui sunt Iudei secundū
carnē. & gloriātur se dei esse filios & filias. Secun-
di nō possunt gloriari de patribus, sed gratias agūt,
q̄ in cōsortium populi dei, id est, Israëlitarum, sunt
admissi. Quis istos non uidet profelytos? qui ut ma-
xime sint filij aduenæ, id est, gentilis, tamen adhe-
rent domino suscepta circūcissione & lege. Hi adue-
næ sepe nominantur in Deuteronomio, ut uel uidere
licet cap. 10. Tertij quos cunuchos uocat, sunt mere
gētiles, qui neq; de patribus sanctis, neq; de filiis glo-
riari possunt, ut enim non in populo dei nati sunt,
quē admodū Iudei, ita neq; postea populo dei, id est,
Israēli, secundū carnem, accesserunt, quemadmodū
profelyti, ut uel postea filios eis liceret gignere ad au-
gendū populū dei, qui in populo dei geniti nō erant.
Erant hi omnino steriles & lignū aridū, abalienati
(ut Paulus ait) à republica Israëlitis, & à testamentis
dei, & sine deo in hoc mundo.

Profelytis aliqua spes erat se pertinere ad popu-
lum dei, atq; adeo ad regnum Messie, de quo inter
Iudeos multa præclara audiebant ex prophetis.

Nam

Nam solis Ammonitis & Moabitibus, secundum legem
Deuteronomij prohibitis, reliquæ omnes gentes ad-
mittebantur in ecclesiâ dei uel post tertiâ generatio-
nē. Ab hypocritis tamen Iudæis cogebantur sæpe au-
dire, nequaquã esse ipsis cõserendos, id quod & post
ea fecerunt pseudapostoli ex Iudæis nati, qui nos uo-
lebant proselytorũ loco habere, & sese nobis præfer-
re. Contra quos tam sæpe scribit Paulus: In Christo
non est Iudæus neq; Græcus. Gentilibus autem, quos
Esaias eunuchos uocat, nulla erat spes, in desperatio-
ne agebãt sine dei uerbo. Si quãdo multa bona, et glo-
riosa dei in hebræos exhibita beneficia audiebant,
cõmendare potuerunt, similia sperare nõ potuerunt,
quẽadmodũ in Actis Apostolicis legimus, gentes Græ-
uisas, ubi ex Paulo & Barnaba didicerant secundũ
scripturã etiam gentibus missum Euãgelium, quam
salutem ne somnare quidem poterant, quẽadmodũ
in Esaiâ dominus ait: Inuentus sum ab ijs qui nõ quæ-
sierunt me, &c. Hos eunuchos lex significauit, dum
etiam Iudæos, secundũ carnem eunuchos, prohibu-
it intrare in ecclesiam dei.

Lex discreuit inter Iudæos & proselytos, dum
hos in ecclesiam dei admittit, non autem ante tertiã
generationē, discreuit & eunuchos utcuq; Iudæ-
os, ne unquam intrarent in ecclesiam dei. Sed Esaias
prædicat Euãgelium sanctum omnia æquaturum, ut
non

non dicat se separatū à populo dei, aut differre pro
sclytus, nec timeat se nō assumi eunuchus. Eunuchus
autem hic est, non quem homines uocare possunt
eunuchum, de quo lex mandat, sed quem deus ipse
hactenus habuit pro eunucho, id est, inutiles & non
generante deo filios in spiritu. De quibus sterilibus
& eunuchis, id est, gentilibus suscipiendis, magna
consolatione præmiserat Esaias, interprete etiam Pau-
lo. Lauda sterilis quæ nō paris, decāta laudē & hinc
ni quæ non pariebas, quoniam plures filij sunt de-
fertæ, quàm illius quæ habebat uirum, dicit domi-
nus. Et alibi idem: Lætabitur deserta & inuia, & ex-
ultabit solitudo &c. Nonne uides ipsum Esaiam su-
os eunuchos interpretari, ut taceā q̄, etiam in ipso
loco dicit dominus: Adducam eos in montem sanctū
meum. & Lætificabo eos in domo oratiōis meæ. Ho-
locausta & uictimæ eorum placebunt mihi super al-
tari meo, quia domus mea domus orationis uocabi-
tur cūctis populis, quasi diceret, non solum iudais,
non enim cogetur amplius expectare proselytus in
tertiā generationem filiorum, aut excludetur eu-
nuchus, id est, gentilis, sed sine respectu persona-
rum, modo credant, recipientur. Id quod ioël dixit,
Omnes qui inuocauerit nomen domini, saluus erit.

Neq; uero suscipiuntur eunuchi, ideo q̄, eunuchi
sunt, sicut nō ūtrouitūtur ad sp̄sum uirgines, deo
q̄ uirgine

q̄ uirgines sunt. Nam sicut fatuæ uirgines excluduntur, ita et infideles eunuchi. De gratia hic agitur, nō de merito, ita ut etiā non obsit corā deo gentili, q̄ eunuchi nomen habuerit quādo cōuertitur ad Christū, neq; proficit corā deo Israëlitis secundum carnem, q̄ nomen filiorū habuerint, quando excēcatur & offēdūt in lapidē offēnsionis & petrā scandali Christi. Atq; hoc claris uerbis dicit illic Esaias. Hæc, inquit, dicit dominus eunuchis, id est, istas promissiones prædicat eis. Qui custodierint sabbata mea, & elegerint quæ ego uolui, et tenuerint fœdus meum, dabo eis, &c. Hæc nō facit carnis castratio, sed sola fides. Hæc. n. sabbata dei custodit, id est, resignat se totā deo, ut fiat nō nostra, sed eius uolētās, & tenet fœdus dei, id est, promissionibus eius, & pacto fortiter innititur, iccirco letificatur in mōte & in domo dei, id est, pacificata cōsciētia, & gaudio spūs, agit ī ecclesia Christi, quæ cōmunis est oībus populis, nō prohibita ijs qui nō sunt iudæi, ut templū Hierosolymorū. Hinc holocausta & uictimæ, id est, omnes orationes. talis fidei & opera & passionis placent deo super altari Christo, qui proprie dei altare est, sine quo nullū acceptū est sacrificiū. Ut uideas hic fidem cōmendari & merā dei gratiā, non aliquam carnis prærogatiuā. Isti ergo Christiani sunt, qui ante eunuchi fuerūt, id est, gentiles. Neq; commendatur hic,

D q̄ eunuchi

q̄ eunuchi sunt aut manent, sicut nec cōmendatur q̄
profelyti aliqui sunt aut manent, sed q̄ non manent
eunuchi, quos lex damnat, aut profelyti, quos lex dis
cernit, sunt uero plene & sine differentia populus
dei, inducti in ecclesiā, atq; adeo gloriā tenēt, quam
filij & filie, id est, Iudei cōtempserunt. Huc credo
allusum in hebræo, quando legitur, nomen sempiter
nū dabo eis, quod nō excindetur, q̄ dicat. Excindun
tur eunuchi, dabo autē istis nomen eternū, quo nū
quā posthac sint eunuchi coram me.

Nomina Christianorum licet ex gentibus ortorū
scripta sunt, quemadmodū Christus ait, in libro uitæ
agnoscuntur enim à deo. Contra de filijs & filiabus
contemnentibus in psalmo dicitur. Deleantur de li
bro uiuentium, & cum iustis non scribantur, de qui
bus in Esaiā: Filios enutriui & exaltaui, ipsi autem
spreuerunt me. Hinc & Christus ait: Multi ueniēte
ab oriente & occidente, & recumbent cum Abra
ham, Isaac & Iacob, in regno cælorum, filij autem
regni eijcientur in tenebras exteriores. Nihil igitur
est, ut hic somnies merita eunuchorum præ Christi
anis, quando dicitur: Nomen melius accipient. Nam
sententia est, istorum qui ante eunuchi fuerant, no
men nō excindetur, filiorum autem & filiarum no
men excindetur, ut fiant eunuchi & damnati gen
tiles coram deo, qui Iudei filiorū nomine gloriaban
tur.

tur. Hinc horū nomen maledictū erit coram deo, illo-
rum benedictū. Ut uideas quod nam sit nomen meli-
us, nempe eternū, quod non excindetur. Omne no-
men & omnis gloria Iudaica hic transit ad gentes
credētes, quemadmodū Christus ait: Auferetur à uo-
bis regnū dei, & dabitur genti facienti fructus eius.
Istam esse differentiā noninum, indicat tota scriptu-
ra, & expresse exponit Esaias cap. 65. dicens: Ecce
serui mei comedēt, & uos esuriētis, &c. Et dimitte-
tis nomen uestrum in ueramentū electis meis, & in-
terficiet te dominus deus, & seruis meis uocabitur
nomen aliud.

Hoc itaque uult Esaias uerbis domini in eo loco
de eunuchis. Vos Iudaei curate per deum quae recta
sunt, custodite iudicium, id est, damnate quae da-
mnanda sunt, & facite iusticiam, id est, probate &
sequimini quae probanda & sequenda sunt, quia si-
et breui ut salus mea & iusticia mea, quae est Chri-
stus, mundo reueletur. Tunc euulgato Euangelio nō
poterit latere uestra infidelitas & hypocrisis. Nihil
moror insignia filiorum nomina. Suscipiam in locū
uestrū, si infideles fueritis, profelytos quos cōtemni-
tis, & eunuchos, id est, gentiles, quos impios non iu-
dicare nō potestis. Atq; ita postea factū est, ut merce-
trices & publicani praecederent iusticiarios filios
& filias in regnum caelorum, quemadmodum &

hodie fit illis excæcatis, qui ex istis & similibus scri-
pturæ locis merita sibi somniāt, in quibus tamen iudi-
cia dei in ipsos scripta sunt, nā & ipsi iusticiarij sūt,
& reuelato Euāgelio, declarātur filij nō esse, ut cūq;
hactenus gloriati sunt. Vbi quæso nunc est uester in
Esaia cœlibatus? Agite deinceps contra nos integris
scripturis si potestis, & nō sic discerpite misere, ut
ignoretis quid dicatis, aut de quibus affirmetis.

Hic ubi omnes deficiūt copię, quando nō possunt
cōsistere præ gloria uerbi dei, quod stat à nobis, con-
uertitur ad humanas traditiones, scilicet ut humana
figmenta timeamus, qui diuinis armis protegimur.
Objiciūt nobis in primis sacrū ordinē, propter quē
nō licet fieri coniugē. Hereticū hic uobis est & in-
expiabile scelus, si quis in ordine illo uestro ducat
uxorē. Veniale autē, si iste tam sanctus ordo, ut alia
taccā, scorta admittat. Re ipsa hoc declaratis, negā-
re mundus nō permittit. Nomen in sancto ordine fu-
erunt sacri Episcopi, quos Paulus instituit, quos uult
unius uxoris maritos, & filios habere modestos? Sed
illi erāt Episcopi quales etiā nūc docemus esse oportere,
non quales uos hactenus adorastis, qui princi-
pes mundi agūt, nō prædicatores Euāgelij.

Locus Pau-
li ad Thes-
sa. de mor-
dinatis.

Vtcunq; uero uos ordinatos iudicetis, & nos pec-
care in ordinē tamē Paulus ex spiritu sancto nos pro-
nūciat inordinatos & excōicatos. Ita scilicet Satan
potuit

potuit ludere sensibus humanis, ut per uos persuaderet esse sacros ordines, illa quæ sunt contra dei ordinationem, & ut suis immunditijs nomen sanctitatis tribueret, ueræ sanctitati gloriam nominis auferret, sed ita necesse est ut Christiani ignominiam ferant. Sententia Pauli, ubi scribit ad Thessa. sic habet.

Præcipimus uobis fratres per nomen domini nostri Iesu Christi, ut subducatis uos ab omni fratre, qui inordinate se gerit. & non iuxta institutionem quam accepit à nobis. Nam ipsi scitis quomodo oporteat imitari nos, quoniam non inordinate gessimus nos inter uos, neq; gratis accepimus panem à quocquam, sed cum labore & sudore nocte dieq; facientes opus, ad hoc ne cui uestrum essemus oneri, Non q; id nobis non liceat, sed ut nosmetipsos formam exhiberemus uobis ad imitandum nos. Et enim cum essemus apud uos hoc præcipiebamus uobis, ut si quis nollet operari, is nec ederet. Audiuimus. n. quosdam uersantes inter uos inordinate, nihil operis facientes, sed curiose agentes. His autem qui sunt huiusmodi, præcipimus & obsecramus per dominum nostrum Iesum Christum, ut cum quiete operantes, suam ipsorum panem edant. Vos autem fratres ne defatigemini in benefaciendo. Quod si quis non obedit sermone nostro, hunc per epistolam indicat, & ne commercium habeatis cum illo, ut pudore suffundatur, neq; uelut ini-

micum habeatis, sed admonete ut fratrem.

Curiosa.

Agnoscit is opinor uerba Pauli, quæ quia non libenter legitis, libens omnia bona fide recitavi. Cœperunt & tunc appetere, qui sub specie religionis curiose agētes, ex aliorum sudore uiuere cupiebant cōtra ordinationem Pauli, atq; adeo contra ordinationem dei dicentis: In sudore uultus tui uesceris pane tuo, Ex quibus uos hodie obtinuistis regnum, homines ociosi, qui nihil operantur nisi curiosa, id est, superuacua: portatis cappas, raditis caput, editis pisces, quādoq; nihil editis nisi p̄ solatio, clauditis uos in cellis, legitis secundum scriptum ordinarij uestri horas canonicas, obseruatis festa, canitis uigilias mortuorum, fingitis nissam esse sacrificium, maestantes rursus Christum, ordine uestro superbitis, & bestiae Characterē quasi indelebili. Et pro his quæ nemini prosunt (uultam non obfuisse tot perditis per uos animabus) uobis omnia debere iudicatis, secuti uia Balaā, qui dilexit mercedē iniquitatis, quando solis pauperibus et laborantibus in uerbo, debetur secūdu scripturas uelut ex alieno labore. Imō mentimini contra Christi gratiā talia esse uiam salutis, satisfactionē pro peccatis, redemptionē animarum ex purgatorio, atq; adeo pro quibus uobis specialis merces & corona debeat in cælis.

Odiōsis nemo debet uictū, Christiana uero charitas debet ijs qui haecenus errauerūt, et nō possūt iam cōmode aliter uiuere.

Sed Paulus redēgit uos in ordinem ut laboretis, uel mani-

uel manibus uel in uerbo dei, relinquētes curiosa et
inutilia illa. Alioqui excōmunicat uos. sententiā lata
per spiritum sanctum, & iubet ut moncamus ut fra-
tres quo resipiscatis. Quod si non audieritis nos uer-
bo dei monentes, critis tandē nobis ut ethnici & pu-
blicani secundū sentētiā Christi. Quod si etiā per-
sequi uolueritis Euangelium glorie dei, aut persecu-
toribus fauere, iam non agitis contra nos, sed contra
regem exercituum, quis stabit contra eum? Itaq; in-
ordinatos pronunciat uestros ordines, quos tam san-
ctos putatis ut in eis non liceat coniuges fieri, qui ta-
men sunt secundum uerbum dei, quo uestri ordines
non confirmātur. Sanctum uero iudicat ex ista inor-
dinatione redire ad dei ordinationem, ut laborent
manibus, & suum, non aliorum panem manducent.
Hinc uidere licet sarctores, sutores, agricolas potius **Qui sine**
esse in ordine sancto quā uos. Nam illorū ordo cō **sancti ordi-**
firmatur uerbo dei. In sudore uultus tui uesceris pa- **nes.**
ne tuo, ut taceā multa, quæ de laborādo in scripturis
præcipiūtur, uel in prouerbijs Salomonis. Sentiant
hoc hodie quidā ex uestris, q̄ ppter cōscientiā uolūt
potius mercenarij fieri, quā sancti manere patres.

Hic uero doctissime doctōr, redeo ad gratulatio-
nem. Gratulor enim planē tibi, qd' in sanctum ordi-
nem tandem concesseris, nempe in coniugium à deo
creatum, ordinatum, institutum, benedictum. Ma-

Dei ordi-
natio et or-
do sacer-
est, coniu-
gium .

sculum enim & foeminam creauit eos. & dixit. pro-
pter hoc relinquet homo patrem & matrem, & ad-
haerebit uxori suae. Benedixitq; eis dicens, Crescite et
multiplicamini, & prohibuit ne quid peccetur cō-
tra hanc ordinationem, siue contra hunc ordinē, di-
cens. Non mœchaberis, non concupisces uxorem al-
terius, aut illam quae tua nō est. Et preterea cessit
partem principatus sui marito, dum subiecit illi fo-
eminam dicens, Sub uiri potestate eris. Item parenti-
bus, dum filios eis subiecit dicens, Honora patrē &
matrem. Talia uerba dei regnant in nostro ordine,
quem non sanctus Anthonij aut alius quispiam ex
sanctis, sed ipse sanctus sanctorum deus instituit &
consecrauit, cui necesse est ut cedant omnes omniū
hominum & angelorum ordinationes. Neq; hic ha-
bent aduersarij quo istud nostrum de te gaudium in-
terturbent, quando & ipsi docent ex inferiori ordi-
ne licere egredi in sanctiorem et meliorem, uel, ut ip-
si dicunt, ex laxiore in strictiorē. Ergo quo iure per-
mittunt clericis ut fiant monachi, monachis ut fiant
Carthusiani, eodē permittēt clericos & monachos
fieri coniuges, immō hoc permittent iure diuino,
quando illud tantum permittunt ex traditionibus &
figmentis humanis. Impius est qui ordinem sancti
Anthonij aut Francisci praefert ordini dei. Nō obijci-
ant ergo nobis sacros illos ordines, nisi uelint de in-
ordina

ordinatis suis ordinibus male ex uerbo dei audire.

At grauer insistunt obijciētes illa uota monastica, non cōtenti ijs quæ diximus, nempe quod dei uerbum & ordinationem non possunt nostra uota et iuramenta immutare, sed si quid contra uouimus aut iurauimus oportere abijcere, nisi uelimus ipsi à deo abijci, quod & ipsi in suis iuribus fatentur, cum legunt. In malis promissis rescinde fidem. In turpi uoto, muta decretum. Quod incaute uouisti, ne facias, Impia est promissio quæ scelere adimpletur. Nō contenti insuper quod & tibi nuper scripsit D. Martinus Lutherus, uotū, ut sit deo acceptū, oportere esse cum in uostra facultate ut impleamus, tū nō impiū, id est contra deum. Non contēti quoq; qd' nos dolemus de temerario iuramēto, & admissi per uotum peccati deprecamur corā deo reatū, ut remittat nobis istam iuramenti ignorantia & temeritatem, qui remittit omnia peccata per Iesum Christum dominū nostrum, ne baptismi uotum peccat per impiū uotū, dum scortationis periculum aut alia immunditia imminet, ut ante dictum. Quid ergo hic facto opus est? Nihil mihi cum eorum impietate, qui doceri nolunt, sed solum parati sunt blasphemare dei ueritatem. Si tibi molesti sunt, obijce illis librum illū de uotis, hætenus & perpetuo inuictum, quem ut hereticum iudicent, tamen uerbo dei condemnare nō possunt,

Votū qd'
est contra
deum.

sed efficit omnia ad quæ misit illū deus ex manu Lu-
theri. Me autem finito ut post tanta serua, quando
fractis animis iacent, cum eis ludam.

**Tria illa
uota prae-
ceptorum in
tegra.**

Tria uestra uota sunt, quæ uocatis substantiā alia
ordinis. Obedientia, paupertas, castitas. Si malo
ordine recensco, ignoscite, quia non fui monachus,
ut liceat omnia sacra uestra nosse. Nihil hic amicus
noster cōtra illa tria peccauit, adhuc omnia sunt in-
tegra. Vbi hæc audiunt forte recepto animo dicunt.
Ecce illi heretici aut insanunt, dicētes cōtra ea quæ
coram uidemus, aut certe reuocare siue recātare uo-
lunt. Sed ego pergo. Amicus ab obediētia solutus est
per fratres suos secundū uestra iura, quando factus
est in ordine illo Præceptor, cui enim fratrum obe-
diret, qui factus est aliorum præceptor, Verum hic
postularem à uobis, ut sineretis alios solui propter
uerbum dei, quando tam facile absolutis ab obediē-
tia, quàm iactatis esse perpetuā, propter monasterij
cōmoditatem. Paupertatem uero ampliozem & si
uultis strictiorem, seruat quàm iurauerat. Nā reli-
quæ siue ossa sancti Antonij cessauerunt adferre pe-
cuniā illam tā copiosam ex omnibus serè finitimis re-
gionibus. Et quis nostrū, si cum bona cōscientia lice-
ret, nō mallet diuitem illā & oibus rebus copiose ab-
undantem paupertatē monachalem, etiā Francisca-
norum, quā regum quorūcūq; quascūq; diuitias?

Porro

Porro castitas, quam solā nunc accusatis perditā,
nunc primum adest accepta uxore. Rident, & hic
inuenient, nisi taceam, unde accersito notario faci-
ant hæreticum articulum, piarum aurium offe-
siuū.

Quia tamen ueritas est dicam. Quotquot iurauerūt
perpetuam castitatem, & non habent donum perpe-
tuo continendi à deo acceptum, periuri fiunt nisi ac-
cipiant uxores. Vxoribus autem acceptis perpetuā
seruabunt castitatem, donec adulterium non commi-
serint. Quid igitur post hac in amico accusabitis?
Audito hoc uerbo, non rati ut amplius ex nobis au-
diant quæ audire nolunt, abeunt uel nos accusaturi
uel aliquid contra nos scripturi, quo hoc lucrifacie-
mus, ut interim suis ineptijs non sint nobis molesti.
Amici autem, si qui adhuc adsunt, sciant me ex scri-
pturis sacris proposuisse sententiam, nec putent me
ineptire cū quibusdā qui ex nostris uidentur, qui dū
pro coniugio scribūt, cum sacris literis meras nugas
et ineptias permiscēt, satis monachaliter suis legibus
nobis præscribētes quid in cōiugio mariti faciamus,
atq; adeo ea quæ potius ipsis permittimus seruanda.

Castitas nō solū est in uirginitate, aut in ijs qui in
cælibatu munde uiuūt, sed etiam in cōiugio quod si-
ne adulterio mundum seruatur. Ita & castos mari-
tos dicimus & castas uxores. Cōiuges itaq; perpetu-
am casti-

Castitas et
continētia
in cōiugio

Castitas et
cōtinentia
perpetua.

am castitatē seruare possunt, dum coelibes interim,
etiam hi qui iurauerūt & uouerunt, incesto uiuunt.
Simile intelligimus de cōtinentia (ne quis per uoca-
bula nos elabi putet) Cōtinentia illa qua uitatur car-
nis impuritas, nō solum est, ut abstineas perpetuo ab
omni muliere, si hoc tibi datū est à deo, alioqui in-
feliciter tentabis, sed etiam ut tu coniūx abstineas à
muliere quæ non est tua, coniungaris autem soli tuæ
uxori, atq; ita etiam perpetuam seruabis continenti-
am, licet gignas filios, dum contines ab omni mulie-
re quæ tua non est.

Sic Paulus uult Episcopum esse ἐπίσκοπος ἁγῶν
& κατῶν, id est, continentē & castū, & tamen uni-
us uxoris maritū, & filios habentē modestos. Simili-
ter & iuniores foeminas, id est, uxores uult esse ἀ-
κατάκατα, id est, castas & puras, siue castimoniam seruantes,
& tamen ubet ut discant à uetulis mulierculis dili-
gere maritos, diligere filios. Si castæ sunt & cōtine-
tes quæ amplexibus nō utuntur maritorū, non tuto
præcipitur iuueniculis uxoribus ut diligant maritos,
ne forte perdant castitatē & continentiam. Si nō uiun-
tur, unde quæso habent filios? Præterea ad Galatas,
ἐγκράτεια, id est, continentia, dicitur fructus spiri-
tus, ut nō arrogetis uobis solis, quod spiritus in omni-
bus operatur Christianis. Sinite ergo & maritos &
uxores seruare perpetuam castitatem, siue perpetuam
continen-

continentiam, modo adulterium non cōmittant.

Hanc castitatem & continentiam præcepit deus dicens: Non mœchaberis, id est, Christo interprete, Non cocupisces in corde tuo mulierem alienam, nõ debes ne uelle quidem ut aliqua impuritate carnem tuam polluas. Hinc & Paulus ait: Hæc est uolũtas dei, sanctificatio uestra, ut abstineatis uos à fornicatione, ut sciat unusquisq; uestrum uas suum possidere in sanctificatione & honore, non in affectu cõcupiscentiæ, sicut & gentes quæ ignorant deũ. Et epistola ad Hebreos. In omnibus, inquit, sit honorabile connubium, & thorus immaculatus. Fornicatores autem & adulteros iudicabit deus. Hæc continentia laudata est ab omnibus sanctis utriusq; testamenti, nec deus aliam exegit ab hominibus unquam, sæpe autem dedit altam & maiorem, sed certe paucis, ut in cœlibatu casti & cõtinentes esse potuerint. Ex his uidere licet, quàm recte dixerit sanctus Paphnutius in concilio Niceno, quod semper sanctum habitum est, ubi tamen Satan uoluit constitutionem facere, ne clerici uterentur uxoribus, nisi hic unus restitisset, nõquam expertus nuptias, quàm recte, inquã, dixerit: Honorabiles nuptias, & castitatẽ esse cõcubitum cum propria coniuge.

Hæc omnia dico ut uerum uideatis quod dixi: Si quis iurauit perpetuam castitatem & cõtinentiam,
& non

Iuramentū
et uolūte
merarium

et non habet singulare donū à deo, ut præstet iuramentū extra cōiugium, præstet uel in coniugio, alio qui perpetuo manebit periurus, quemadmodū si quis iuret se daturū mille aureos, quando ne unū quidem habet aut habere potest, aut si quis iuret se nō comesturū, quemadmodum illi in Actis Apostolorū, qui se nō comesturos iurauerāt nisi occiderent Paulū. Esto non sic intellexeris quādo iurasti, tamen postea ipsa ueritate, aut certe etiā tuo malo et periculo doctus, discer potius ueritati et præcepto dei cedere, quā in tua temeritate propter hominum traditiones permanere. Nō peccauit Dauid cōtemnendo iuramentū quod contrā Nabal iurauerat. Peccauit autem Herodes qui propter iuramentū Ioannē uirū iustū occidit, ne periurus fieret. Et Saul propter temerarium iuramentū quod magis sanctum uidebatur quā hęc nostra, occidisset filiū sanctū et multo se meliorem, nisi per populū hoc iuramentū irritū factū fuisset. Non statim bonū est, quod tibi bonum uidetur, nam lex prohibet, ne facias quod tibi rectum, sine uerbo dei, uidetur, neq; bonum fiet quod malū est, etiam si sexcenties, uel iuraueris uel noueris.

Quando igitur doctissime præceptor hęc coniugij tui causa tam sancta est ut deo placeat, id quod intelligis ex eius uerbo, tam iusta, ut merito ab hominibus damnari non debeat, licet impij damnent, tamen
tibi

tibi comoda, ut aliter non liceret bona conscientia
uiuere, gaude & agnosce quid hic ex manu dei si-
ne tuo merito acceperis.

PROPHETIA PAULI.

Vt uero cōstitutiones humanæ de coelibatu, quas
hactenus ut diuinis adorauimus, certo cognoscātur
à Satana fuisse, subijcio etiam Pauli prophetiam de
temporibus, quæ ipse uidebat post se uentura. Nam
non erit hæc prophetia à gratulatione nostra. alie-
na. Sic enim scribit Timotheo,

Spiritus certo dicit, q. in nouissimis tēporibus dis-
cedent quidā à fide, attēdentes spiritibus impostori-
bus, & doctrinis demoniorū, in hypocrisi loquētū
menda ciū, & caueriatā habentū suam cōscientiā,
prohibentū nubere, abstinere à cibis quos deus cre-
auit ad percipiendū cū gratiarū actione fidelibus, et
ijs qui cognouerūt ueritatem. Quia omnis creatura
dei bona est, & nihil reiiciendū quod cū gratiarum
actione percipitur. Sanctificatur. n. per uerbū dei &
orationē. Hæc proponēs fratribus, bonus eris mini-
ster Ihesu Christi, enutritus uerbis fidei & bonæ do-
ctrinæ quam assidue sectatus es. Hæc Paulus.

Spiritus, inquit, certo dicit. Facile potuerūt ista **Facile præ**
Apostoli sancti, quibus sacrum erat reuelatū Euan- **uidit spiri**
gelium, præuidere, quando & ipsis prædicanti- **tus erro-**
bus iam

res iusticia
riorum. bus iam Antichristi erant multi, ut scribit Ioannes,
& iam mysteriū operabatur iniquitatis, ut Paulus
Thessa. scribit. Accirco scribit Philippen. Cauete ca-
nes, cauate malos operarios, cauate cōscionē, signi-
ficans ex Iudeis pseudapostolos, qui sub nomine Euā-
gelij, docebant fiduciā operum legis. Et Acto. xx. di-
xit Ephesijs. Ego scio, q post discessionē meam intra-
būt lupi rapaces, nō parcētes gregi. Et ex uobis ipsi
exurgent uiri loquētes peruersa, ut abāucant post se
discipulos. Paulus ut ibidē dicit, pr. edicarat et Iu-
dæis & gentibus pœnitentiā ad deū & fidē in domi-
nū nostrū Iesum. Vt uideas lupos eum uocare qui di-
uersa ab his docturi sunt.

Oportuis-
se homines
errare. Ut uero facile erat Apostolis hæc prædicere, ita
quoq; non difficile est nobis hodie talia præuidere.
quando à uerbo spiritus, dum à deo deseruntur con-
temptores, non alio labitur homo, quam ad carnalē
suam sententiā, ut probet in sui damnationem quod
sibi rectū uidetur, nō quod uerbo dei. Verū hic Pau-
lus de singulari reuelatiōe dei dicit. Spiritus certo di-
cit, ut nō suspitionē uideas, sed rem prædici necessa-
sario uenturā, quemadmodum & Christus prædixit
de Antichristo & pseudochristis, q dicturi siue præ-
dicaturi erant: Ecce hic Christus, ecce illic, &c. Has
prophetias Apostolorū & Christi mendaces faciūt,
qui post mille quingentos annos nihil horū quæ præ-
dicta sunt

dicta sunt accidisse contendunt. Si autem acciderūt,
facile probabimus ex fructibus, qui nam Antichristi
& pseudochristi fuerint.

Discedent à fide. Non de illis dicit, qui abiecto
Christo sine fronte scortantur, adulterantur, rapiūt
aliena, ebriosi sunt, &c. sed de illis qui uelut Christi
animsi speciem sanctissimam sibi seruant, ita ut
mundus iuret eos esse sanctos, seq; ipsi etiam san-
ctos existiment, id quod ex sequentibus luce clarius
euadet. Fides Christiana efficit, ut de te tuisq; operi- **Fides Chri**
bus & meritis deq; omnibus creaturis desperes, si- **stiana.**
das autem sola dei patris misericordia tete saluan-
dum per Ihesum Christum dominum nostrum, qui
ad hoc nobis à deo datus est, ut sit nostra iusticia &
uita aeterna. Nemo, inquit, uenit ad patrem, nisi per
me. Per me si quis itroierit, saluabitur. Ego sum uia,
ueritas & uita. Sic deus dilexit mundum, ut filium
suum unigenitum daret, ut omnis qui credit in eum
non pereat, sed habeat uitam aeternam. Et Paulus
ait: Christus factus nobis à deo sapientia, iusticia, san-
ctificatio & redemptio. Et iterum. Nunc absq; le-
ge iusticia dei manifestata est, testimonium habens à
lege & prophetis. Iusticia uero dei per fidem Ihe-
su Christi, in omnes & super omnes qui credunt,
non enim est distinctio. Omnes enim peccauerūt, ac
destituūtur gloria dei, iustificantur autem gratis per
E illius

Illius gratiam, per redemptionem quæ est in Christo Iesu, quem proposuit deus propitiatorum per fidem in sanguine ipsius, &c. Et ad Ephesios: Gratia, inquit, estis saluati per fidem, & hoc non ex uobis, dei enim donum est, non ex operibus, ne quis glorietur. Ipsius enim factura sumus, creati in Christo ad opera bona, quæ præparauit deus, ut in illis ambulemus. Hinc facile uidere licet quid sit illud propheta: Iustus ex fide uiuet.

**Apostate
à fide.**

Qui sunt ergo qui discesserunt à fide? Nonne illi qui ab hac fiducia in Christum, quam in baptismo promiserant, defecerunt ad sua opera & humanas traditiones, quas (ne redire eis liceat ad fidem) iuramentis & uotis confirmant? quo quid amplius faciunt, quam quod iurant se posthac non fore Christianos, quemadmodum in baptismo uouerant? Christiani enim sola in Christum fide fiunt. Alij operarij dici possunt. Christus operarios iniquitatis appellat etiã illos qui se iactant in nomine eius prophetasse & miracula fecisse, propterea quod absque fide omnia fecerint, utcumque sancta apparuerint. Quicquid enim est sine fide, peccatum est, & sine fide impossibile est placere deo. Itẽ traditionarij siue traditores à traditionibus humanis, iustitarij à iustitijs carnis, cappati, rasi, uncti, rosarij, missarij, horarum canonicarum lectores. Romanenses uiatores dici possunt. Christiani autem à Christo

à Christo dici nō possunt. Nam Christiani solo Chri-
sto fidūt, illi autē suis operibus et traditionibus. Et li-
cet uocabulū fidei sibi quoq; falso arrogēt, tamen re
ipsa negāt, nam fidunt cappis, plattis, & reliquis ho-
minum inuētis, quæ cōtemnere, hæresim & damna-
tionem esse iudicant. De hac defectione siue discesi-
one à fide, ad Thessa. quoq; dicitur, q̄ post eam reue-
landus sit homo ille peccati, cum suo regno, qui ho-
die latere nō potest, qua de re sæpe scripsit D. Mar-
tinus, & uulgo ferūtur meæ annotationes in secun-
dum caput secundæ Epistolæ ad Thessa.

Nō negāt hodie Papistæ se discessisse à fide, quan-
do nihil magis oderūt, nihil magis psequūtur, quàm
hūc unū nostræ salutis articulū. Ex fide in Christum
iustificamur. Huic, ut uocāt, articulo cōsonāt omnes
scripturæ, neq; aliud credūt aut credere ad salutem
possunt, qui à deo per Christū iustificantur, quemad-
modum Petrus ait in Actis Apostolicis. Huic, inquit, Nihil doce
omnes prophete testimonium perhibent, remissio- mus cōtra
nem peccatorum accipere per nomen eius omnes Papisticā
qui credunt in eum. Hunc articulum per gratiam regnum,
Christi iam recepimus, prædicamus, credimus. Fin præter
gunt nos aduersarij nostri, non multa docere noua, hoc solū,
sed planè in hoc uno articulo omnia nostra pendunt q̄ ex fide ē
Hunc si possunt conuincant ex uerbo dei non esse Christū ius-
uerum, & nullo rogatio omnia nostra cadent, si nō stificamur
possunt

possunt, non sperent suum regnum staturum. Hic enim unus articulus utrunq; perficiet, et quod in eis coepit, & quod in nobis. Declarat enim, & semper, uelint, nolint, nobis etiam in Christo defunctis, declarabit illos defecisse à fide, nos ad fidem rediisse. Cur miseris præter innumera & clara testimonia, non satis est, ut à defectione fidei redeant nobiscum ad fidem, per dei benignitatem, quæ nunc nobis offertur. Cur, inquam, non satis est quod Christus dicit: Frustra columt me, docentes doctrinas & mandata hominum. Omnis plantatio quam non plantauit pater meus, eradicabitur? Contra præceptum dei & uerbū Euangelij statuunt, & statuta seruant, et per hæc adeo insaniūt, ut non solum Satânico errore se alijs sanctiores putent (quia supererogationis opera fecerunt, qui nondum erogauerunt quæ ipsis cōmissa sunt) sed etiam suā sanctitatē, sua merita & opera alijs uendant. Planē impius est, qui in his hominibus defectionem à fide non agnoscit.

Doctrinæ
demonio=
rum.

Attendentes spiritibus impostoribus & doctrinis demoniorū. Qui sunt spiritus impostores, nisi hi qui Satana magistro spirituales uolūt haberi, & ista specie, quasi ex spiritu sancto, offundunt hominibus suos errores? spiritualia, id est, ea per quæ homines iustificentur à peccatis, & uitam habeant æternā, uidentur docere, sed doctrinæ sunt non dei, sed demoniorum

niorū, & mera impostura. Egregia scilicet hæc laus est traditionū humanarū, quæ tamen mentiūtur sanctitatem, merita, angelicam uitā. Neq; doctrinas hominū more scripturæ uocat, sed respiciens in fontē unde emanant, doctrinas uocat demoniorū, quas necesse est esse illas quæ uerbo dei aduersantur, quæ non docent fidē in Christum, sed fiduciam in opera utcūq; in speciem sancta. Nam sancta & bona opera esse nō possunt, sed peccata sunt, in quibus confidis & speras remissionē peccatorū et salutē, quādo hæc gloria fiduciæ nostræ soli debeat Ihesu Christo domino nostro. Rata est Christi sententia: Qui non est mecū, aduersum me est.

Isti spiritus impostores & doctrinæ demoniorū dum docent per opera nos iustificari, dum fidere ijs quæ nos possumus facere, nōne negant Christum uenisse in carnem? ut uideas qui sint seductores, & Antichristi, & spiritus qui non ex deo sunt, sed ex Sathana, de quibus Ioannes in epistola admonet ut caueatur. Vanis quidem uerbis, hoc est, quibus ipsi non fiunt, dicunt Christum uenisse in carnem, Christum mortuum pro peccatis, sine Christo non esse salutē, cæterum nihil aliud faciunt his uerbis quàm quod illi, qui irridentes salutabant: Aue rex iudeorum. Nā post istos titulos rem ipsam Christo negant, & pro peccatis alia remedia habent quàm Christum, suis

Qui sunt
qui negēt
Christum
uenisse in
carnem.

cōtritionibus, attritionibus, cōfessionibus, satisfacti
onibus, obseruationibus, religionibus, fidentes,
quæ potuissent ab hominibus fieri, etiam si Christus
non uenisset in carnem. Nonne his frustra uerbum
caro factum est?

Neq; noui isti spiritus, qui hodie indignantur, q̄
nihil aliud doceamus quàm fidem & charitatē, con
sistere in hoc possunt, ut sentiant nos non nostro, sed
Christi opere saluari, sed semper aliquid sui operis
necessario addendum iudicant, sine quo non sit ho
minib. salus. Qua una additione semp notabis Anti
christos, contrā quos dicit Christus: Sine me nihil po
testis facere. Faciunt quidem palmites fructum mul
tum, sed in uite, ad hoc autem ut uitæ inserantur ni
hil facere possunt. Extra enim Christum quid face
rent? Isti uero spiritus impostores, ut à conditis ho
minibus, ita & hodie, pergunt homines docere, quo
suis operibus & studijs ad hoc pertingant, ut Chri
sto inserantur & spiritu Christi hauriant. Quasi ue
ro nō sint cōspectu dei foetida peccata, quæcunq; fa
cimur antequam Christi spiritu Christo inseramur,
quasi tuo foetore tibi sanctum possis redimere spiri
tum. Omnes infideles, id est, fiducia cordis non ni
tes in solam dei misericordiam, uocat Christus ope
rarios iniquitatis, etiā si dicāt se prophetasse ipsius
nomine, et miracula fecisse. Accirco certus esto à fide
discessisse

disceſſiſſe, qui aliam fiducia docent præter eam quæ
eſt in Chriſtum Ieſum, quacunq; tandem ſpecie ſan-
ctitatis id faciant, quacunq; etiã reuelationes ſpiri-
tus ſancti ſe habere mentiãtur, atq; ideo ſpiritus eſſe
impoſtores, et quicquid docet hac impia cõtra Chri-
ſtum fiducia doctrinas eſſe non dei ſed dæmoniorũ.

Porrò hæc Pauli prophetia, nõ tam erroris ma-
giſtros, qui impudenter, contra conſcientiam, nullo
dei reſpectu, mentiuntur, ut ſuos confirment erro-
res, accuſat, quàm illos qui ſub ſpecie ſanctitatis per
ſuperſtitionẽ ſinunt ſe ab illis & ab illorũ inuentis
doctrinis ſeduci, et errorẽ ſuum pro ſanctitate ado-
rant, quemadmodum hætenus multi boni uiri, nihil
mali in hac re ſibi conſcij, receptos errores ſecuti
ſunt, & mordicus tenuerũt, ita ut etiã ſeduci fuiſſet
electi, ſi fieri potuiſſet, quẽadmodum Chriſtus præ-
dixit. Accuſat, inquã, erroris diſcipulos dũ ait. Attẽ-
dentes ſpiritibus impoſtoribus. &c. quod ſpecie ueri-
tatis, ficta religione, mēdacibus miraculis, ſinunt ſe
abduci in doctrinas dæmoniorũ, in abnegationẽ iu-
ſtitie dei, quæ eſt per Chriſtũ Ieſum dominũ noſtrũ.

Sed nõ excuſatur, quod qui ſic ſe ſinũt ſeduci, ha-
bent bonã cõſcientiã, bonã intentionẽ, qua cultũ dei
uolũt, et uolũt conſultũ ſue ſaluti. Reſpõdeo. Chri-
ſtus hic profert ſententiã. Si cæcus cæcũ ducit, ambo
in foueã cadũt. Cæci ſunt q; deficiẽtes à fide, uero lu-

Seductos
accuſat
Paulus.

Non excu-
ſat hic bo-
na inten-
tio quàm

E 4 mine, uocant.

mine, attendunt tenebris, & hic miratur quæ ipsi
sine uerbo dei sancta uidentur. Bona cōscientia, &
bona, quam uocant, intētio, debet rectificari uerbo
dei, alioqui tua somnia et humana figmēta pro ueri
tate sequeris. Et accedet tibi hoc iudicium dei quod
Paulus scribit Tessa. Dilectionē, inquit, ueritatis nō
susceperunt ut sani fierent, ideo mittet illis deus ope
rationem erroris, ut credant mēdacio, ut iudicentur
omnes qui non crediderūt ueritati, sed consenserūt
iniquitati. Sola fides est religiosus cultus dei. Hac
abrogata, hodie traditiones humanas pro cultu dei
habemus. Neq; sinūt se abduci à fiducia traditionū,
quibus obstinata mens est, usq; adeo attendūt spiriti
bus impostoribus & doctrinis demoniorum, etiāsi
nullū dei uerbū habeant unde certi sint se suaq; deo
placere, etiāsi uerbis dei manifeste eis declares er
rorem. Ut non frustra prædixerit Paulus, Discedēt
à fide, intendentes spiritibus. &c. Vi non frustra
quoq; alius dixerit, qui sordet sordescat ad huc.

Qui deficiunt à fide non possunt non attendere
spiritibus erroris, ut semper ita & nunc, & ne ex
fructibus quidē deprehendere possunt arborē. Ani
males enim facti, quid spiritualiū intelligerēt? Chri
stiani uero qui sola in deum fiducia nituntur, acce
perunt præceptum. Attendite à falsis prophetis qui
ueniunt ad uos in uestimentis ouium, intus autem sunt
lupi

Descriptio
spirituum.

lupi rapaces, nō parcentes gregi, sed loquentes per
uersa, ut trahant post se discipulos. Nolite omni spi
ritu credere, sed probate spiritus num ex deo sint,
quoniam multi pseudo prophetæ exierūt in mundū.
Et addit Ioannes fructus unde eos cognoscamus di
cens. In hoc cognoscitur spiritus dei. Omnis spiritus
qui cōfitemetur Iesum Christū in carne uenisse, ex deo
est. Et oīs spiritus qui nō confitemetur Iesum Christū in
carne uenisse, ex deo nō est, et hic est Antichristus,
de quo audistis quod uēturus sit, et nūc in mūdo est.
Antichristi facti sunt multi. Ex nobis prodierunt, id
est, Christianos se fingebāt, sed ex nobis nō fuerunt,
Nam si fuissent ex nobis, pmanfissent utiq; nobiscū,
sed hoc fit, ut manifestum sit quod non omnes sunt
ex nobis. Ipsi de mundo sunt, ideo de mundo loquū
tur, id est, talem iustitiam, hoc est, humanam prædi
cant, quam mundus & sapiētia humana condemna
re non potest, & mūdus eos audit. Nos ex deo su
mus. Qui nouit deum audit nos, qui non est ex deo,
non audit nos. Per ista cognoscimus spiritum uerita
tis & spiritum erroris.

Ne uero obscurū sit quid isti Antichristi de mun
do loquantur, ne putes loqui de scortatione et latro
cinijs, sed potius ut uideas loqui de sanctis quasi re
bus: Audi Paulum qui sic ait Colos. Videte ne quis
uos decipiat probabili sermone, ne quis uos depræ

De mūdo
prædicant
Antichri
sti.

detur per philosophiam & inancm fallaciam, secundum traditionem hominum, secundum elementa mundi, & non secundum Christum, Vides ne damnari omnem Aristotelicam & Platonica theologiam, ex qua ortæ sunt omnes papistarum sectæ, quæ in elementis huius mundi, & in pharisaicis, id est, exterius iusticijs, constituunt rationem æternæ salutis. Et addit. Quia in Christo inhabitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter, & estis in illo completi, qui est caput omnis principatus et potestatis. &c. quibus declarat in Christo nos deum patrem certo possidere, in ipso nos possidere omnia, per ipsum in cruce pro nobis satisfactum & contra aëreas potestates triumphatum, ut extra Christum in illis sanctis signis traditionum humanarum nihil requirat.

In hypo, Ex his etiam perspicuum est, quod in prophetia
crisi men- additur. In hypocrisi loquentium mendacium. Dæ-
dacium. monia loquuntur per illos spiritus impostores, quem
admodum spiritus sanctus per ueritatis præcones loquitur. Loquuntur, inquit, mendacium, nam ex proprijs loquuntur, quemadmodum pater ipsorum diabolus, ut ait Christus in Ioanne. Sua somnia nobis pro uerbo dei offundunt, quæ non possunt non esse mendacia, quibus istam summam impietatem & execrandum mendacium addunt, ut dicant, ista se habere ex spiritu sancto, ex reuelatione diuina, sine quibus ser-
uatis

uatis non sit salus. & c. Atq; hæc ideo faciunt ut mē
daciūm hypocrisi, id est, egregia ueritatis et sanctita
tis specie tegant, ad decipiendū eos qui deficiunt à
fide & attēdunt istorū doctrinis & institutionibus.

Hos ut cognoscamus, Colossenses claris uerbis
in loco eodem ita monet. Nemo uos iudicet in cibo
aut in potu, aut in parte diei festi, aut neomentæ aut
sabbatorum, quæ sunt umbra futurorum, id est, ue
ram iustitiam, quæ per Christum mundo uulganda
erat, tantum præsignificabant, corpus aut Christi,
id est, ipsa ueritas et res ipsa quæ significabatur, in
Christo est, ut nō iam signis opus sit, quando rē quæ
tunc significabatur, possidemus. Nemo uos seducat
in humilitate data opera et religione angelorū, quæ
non uidit, sed mētitur se uidisse, hoc est, agnouisse,
quasi à deo sint ista humilia, id est, uilia et sordida et
quæ psuadere uult angelicā esse sanctitatē, ambulās,
frustra inflatus sensu carnis suæ, id est, humana sapi
entiæ, quæ nō potest esse subiecta deo, secutus præ
stigia, & nō obinens caput, id est, Christū, ex quo
totū corpus per nexus & cōiunctiones subministra
tum et coagmentatū crescit secundū augmentū dei.

Et pergit. Si ergo, inquit, mortui estis cum Chri
sto ab elementis huius mundi, quando regnum & iu
stitia Christi non est in hoc mundo aut huius mundi
rebus, & Christus non est in mundo, in quo Chri
sto oēs

Religiōes
Angelicæ.

flo omnes Christiani sunt huic mundo mortui, quid
 tanquam uiuentes mundo et mundanae iusticiae, tene
 mini in conscientia uestra his mundanis decretis. Ne
 tetigeris, ne gustaueris, ne contrectaueris, quae oia
 ipso usu consumuntur? secundum praeccepta et do-
 ctrinas hominum, quae sunt rationem quidem haben-
 tia sapientiae in superstitione et humilitate, et non
 parcendo corpori, nec honorem ei habendo quan-
 tum carni satis est. Vides et hic mendacium in hypo-
 crisi. Hoc mendacium coepit in paradiso, quando
 contra dei uerbum persuasit Satan, homines per uer-
 bi contemptum similes dijs futuros.

De cauter
 iatis consci
 entijs.

Sequitur. Cauteriatam habentium suam conscientiam.
 Vt cumque omnia quae illi docent et profitentur in spe-
 ciem sanctissima uideatur, et approbentur ob omni-
 bus qui defecerunt a fide, et his attendunt, ut cumque
 suis mendacis gloria aucupentur, sanctitatem et merita
 iactitent, et uel angelorum religionem simulent, ta-
 men intus in conscientia pudendum signum habent, cau-
 terio iniusti sunt coram deo, ut illi qui propter sua sce-
 lera turpes notas publico iudicio acceperunt. Turpi-
 tudinem ibi habent, quam dum oia hypocrisi tegunt
 ad fallendum imitatores uel sola tegere non possunt.
 Hic omnia foetent. Hic cum Cain fugitur a conspe-
 ctu dei, Hic mendacium sibi conscium timet ne oc-
 cidatur et pudeat ubicunque inuentum fuerit,

cupit

cupit in tenebris agere istud demonium meridianū,
q̄ meridianum est ostentat, q̄ uero demonium est,
hypocrisi tegit.

Confer nunc istos hypocritas cum ueris sanctis.
In sanctis, quos deus p̄ Christū sanctificauit, omnes
externæ formæ despiciuntur, Nam cōtemnuntur à
mūdo, seductores iudicantur, indigni putātur hac ui-
ta, quin & ipsi sciunt & fatentur quid ex se sint, nē
pe peccatores, Intus uero est omnis decor filiæ re-
gis, ibi enim fides facit securā coram deo cōscienti-
am, ibi est gaudiū in spiritu sancto, quod nemo tol-
let ab eis. Ibi cōscientia leta scit se gaudere de uer-
bo dei, nihil sentire contra uerbū dei, nō se adultera-
re uerbū dei, in hoc uerbo habere salutē & omnia p̄
Ihesum Christum dominum nostrū. Hic dicere licet
cum Paulo: Gloriatio nostra hæc est, testimoniū con-
sciētiae nostræ, q̄ in simplicitate cordis & syncerita-
te, dei, & non in sapientia carnali, sed in gratia dei
conuersati sumus in hoc mundo.

In hypocritis uero omnia sancta apparent, mun-
dus glorificat eos, sancti patres uocantur, saluatores
habentur, sine quorū meritis hic mundus non staret,
quicquid dicunt, oraculum est. Inexpiabile peccatū
est, uel mutire contra eorum sanctitatē, sed intus in
conscientia miseria, turpitudine & fœtor est, quæ ut
maxime ad tempus præ opinione iusticiæ non senti-
unt,

Iudicium
mūdi falli-
tur in iudi-
cāda san-
ctitate.

um; sentient tamen ubi lampades extinguētur. In tē-
tatione enim grauis conscientia, aut saltem in mor-
te, pereuntibus ipsorum meritis in quibus speraue-
rant, nō norunt aliud quā̄m desperare. Nunquam ue-
ro corā deo bona cōscientia & securā gaudere pos-
sunt, Maledicta ergo externa hypocrisis, quae mala
intus conscientia premitur.

Errorū ma-
gistrī suis
Satanicis
mēdacijs
faciūt alijs
cauteria=
tas consci-
entias.

In primis uero errorum magistri, qui reuelatio-
nes fingunt & spiritum iactant, interim tamen do-
centes ea quae uerbū dei nō habet, & de quibus ipsi
dubitant, aut certo sciūt se mentiri, quam putas con-
scientiam habeant nisi cauteriatā, id est, aeterno op-
probrio coram deo notatam, in qua suum signum
sculpsit diabolus, ne amplius cognoscatur esse dei.
Nam pessima cōscientia in hypocrisi loquūtur men-
dacum. Hi magistri efficiūt suis demoniorū doctri-
nis, ut quotquot errore misere seducti, eos imitātur,
sortiantur quoq; cauteriatas cōscientias, id est, turpi
& Satanae signo notatas. Conscientia enim pulchri-
tudinē debemus deo, ut trepidemus ad eius praece-
pta atq; iudicia, gaudeamus de eius promissioibus, et
si quid secundū eius uoluntatē recte curauerimus.

Discipuli autem spirituum impostorū & doctri-
narum demoniorum, relicto dei uerbo (nam dere-
liquerunt fidem) trepidant ad uerba & traditio-
nes humanas, mortaliter se peccasse sentiunt, si non
sic edant

sic edant, legant, uestiant, uigilent, & c. mereri autem & sibi & alijs, si faciunt secundū humanas adinventiones. De his omnibus habent conscientiam, de hoc uero q̄, hæc oia sunt contra deū & Christiū eius, nempe q̄ in talibus fidūt, nullā habent cōscientiam. Cōscientia ergo eorū adultera est, & signū habet turpitudinis, dum cōtempo dei uerbo, frustra-
neis hominū doctrinis uult suo errore se alligatam.

Nonne cauteriatā habent cōscientiā, qui cū scortis cōtaminari non uerētur, & facili sibi persuadēt absolutionem, & satisfactum putant per lectionem psalmi. Misere mei deus, aut per aliud, donec pura conscientia, ut putant, missauerint, nam ultra nō cupiunt absolui, non enim scorta abijciunt, aut abiecta uolunt. Illos autem qui propter conscientiam timore dei, secundum dei uerbum & ordinationem ducunt uxores, ad uitandum scortationem, iudicant hæreticos, è mundo tollendos, quibus nulla satisfactio ualeat, ut suas à deo acceptas retineant uxores, qui non possunt absolui, licet non peccarint in deum, nisi à sede Romana aut habente potestatem, & ne ab hac quidē sede possint absolui nisi relictis (quod prohibet deus) uxoribus, redeant ad scortationem, quo enim redirent nisi ad scortationem, quibus deus non dedit ut extra coniugium à se institutum, pure uiuant? quemadmodum ante satis diximus,

Propter

Ducere uxorem est papisticū, nō autē scortari

Discessisse
papistas à
fide certū
est.

Propter scortationē uitādam, ait Paulus, unusquisq;
habeat suam uxorem. Nonne, inquam, isti cauteria-
tam habent conscientiam.

Hanc autem cōscientiam quibus ferent acceptā,
nisi spiritibus impostoribus & doctrinis demoniorū
in hypocrisi docentiū mendaciū? Sic autē decipi de-
buerunt, quia discesserunt à fide, quam Christo in ba-
ptismo promiserant, ut credant mendacio, qui dile-
ctionem ueritatis non susceperunt. Tu ne adhuc du-
bitas discessisse à fide, id est, à uerbo dei, siue à fidu-
cia in deum, qui ea quæ deus prohibet, nempe decē
scorta, facilius admittunt quàm unam coniugē? Illud
utcumq; peccatū esse dicāt, tamen uenia dignum iu-
dicant. Hoc autem irremissibile faciūt, nisi & tu qui
duxisti uxorem, damnes cum ipsis cōiugium. Nonne
hoc est agere absq; fide & absq; timore dei, sic lude-
re coram deo & irridere, & cōtemnere in ijs quæ
deus prohibuit, & rursus sic blasphemare, conde-
mnare & persequi ea quæ deus instituit & suo uer-
bo approbauit? Ó insaniam. Ve uobis Sodoma &
Gomorrha. Audite uerbum domini principes Sodo-
morum, percipite auribus legem dei uestri populus
Gomorrhæ, non uictimis uestris, solennitatibus &
fictis precibus uestris effugietis iram dei, nisi relictis
traditionibus uestris, ex quibus habetis cauteriatis
conscientias, redeatis ad uerbum dei, quod solum
rectificat

rectificat consciētias in conspectu dei, & non sinit
abire in errorū tenebras, quemadmodū ille dixit. Lu
cerna pedibus meis uerbum tuum, & lumen semitis
meis. Legite uos reliqua contra hypocrisim uestram
dicta Esaiæ capite primo.

Inuenias qui rapinas sequuntur & latrocinia, **Stulticia**
qui usuris et iniustis lucris uictitant, ut taceam alia, **cauteriata**
& facilem ueniam sibi pro omnibus promittūt, atq; **rū consciē**
adeo quædam non agnoscunt esse peccata, qui si co **tiarum.**
mederēt carnes feria sexta, aut in quadragesima, cre
derent se nō Christianos esse posse, sed hæreticos, et
in eternū damnatos. Sic dolent sacerdotes de negle
cto manipulo, qui nullā consciētiā habent de uēdi
tione missarū, & q; sæpe coacti celebrant missas, &
tractant corpus & sanguinē domini, edētes & bibē
tes, alioqui libentius non celebraturi, nullam habent
consciētiā, q; corpore & sanguine domini in sa
cramēto non utuntur quemadmodū Christus institu
it, quia pro uerbo Christi traditiones humanas susce
perunt. Sic iudices & principes nullam consciētiā
habent, q; caussa uiduæ & pupillorū non ingre
ditur ad ipsos, q; non resistunt opprimentibus, q; nō
gubernant, quasi rationem reddituri de commisso of
ficio, qui tamen cauteriatis consciētiis trepidant
ad illas traditiones humanas, ita ut potius audiant
uerbum dei & sacrū Christi Euangeliū persequi,
F & sanguis

Et sanguinem effundere innocentē, quā uel latum
digitum ab hominum cōstitutionibus discedere. Mū-
dus ferè totus hæc hodie uidet, Et tamen illi non pu-
tant se uideri, ne à deo quidem.

Timor dei
hypocriti
cus Et à
deo dāna-
tus.

Sed hic omnes ferè istæ cauteriatæ cōscientiæ ex-
cusant dicētes. Nos nō timemus in istis obseruati-
bus homines aut humanas doctrinas, sed deū. Si ni-
aliquid contra faceremus, credimus nos non in ho-
mines, sed in deū peccare. Iecirco hic cōsequimur ti-
morē dei quē ubiq; sacræ literæ cōmendant. Respō-
deo. Hæc maxime pertinēt ad mendaciū quod spiri-
tus impostores in hypocrisi loquuntur. Scio multos
homines hac specie falli, qui alioqui non sunt sibi in
pluribus rebus male cōscij, sed quādo nō uerbo dei,
sed spiritibus impostoribus attendūt, necesse est eos
sic falli, ut cæci cū cæcis in foueā cadant. Debet qui-
dem deus timeri, Et infelix est qui timorē domini ab-
ijcit, sed timeri uult in ijs quæ ipse præcipit Et ue-
tat, nō in ijs quæ homines cōfinxerunt, Et pro blas-
phemia habet, si eius mādato mandata Et doctrinas
hominum cōpares, Comparas autē, si quemadmodū
saluātur qui seruāt mandata dei, Et damnantur, qui
non seruant, sentias etiam saluari qui seruant manda-
ta hominū, damnari qui nō seruant, ut taceam de in-
sania illorum qui hæc illis præferunt.

Hunc autem timorem dei, quam hypocritæ iusti
ciarj

ciarij, relicto dei uerbo, ex traditionibus humanis si-
bi formarūt, esse maledictum à deo, testatur ipse in
Esa. dicens. Eo q̄ appropinquat populus iste ore suo
& labijs suis glorificat me, cor autē eius longe est à
me, & timuerūt me mandato hominū & doctrinis,
ideo ecce ego addo ut mirabilē rem faciā populo hu-
ic, miraculo grādi & stupendo. Peribit. n. sapiētia à
sapiētibus eius, & intellectus intelligentiū eius abs-
condetur. Quod ore & labijs appropinquāt deo si-
ne corde, significat eos fingere doctrinis & exter-
nis obseruantijs cultū dei, cæterum defecisse à fide,
id est, fiducia cordis in deū. Attēdere uero ait spiriti-
bus impostoribus & doctrinis demoniorū in hypo-
crisi loquentiū mendaciū, quando dicit: Timuerunt
me mandato hominum & doctrinis.

Quæ maior laus, quæ maior sanctitas aut certior
posset audiri, quàm quando deus commendat homi-
nes dicens. Timuerunt me? Non hic fallitur iudicium
ubi deus ipse pronunciat, & addit: Timuerunt me
propter mandatum & doctrinas hominum. Non
mirum si ex hac dei sententia inflarentur tradito-
res siue traditionarij illi, & dicerent. Ecce deus ipse
pronunciat quid boni ex nostris mandatis & doctri-
nis ueniat, nempe q̄ ex eis discant homines timere
deum. Sed audite uestra merita, uestras coronas, ue-
stram retributiōem, atq; adeo uestram impietatem.

Timere
deum pro-
pter tradi-
tiones hu-
manas.

Horrendo, inquit, miraculo sapientes qui sunt in isto populo, faciam stultos & excæcabo, & intelligētes faciam sine intellectu. Excæcatis autem sapiētibus, id est, principibus, iudicibus & doctoribus siue prædicatoribus, quid fiet de reliquo uulgo? Regnabit ergo impietas & stulticia sub specie sapientiæ & cultus dei, quare, inquit, sic excæcabo? quia inuenerunt me propter mandatū hominum, qui sic timent deum, certum est q̄ mandatū & uerbum dei abiecerūt, facientes quod ipsis sanū et rectum uidetur, id quod lex prohibet. Ex his uides quam cauteriatarū conscientiarum nulla sit excusatio.

**Impietas
inimica
uerbo,
uult se uer
bo dei tu=
cri.**

Verum hic incipiunt uel sero sapere quidam dicentes, quare accusatis q̄ sic edimus, uestimus, obseruamus, & quare Pauli prophetiam interpretamini contra nos, Quando Paulus ubiq; docet talia nihil obesse ad salutē, sed posse libere seruari? Et addūt Non omnes Papistæ sunt scortatores, sed inueniuntur multi boni uiri clerici & monachi, atq; adeo & laici coelibes, de quibus nihil habetis quod accusetis. Audio, sed si sic inceperitis loqui de libero usu uestrarum traditionum, ut liceat cū bona conscientia ita non uti, quemadmodū uiri, non stabit regnū uestrum. Nō enim accusamus talia opera sed operum opinio nem, id est, q̄ per ea speratis impie salutē, neq; Paulum interpretamur cōtra uos, sed ipse uos manifestis uerbis

**Prætextu
libertatis
christianæ**

stis uerbis ubiq; ita prodit, ut nostra interpretatione hodie Pa
 non sit opus. Vereor ne non ex animo ita incipiatis pistæ qui
 sapere, sed potius querere ut, licet alia hypocrisi, ta dā seruitu
 men idem uestrum mendacium confirmetis, ne non tē Satana
 Euangelicam ametis libertatem, per quam conscien defendunt
 tiæ liberæ sunt, sed potius isto prætextu queratis, ne
 quis uerbo dei sit uestris astutijs & cauteriatis con-
 scientijs molestus. Si per uerbum Euāgelicum, quod
 prædicat Paulus, liberæ sunt uestræ conscientia, cu-
 rate ne post hac mundus amplius uestra hypocrisi
 seducatur. Seductores fuistis orbis, non satis erit uo-
 bis in occulto resipuisse, & cauteriatis conscienci-
 as exuisse. Damnae publice errorem qui hætenus
 in hypocrisi locuti estis mendacium, aut certe atten-
 distis illis spiritibus impostoribus & doctrinis de-
 montorū, quæ locuti sunt in hypocrisi mendacium,
 ut seducti, seduceretis & alios.

Quod uero dicitis, non omnes Papistas esse scor-
 tatores, sed multos esse bonos uiros, qui coram mū-
 do accusari non possunt, Scio, nemo nostrum negat.
 Nō enim agemus mendacijs contra Papistas, quæ ad
 modum quidam qui ex nostris uideri uolunt, sed non
 sunt, qui enim pro ueritate mendacijs pugnaremus?
 Scripturis & ueritate hic opus est, nō mentitis cōui-
 tijs. Si solū de peccatis ageretur personarū, nos cer-
 te operiremus per charitatē multitudinē peccatorū

Veritate
 agendum
 cōtra Pa

pistas non conuitijs. quando et nos sumus peccatores, et in multis delinquimus, uerum contra doctrinam eorum nobis res est qua seducunt orbem, docentes fiduciam operum id est, stercoreum humanorum, pro fiducia in Christum, qui est saluator mundi, et offendimus per uerbum dei eorum uerba, ne amplius seducant alios, et ut ipsi conuertantur nobiscum ad Christum. Itaque non euadent isti quos bonos dicitis, et non esse scortatores, quo minus sint hac Pauli prophetia notati. Nam non hic agitur de scortatione aut alijs uitijs, sed de cauteriatis conscientijs, quae foris sancta hypocrisis mendacia humana pro ueritate uenditare possunt. Primarij ergo hic erunt quos uos excipere uolebatis.

Sanctuli Papistae in primis accusandi. Nam ut innumera alia taceam, quibus quae debemus confirmatum istum clericorum et monachorum coelibatum, qui tam multas animas atque adeo et corpora perdidit et hodie perdit, nisi istis sanctulis uestris qui in speciem sancte uiuere possunt? Hi quo ista eorum sanctitas latius propagaretur, effecerunt ut isti laquei traditionum humanarum tenderentur, quo Satan, cuius spiritu haec excogitauerunt, plus res caperet animas, et illaqueatas teneret. Si enim omnes fuissent scortatores, non potuissent uel hac constitutione tam diu seduxisse, nemo commendasset eorum contra uerbum dei praesumptam temeritatem. Oportebat ut mendacium quod locuti sunt, quod statuerunt

tuerunt, tegeretur hypocrisis, ut hic & alij possent
persuadere & imponere, quo sinerent suas consci-
entias isto cauterio inuri, ut potius auderent scorta-
ri quam coniuges fieri.

Interroga illos Papistas qui non scortantur, an li-
ceat alijs qui in periculo agunt, ne labatur in scorta-
tionem ducere uxorem. Non licere dicent, quia sa-
cro sancta Romana ecclesia hoc non permittit. Non
sunt hodie qui magis resistunt ne ducantur uxores à cleri-
cis, atque illi qui ista carnali sanctitate tument, dum alij
qui iam graues habent conscientias libenter cuperent
liberari, et per dei coniugium ex Satanae laqueis euade-
re, Cauteriatas ergo isti in primis conscientias habent,
ut humana et Satânica diuinis et uerbis et operibus
preferant, quos uos prae caeteris facitis sanctiores.

Quam uero cauteriatam conscientiam dixit Pau-
lus, ille in Apocalypsi sine dubio characterem bestiae
uocauit, ut notatos in conscientia suos habeat Anti-
christus, quemadmodum Christus suorum sibi consci-
entias notatas habet. Haec Antichristi pauent ad
eius traditiones, Oues autem Christi solam sui pastoris
uocem audiunt. Verum Christus contentus est fide
suorum. Antichristus autem, quia suorum conscientias
uidere non potest, et dubitat quandoque num con-
scientiae sint cauteriatae, curat per totum suum regnum
ut nemo emat uel uendat, hoc est, inter homines agat

Character
bestiae.

Et sibi uictum quærat, nisi Characterem bestie por-
tet in dextera manu aut in fronte, id est, nisi fateatur
externo cultu & externis traditionū humanarū
operibus, quasi sanctis, sese intus habere conscientia
cauteriatā. Hæc hodie uidemus in regno papistico.
quod cogit ad istum caracterē passim omnes, & per
sequitur testes Christi domini nostri. Hinc primum
querunt, si quem ob confessam Christi fidem capi-
unt, quid sentiat de papa, num sentiat Papam caput
esse ecclesie, non queritur quid sentiat de Christo,
Veh tibi cauteriata & percacata conscientia. Veh
tibi homo peccati, qui in templo dei, id est, in cōsci-
entijs hominū tuo cauterio uis regnare. Nihil aliud
agis tuis constitutionibus in quibus fidunt homines,
quā quod peccata multiplicas, dum abnegatur Chri-
stus: per quē solum est remissio peccatorum. Neque
enim est aliud nomen sub cælo datū hominibus per
quod oporteat nos saluos fieri.

Cauteria-
ta etiam
corpora.

Postquam autem cauteriatas conscientias fecerūt,
ne corpora quidem reliquerūt absq; cauterio, ne nō
suos hedos agnoscere possent, Finxerunt enim tot se-
ctas monachorum et clericorū, tam multiplicia ge-
nera et colores, capparum atq; diuersas rasuras, &
hæc ipsa adeo necessaria fecerunt, ut cauteriatis con-
scientijs nihil liceret immutare, etiam si uerbum dei
aliquando inmutacionem postularet, Deinde qui sic
insigniti

insigniti sunt, soli reliquo gregi præficiuntur, ne & grex absq; cauterio inueniatur. Has aut notas impij audent uocare regnum Christi, cū tamē in Christo non sit Iudæus neq; Græcus, non masculus neq; fœmina, sed omnes unum in Christo Ihesu domino nostro. Hæc hæctenus de conscientijs cauterio notatis.

Hic iam dudum audio blasphemias in Euangelij Christi uoces iactitari dicentium. Quæ in ista prophetia Pauli habentur, dicta sunt contra Lutheranos sic enim blasphemant ista appellatione eos quibus Christus dedit suum Euangelium. Nā aiunt, Hi discesserunt à fide Romanæ ecclesiæ, & attendunt erroribus à sacrosancta sede damnatis, & loquuntur mendacium in hypocrisi, quia fingunt se doctores ueritatis. Taceo reliquas non in nos sed in Euangelium dei blasphemias, quibus tantum abest ut terreat uel nos uel alios qui amâtes sunt ueritatis, ut potius cõfirment, uideamus & audimus nobis fieri, quæ Christus prædixit suis confessoribus uentura, ut non dubitemus de promissionibus & consolatione æque prædictis, quando ueniunt tentationes quas prædixerat. Hic audimus à Christo quo leuius feramus omnem illam iniuriam. Beati, inquit, estis cum maledixerint uobis homines, & persecuti uos fuerint, & dixerint omne malum aduersum uos mentientes propter me, Gaudete & exultate, quoniam merces ue-

Blasphemia
i Euā
gelicos ho
mines.

stra copiosa est in cœlis. Sic enim persecuti sunt prophetas qui fuerunt ante uos.

Nos prædicamus Ihesum Christum & hunc crucifixum, in quem qui credunt habent remissionem peccatorum & uitam æternam, & plane negamus per aliud iustificari hominem quam per hunc Ihesum Christum qui factus est nobis à deo patre iusticia. Hæc est fides quam commendat nobis ubique sacra scriptura, quam & ipse dominus noster Ihesus Christus toties nobis in Euangelicis literis inculcat, Et quam Apostoli prædicauerunt. Ergo non discedimus à fide. Si autem Romana ecclesia aliam fidem habet, maledicta est et à fide uera discescit. Etiamsi angelus è cœlis aliud Euangelizet (quæadmodum Galatis erat aliud prædicatum nempe fiducia operum) maledictus sit. Porro si Romana ecclesia eandem fidem nobiscum habet, cur nos damnat?

Quos autem errores sacrosancta illa sedes damnarit, uiderit ipsa. Nos attendimus erroribus sed sacro dei uerbo, quod illa sedes hodie manifeste damnat. Atque hic utcumque uos aduersarij nostri nos damnentis, commendat nos sanctus Petrus, quem uos Romanæ sedi præsidere putatis, dicens. Habemus firmiterorem propheticum sermonem, cui attendentes benefacitis tanquam lucernæ in caliginoso loco, donec dies illucescat, & lucifer oriatur in cordibus uestris. Sed apud uos error & hæresis est uerbum dei, dum damnat

nat omnia illa quæ uel sola uos magnificatis. Quod uerbum cum prædicamus, cur nõ dicamur doctores ueritatis, nisi quod uobis uerbum dei ueritas nõ est?

Qua autẽ hypocrisi laboramus qui manifesti sumus toti mũdo? Nõnne uerbo dei nos omnem uestrã hypocrisim deteximus? Ut non dicam, quod nobis ne licet quidem per uos in hypocrisi agere, adeo diligenter exploratis omnia nostra, esum, potum, lusum, crepitum etiam uentris. Si habuissetis uos tam diligentes obseruatores, iam dudũ uestra hypocrisis mundo traducta fuisset. Quid quæso inuenistis in nobis quod liceat uobis iuste damnare, si omnia quæ in nobis damnatis uerbum dei probat? Si uero quidam sint, ut sunt certe multi, qui se gloriãtur Euãgelicos sed falso, & sunt scortatores, adulteri, latrones, magistratibus non parentes, infirmos in fide nullo pudore scandalizantes, sectarum autores, sacramenta à Christo instituta blasphemis doctrinis prophanantes, & ista sub nomine Euãgelico faciẽtes, hos suscitabat nobis Satã, quasi nostri sint, ut p̄ eos sacrũ Christi Euangelium & bonum Christi nomẽ quod inuocatum est super uos, male audiat inter gẽtes, id est, inter infideles. Hos (si inuidia uestra hoc possit credere) scitote nõ esse ex nobis, nihil commercij nobis esse cũ illis, excõmunicatos dei excõmunicatõe eos esse apud nos, magis à nobis damnari quã à uobis.

Luthera
ni, quos
uocant, in
iustæ dam
nantur.

Nam

Nam uos solum Euangelium damnatis, omnia scan-
dala facile sustinetis. Damnari uero eos à nobis te-
stantur nostræ conciones, et nostra scriptura in pub-
licum emissa etiam iam ante aliquot annos, Neq; ue-
ro ex imitatione, Lutherani recte uocantur. Longe
enim melior uir est Lutherus, & löge syncerius tra-
ctat Euangelium quod ei deus comisit, quam ut pro-
baret illos nebulones, non rectis secundum uerbum
dei conscientijs, quiduis præsumentes. Longe præte-
rea alius est uir ille & longe sanctius docet, quam à
mendacibus linguis in odium sacri Euāgelij fingitur.
Testes ei sunt quotquot cum audierunt, testes sunt
quotquot eius scripta recto iudicio legerunt.

Antichri- Verum ne hic perpetuo contenderemus cum ad
stiani late- uersarijs, qui nolunt prophetiam Pauli cōtra se præ
re nūc nō dictam, aut ne opus esset expectare hæc de re senten-
possunt. tiam iudicis in extremo die, spiritus ille qui in Paulo
certo hæc prædixit, duo insignia exempla adiunxit,
unde cognosceremus certo illos spiritus impostores
& doctrinas demoniorum, dum ait, Prohibentium
nubere & abstinere à cibis. Hic liberum facimus
aduersarijs nostris ut dicant hæc cōtra Lutheranos
esse dicta, quibus quæso persuadebunt? Ridebit
eos mundus, ridebunt & ipsi sese, non credent
ipsi sibi. Hic demonium illud quod meridianum
uult uideri, amplius suas horrendas tenebras absco-
dere

dere non potest, detecta est larua. Confusi sunt Papiste qui in his duobus præceptis regnant, iustificatur, quos uocant, Lutherani, qui quàm maxime à Papistis damnantur, q, ista duo eorū præcepta & uerbo & facto ut Satânica mundo traduxerūt.

Fatale per deum fuit, q, deus statim in initio reuelati nunc rursus Euangelij, curauit ut ista duo per ueritatē declararentur nō esse à deo, quàm multi fuerunt qui certis conscientijs senserunt clericis licere ducere uxorē, etiam prohibente papa, qui antea uel dispensationem Papalem somniassent, uel ne cogitassent quidem de isto cœlibatu immutando, multo plures autem fuerūt, qui statim non solum edendas feria sexta, aut alijs temporibus à papa prohibitis, carnes senserūt, sed etiam ederūt, nō contempto quidem uerbo dei, sed cōtemptis humanis traditionibus, quando uidebant uerbū dei diuersum habere. Hinc tam multi cū multorū, non solū pharisæorum (quod cōtemnendū est) sed etiam infirmiorū, (quod Christiani contemnere non debēt) scandalo carnes Papisticis ieiuniorū diebus edebant, id quod nemo nostrum probabat. Per fidem & conscientia coram deo licebat, per charitatem coram infirmiore in fide fratre, nō licebat.

Hæc autem reuelatio de cœlibatu & cibis primū facta est, ut prædicatio Euangelij certius crederetur esse à

Statim cū
Euangelio
reuelatus
error de
coniugio
& cibis.

Humana
iusticia.

esse à deo, & illam prædicationem papistarum qua
hactenus seducti sumus, esse doctrinas demoniorū,
nam prohibet nubere, et abstinere iubet à cibis, quā
do interim prædicatione Euangelij facit liberū cuius
ducere uxorem, nō permittit autem scortationes &
adulteria, facit liberum edere quiduis, tantum admo-
net, ne cum scandalo infirmioris fratris edas, donec
reueletur ueritas. Nam tametsi non inde fias Chri-
stianus si edas carnes feria sexta, quæ admodum stul-
ti putant, tametsi non inde, q̄ tu papisticus sacerdos
ducis uxorem, quādo ex sola in Christum fide Chri-
stiani sumus & sumus, & fieri potest, ut qui edit car-
nes & ducit uxorem, non credat in Christum, Ta-
men ad Christianum pertinet ista approbare, & à
deo esse fateri, ut maxime ipse non indigens non du-
cat uxorem, ut maxime uel propter charitatem uel
alioqui uolens non edat carnes. Christianus non est
qui ista damnat, nam doctrinas sequitur non dei, sed
demoniorū. Si quis autem infirmus in fide Christi
est, ut non statim hæc intelligat propter traditiones
humanas quibus hactenus seductus est, oret ut intel-
ligat, & faciet interim quod Paulus monet, hoc est,
Manducantem non iudicet. Nam si frater est, breui
intelliget ueritatem. Si autem frater non est, id est,
si omnino infidelis est, & carnis iusticiis tumens, ne-
minem audiet, condemnabit omnia, is rursus non
expectet

expectet à nobis, ut non cum scandalizemus. Sinite eos, ait Christus, cæci sunt & duces cæcorum, qui per ea quæ intrant in os & per uentrem, emittuntur in secessum, quæruunt sanctitatem & iusticiam, ut habeant stercorariam iusticiam atq; adeo pro iusticia stercus.

Quo ergo loco habebit deus principes & iudices qui relicto gladij sui iure, quod ipsis commissum est, ad laudem bonorū, ad uindictā uero malorum, incipiunt seuire in innocentes, id est, in illos clericos, qui propter conscientiam secundū deum ducūt uxores, aut in eos quos audiunt edisse feria sexta aut diebus quatuor temporum &c. carnes? Quid aliud faciunt quàm q̄ propter doctrinas dæmoniorum (id quod uel ex hoc loco Pauli uidere possunt) graue nimis faciunt contra se dei iudicium? Nihil moratur deus cauteri atq; ipsorum conscientias, quibus putāt se obsequium præstare deo, dum miseros persequuntur, qui nihil contra eorum potestatem commiserūt. Hic se faciunt Antichristi seruos, quos deus in suo loco ad recte iudicandum cōstituerat. Postquam enim ille doctrinis dæmoniorum occidit animas per prohibitionem nuptiarum & carniū, isti etiam occidunt corpora ut illius regnum statuunt. Cessent ergo & agant pro hac temeritate pœnitentiam, scientes q̄ horrēdum est incidere in manus dei uiuentis.

Principes relicta sua uocatione incidūt hodie horrēdum in iudicium dei.

Ecce

Ecce nō dormitabit neq; dormiet qui custodit Israēl.
Qui in scripturis dicitur pater pauperum & iudex
uiduarum, ueniet subito contra oppressores, in die
qua non sperant.

Certi su-
mus q sine
qui habēt
doctrinas
demonio-
rum.

Age nunc uideamus diligenter, quid spiritus il-
le dei, qui hęc certo in Paulo prędixit, uelit, quan-
do his duobus exemplis declarat, de quibus reliqua
dixerit, Quis nō trepida admiratione suspēsus, cogi-
taret horrēda quędā exempla secutura, & mundo
hactenus inaudita, postquam audit defectionē fidei,
spiritus erroris, doctrinas demoniorū, mendaciū hy-
pocrisi tectū, characterē turpem in cōscientia? Et ec-
ce hęc adiicit, quę nemo ne somniasset quidem ad
illa horrēda pertinere, dicens, Prohibentium nube-
re, abstinere à cibis, &c.

Hę sunt apud Papistas sanctissimę leges, ex qua-
rum altera fecerunt angelicam uitam in terris, qua
si uita bona esse possit, quę est coacta legibus, ex al-
tera, uarios abstinentium ordines, ut taceam alias in-
ficiariorum omnium illusiones. Quod si sanctissi-
mę istę eorum leges à Satana sunt, quia homines de-
ficientes à fide, discunt in harum legum operibus
sperare salutem, ut taceam abominationes, quę ex
prohibitione nuptiarum multiplicatę sunt, & per-
ditiones corporū, ex prohibitiōe ciborū ortas, quid
quęso de reliquis eorū traditionibus & pręceptis
sentiamus?

sentiemus? nisi hoc quod hic spiritus pronūciat, dicēs.
Qui prohibent nuptias & cibos, sunt spiritus erro-
ris, habentes doctrinas dæmoniorum in hypocrisi
loquentium mendacium, & cauteriatam habentiū
cōscientiam, & qui his spiritibus attendunt, id est,
qui sequuntur eorū doctrinas, defecerunt à fide, id
est, sunt infideles, & ergo damnati, soli enim fideles
saluantur, & sola fide qua fidunt misericordiæ dei
per Christum partæ & datæ.

Omnes ergo leges Papistarum quibus obstringe-
re uolunt cōscientias, hic sententiā suam habent, &
sunt doctrinæ dæmoniorum, quando non relicta eis
excusatione, duo exempli gratia posita sunt, quæ à
se in alios reijcere nō possunt. Fingant Tatianos, fin-
gant alios hæreticos, ipsi prohibēt nuptias, ipsi pro-
hibent cibos, quæ leges sunt pars doctrinarū dæmo-
niorum, quæ speciem habent pietatis, quemadmodū
quicquid traditiones humanæ fingunt cultū dei, cæ-
terum uim siue efficaciam et rem ipsam pietatis abne-
gant, quemadmodū Paulus in secunda ad Timotheū
dicit, ubi de nouissimis diebus rursum ait, & descri-
bit proculdubio eosdē quos hic. Nam dum fidūt su-
is obseruantijs, fiduciā in deū nō habent, sed phari-
sei sunt, qui præ sua sanctitate reliquos iudicāt pec-
catores, & multo se inferiores.

Neq; uero hic proderit eos confugere ad sapien-
tiæ hu-

Obiectio
uulgaris.

tie humane & rationis argumenta, ut dicant. Qui
fiat ut non sint hæc bona, quæ tam longo tēpore ser-
uata sunt à sanctis uiris & sapiētibus approbata, ab
omnibus recepta, quæ cultū dei sapiūt & uitam ho-
nestam? Nam hæc ipsa quibus sic excusant, efficiūt,
ut certius ista prophetia eos cōprehēdat, pertinent
enim hæc uerba ad hypocrisim qua tegūt mēdaciū,
de qua hypocrisi dictum est. Specie habent pietatis,

Cōtra uer- uim autem eius abnegant. Præterea dicā uno uerbo,
bū dei nul qui fiat ut hæc non sint bona, quia damnātur à uerbo
lahonestas dei, ubi hoc audiūt, defendant sua hypocrisi ut pos-
nulla auto sunt. Contra uerbum dei nulla ualet præscriptio tē-
ritas, nulla poris utcunq; longi, quam rem nisi esset tam nota
ratio ualet quam quod notissimū, possem multis historijs decla-
rare. Cōtra uerbum dei non ualet autoritas hominū
utcunq; sapientium & sanctorū, sed ne angelorum
quidem, quemadmodū audet Paulus, quanto minus
ualet opinio uulgi, & illorum qui per seductores se
ducti sunt? Neq; cultus dei est, sed Satanae, quem cul-
tum dei uerbum damnat, qui est ex doctrinis demo-
niorum in hypocrisi loquentiū mendacium, & cau-
teriatam habentium conscientiam. Vita autem hone-
sta multo melior hodie esset, si nunquam nuptie pro-
hibite fuissent. Si quid uero honesti est in Papistis
legibus (quanquam hoc non debeamus illis, sed diui-
nis potius legibus & ciuilibus) hoc pro ciuilibus or-
dinatis

ditionibus & bonis moribus deberet haberi, non pro diuinis legibus adorari, ut hominū consciētiae solis diuinis praeceptis sese agnoscerent obstrictas, ne filius perditionis & homo peccati hic sederet in templo dei, quasi deus, & peccata nobis suis prohibiti onibus & legibus multiplicaret.

Atq; adeo ne recipimus quidem, etiam si multis miraculis, & spiritu ex inferis & purgatorio ipso rum siue etiā ex caelo redeuntū, reuelatione, dicāt sua confirmata, quid enim attinet manifestum uerbū dei quod nobis deus commisit, ignotis miraculis, de quibus deus nobis non mandauit, abrogare: stultum fuerit hoc & impium, & doctrinae quae hoc suadet non possunt non esse à Satana. An obscurum est hodie reuelato rursus Euāgelio, quod Paulus ad Thes salo. prae dixit, istas demoniorū doctrinas, inter quas sunt prohibitio nuptiarum & prohibitio ciborum, confirmandas, per aduentum illius hominis qui uult sedere in templo dei, id est, regnare in consciētijs hominum, ubi solum deum per suum uerbum regnare oportet, & confirmandas secundū operationem Satanæ, in omni potentia & signis & prodigijs mendacibus, & in omni seductione iniquitatis: ita ut quē admodum Christus prae dixit, oportuerit hic etiam ad tempus errare & seduci electos, ut per eos iudicio dei seducerentur alij, qui malunt errores & pec

Ne miracu
la quidem
ualēt con-
tra uerbū
dei,

cata sanctorū sequi quā dei uerbū, ipsi autem electi postea cognito errore resipiscētes, saluarentur. Nā legimus de quibusdā, inter quos est beatus Bernhardus, qui in fine uitæ omnē iusticiā humanam & duros humanarū adinventionū labores ante per aliquot ānos pactos, cōtemnētes, cōfessi sunt palam se se sola dei misericordia per sanguinem Ihesu Christi saluādos. Alij autē contemnētes dei uerbum, in pulchris suis erroribus derelicti sunt, nō enim habuerūt dilectionē ueritatis, iccirco misit eis deus operationem erroris & efficacē errorem, qui non potuit ab eis aliter accipi quā mera sanctitas, de quibus ipse dicit in Psal. Dimisi eos secundū desideria cordis eorū, ibūt in adinventionibus suis. Horrendū est hoc dei iudiciū, si quis uidere posset, nempe sic nos relinquere nobis in adinventionibus humanis, & sequi quæ nobis recta & sancta uidentur, non quæ dei uerbo.

De miraculis.

Quando audis illud regnū, quod prohibet nuptias & cibos, confirmatum non dei uerbo, quid enim ueritas mendacum cōfirmaret? & dei uerbum hodie querit ista impietas quo se defendat & inuenire non potest, sed cōfirmatū secundum operationē Satane, in omni potentia & signis & prodigijs mendacibus, et in omni seductione iniquitatis. quid quæso boni tibi sperare licet de miraculis quæ passim referuntur? multa fuerunt Satane illusionēs, quibus illusit

illuſit nonnūquam etiā optimis uiris, ut per eos alij
ſeducerentur, quemadmodum ante diximus, atque
per hæc confirmatum eſt purgatorium illud, & nū
dinationes miſſarum, fraternitates extra fraterni-
tatem Chriſtianam, peregrinatiōes, &c, Omnes no-
cturnæ ſiue diurnæ uiſiones ſiue reuelationes & o-
mnia miracula, etiam ſi uere ſiant, quibus confirma-
tur illud quod nō habet uerbum dei, atq; adeo quod
uerbū dei reprobatur, ſunt meræ tentationes & ſedu-
ctiōes. Nam Satan permittitur ſeducere & in erro-
re confirmare eos qui dilectionem ueritatis non ſuſ-
cipiunt. Imò & deus ipſe eos nonnunq̄ ueris miracu-
lis iuſto ſuo iudicio ſeducit, poſtquā oblatū dei uer-
bū reſpuerunt, ut ipſi in errore pereant, & electo-
rum fides hac tentatione probetur & exerceatur,
id quod nobis certiffime declarauit deus Deuterono-
mij decimotertio capite, dicens.

Si surrexerit in medio tui propheta, aut qui ſo-
mnum ſe uidiſſe dicat, & prædixerit ſignum atq;
portentum. & euenerit quod locutus eſt, & dixerit
tibi. Eamus & ſequamur deos alienos quos ignoras,
& ſeruiemus eis. Non audies uerba prophete illi-
us aut ſomniatoris, quia tentat uos dominus deus
ueſter, ut palām fiat utrum diligatis eum an non, to-
to corde ueſtro & tota anima. Dominum deum ue-
ſtrum ſequimini, & ipſum timeate, & mandata illius

custodite, & audite uocem eius. Ipsi seruietis & ipsi
adhærebitis. Propheta autem ille aut fictor somnio=
rum interficietur, quia locutus est ut uos auerteret
à domino deo uestro, qui eduxit uos de terra Aegy=
pti, & redemit uos de domo seruitutis, ut errare te
faceret de uia quam præcepit tibi dominus deus tu=
us, & auferes malum de medio tui.

Non susci=
piendū ad
salutē eter=
nam quod
nō præce=
pit deus.

His uerbis præmi sit lex dicēs. Quod præcipio ti
bi hoc seruato ut facias, nec addas quicquam nec mi=
nuas. Solum suū uerbum uult deus ita à nobis serua=
ri integrum, ut nihil addamus, nihil ei auferamus. Si
quis autem cōtra hoc uerbū uel saltē aliud uerbum
persuadere præsumpsit, ut sequaris cultū dei quē
deus nō mādauit, ut præsumas ea quæ uerbū dei nō
patitur, nō debes audire eū, etiamsi quasi ex spiritu
sancto aliquid futurū prædixerit, & hoc ipsum ue=
re postea secutum fuerit, id quod certe non sequere=
tur nisi deus faceret, qui omnia facit. Cum itaq; non
debeas ueris credere miraculis contra manifestū dei
uerbum, quo loco habebis Satanae illusiones? Aut cur
non iudicio respicis etiam signa & prodigia menda=
cia, id est, quæ iactantur, prædicantur, scribuntur,
ad confirmandos errores Papisticos, & nunquam
facta sunt? Eò impudētia quidam etiam nostris tem=
poribus processerunt, ut prudentibus uiris suo men=
dacio nō potuerint non esse abominationi, atq; hic
uoluptas

uoluptas fuit illis mētiri de sanctis, de purgatorio, de reuelationibus è coelis, ex inferis &c. Lex iubet tales occidi gladio. Nos autem eos, secundum uerbum Christi & Apostolorum, excommunicamus, id est, Satanae, extra regnum Christi traditos, declaramus, et occidimus eorum seductione per uerbū dei, quod cōtra eos prædicamus, quemadmodum spiritu oris Christi, id est, Euāgelio sancto, quod ex ore Christi prodit, prædictum est ab Esaia & Paulo, impium Antichristi regnum occidendū, quod in Christi confessores etiā hodie ferro & igni seuit, sed suo brachio seculari non præualebit aduersus brachium domini. Breuiter igitur contra uerbum dei, quod mandauit nobis deus, nihil suscipiendū, ne miracula quidem, etiam quæ uere fiunt. Nam per hæc tentatur fides nostra, an in uerbo psistere uelimus. Si hic credideris miraculo cōtra uerbū, actū est de salute tua.

Itaq; nemo miretur si qui discescerūt à fide, ita potuerint papisticis erroribus implicari, quādo necesse est recto carere iudicio et excæcari, ubi reliquerimus uerbū dei, qd' est lucerna pedibus nostris, et lumen semitis nostris, cui, ut Petrus ait, attendendū est ceu lucernæ, i caliginoso loco. Nā relictæ ueritate ipsā umbrā et speciē tantū sequimur, quæ species sub regno papistico supra modum optima uidebatur, ita

Iudas a=
mat. locu=
los.

ut etiam horrèdas blasphemias & peccata potuerit
occultare, ut proprie de eo dictum sit, in hypocrisi
loquentium mendaciū, & speciem quidē habentes
pietatis, uim autē eius abnegantes. Iudas proditor ille
non uulgaris homo sed Christi Apostolus, multos ha
bet imitatores, non Christi Euangelium sed loculos
& pecuniam amātes. Hi ut suam ambitionē et lucra
sequātur, Christum tradunt osculo, id est, sub specie
bona pacis & dilectionis. Nisi bonā speciem præ
tenderent, quos quæso seducerent? Nomine utuntur
dei, nomine Christi, nomine spiritus sancti, nomine
sanctæ ecclesiæ, nomine Euāgelij, nomine pastorū,
& sub istis nominibus agunt Euāgelij proditores.
Hi sunt falsi prophete qui ueniunt in uestimētis oui
um, intus autem sunt lupi rapaces.

Nunc uero audio illos tandē dicere, nos nō pro
hibemus simpliciter nubere. Nam nuptias commen
damus & à deo institutas fatemur, immò & publi
ce in conspectu ecclesiæ cōiuges copulamus, adulte
ria & scortationes damnamus, & præterea ex ma
trimonio fecimus sacramentū ecclesiæ, multo sane
maiori honore, quā illi qui negāt sacramētum esse
ecclesiæ Christianæ, tantum ad reuerētiā sacramē
torum tractandorum prohibemus cōiugium clericis
& monachis, quos tanto puriores esse oportet, quā
to sanctiora tractant. Nihil aliud his respondeo,
quā

quàm quod hæ sunt uoces in hypocrisi loquentium
médaciū. Quātis enim prohibitionibus grauastis cō-
iugium à deo oībus concessum, nō solum clericis sed
& multis alijs prohibētes, per impedimēta, quæ fin-
xistis, lege dei nō prohibita, uel sola Summa illa ue-
stra Angelica declarat, si cui nō uacat alia legere.
Qua propter siue permittatis coniugiū aliquibus si-
ue nullis, tamen certum est, uos prohibere nubere,
etiāsi tantū uni homini in terris prohiberetis, atq;
ita agitis cū doctrinis dæmoniorū. Vos adulteria et
scortationes et immundicias alias ista prohibitionē,
id quod negare hodie uobis non licet, multiplicastis.

Egrege uero honorastis matrimonium, dum ex
eo fecistis sacramētū ecclesiæ, quasi inter iudeos
non fuerit coniugium, quasi etiam non inter Turcas
possit esse coniugium, aut inter gentiles alios, quan-
do Paulus filios Corinthiorum sub gentilitate natos
dicit mūdōs id est, ex legitimo cōiugio natos, quasi
et inter impios qui se Christianos uocant et nō sunt,
atq; ideo non sunt de ecclesia, non s. coniugium.
Tamen rursus despectum idem coniugium fecistis,
dum puriores & magis aptos declarastis ad sacra-
menta Christi tractanda, illos qui cælibes sunt, immō
omnino inabiles fecistis coniuges & prohibuistis ne
quis nisi cælebs, sit sacrorum minister. Coniunx secū-
dum uos non potest prædicare, non potest consecra-

Matrimo-
nium sa-
cramētū.

re corpus Christi, non potest esse episcopus, uix in
necessitate permittitis ei baptizare, de quo tamē uo-
bis gratias agimus, quod istud magnum dei opus lai-
cis utcūq; permisistis, dum portare plattas & tan-
gere calices, uobis tātum seruaſtis, ut taccā ea quæ
uelut sanctissima sibi ſolis episcopi uoluerunt relicta,
quando tamen humana tantum ſunt inuenta, Eſto
matrimonium ſit ſacramētum eccleſiæ, cur uos illud
negatis ueſtris clericis? forte ad eccleſiam Chriſti nō
pertinent quibus ſacramētum eccleſiæ negatis? Cur
ergo eos præ cæteris eccleſiaſticos nominatis? Si ſa-
cramentum eſt eccleſiæ, cur eccleſia nō utatur? qui-
bus uſum ſacramenti eccleſiæ prohibetis, declaratis
certo ad eccleſiam Chriſti non pertinere. Videtis ne
in quæ incommoda hac ratione incidistis?

Sed dicitis. Sacramentum ordinis acceperunt cle-
rici, ergo ſacramentum matrimonij accipere non
poſſunt. Hæc enim duo ſacramenta ſe ſimul in uno
homine non patiuntur. His uerbis non facitis finem
mendaciorum & hypocrifiſi teſtorum, ſed fraudē quam
uobis ipsis facitis, cæci non uidetis. Coniugiū quod
deus inſtituit laicis committitis, humana mendacia,
id eſt, fictos characteres & conſciētias cauteriatas
uobis ſeruaſtis, ut ita deus cum peruerſis, qui eius reli-
qucrunt atq; adeo oderunt uerbum, peruertatur,
quemadmodum cecinit pſalmiſta. Tot ſectas cleri-
corum

corum et monachorum instituitis, qui absq; sollicitu-
dine & sudore uultus ex alienis laboribus abunde
pascerentur, contra præceptum domini & Aposto-
lorum, quemadmodum supra diximus, & eisdem
prohibuistis ducere uxores, id quod deus nulli prohi-
buit, ut ita omnia uestra pugnarent cum præceptis
diuinis. Quis non uidet quam uoluerit Satan in istis
ociosis per istam prohibitionem regnum omnis gene-
ris libidinum multiplicari?

Hoc solum quero à uobis num sancti fuerint epi-
scopi quos instituit Paulus ad Timotheum & ad Ti-
tum scribens, quos uult unius uxoris maritos, pudi-
cas habentes uxores, & filios omni morum probita-
te ornatos? Sine dubio apud uos hodie essent hære-
tici, & hæreticus Paulus q̄ talia scripsit. Nõne præ-
dicabant Euangeliũ dei, magnum scilicet quẽadmo-
dum Paulus ait pietatis mysterium? Ad quid alioqui
episcopi fuissent? Vestras enim unctiõnes, qui habe-
bant unctiõnem à sancto, ut ait Ioannes, ignorabãt.
Non nouerunt uestras rasuras, qui prædicabant cir-
cumcisionem spiritus non manufactam. Non agno-
scebant aliud negocium sibi commissum quàm Euan-
gelij prædicationem, quam uos pro minima functio-
ne habetis in uestro clericatu, nisi quod nullos admit-
titis nisi rasos & unctos & eosdem cœlibes, quando
tamẽ illi quos factos sine dubio Paulus instituit, nihil
horum

Alij olim
episcopi at
que nunc.

horum agnouerint. Vestra unctio uana est, nisi un-
gat spiritus sanctus, quē admodum unctus est ille san-
ctus sanctorum & summus sacerdos Christus Ihesus
dominus noster. Cui enim dabitis Euangeliū Christi
in pectus ut prædicet, ut maxime radatis et ungetis?

Quod si illi sancti episcopi ab apostolis instituti
Admini- prædicabant Euangelium sine unctione uestra, sine
stratio sa- rasura, sine coelibatu, sine dubio tractabāt etiam sa-
cramento cramenta Christi, baptismum aquæ & eucharistiæ
rum inferi refectioem. Nam sacramentorū tractationem lon-
or longe ge inferiorem habebant Euangelij prædicatione, id
est prædi- quod hodie uos pro cōmodo & ocio uestro peruer-
catione tistis. Iccirco de prædicatione dicebant cum Paulo,
Euāgelij. Veh mihi si non Euangelizauero, dispensatio enim
mihi credita est. Sacramēta uero etiā ipsi tractabāt,
aut alijs potius committebant ut longe inferiorem
functionem, ne summū illud Euāgelizandi opus ne-
negligerent, quē admodū Paulus ait. Baptizauit pau-
cos sed nō misit me Christus baptizare, sed Euange-
lizare. Hic & beatus Laurētius Romanæ ecclesiæ
diaconus, longe aliter atq; nunc res se habet, id est,
pauperū minister, qui plenus spiritus sancto, thesaurū
ecclesiæ, id est, pecuniam ab illis Romanis q̄ in Chri-
stum crediderant in eleemosinā collatam, hebebat,
ut in usus pauperū distribueret, id quod & fideliter
fecit. Ille inquam, Laurentius tantum diaconus, non
sanē

Sanè papisticus sacerdos, dixit ad beatū Sixtum mar-
tyrem, tunc Romanæ ecclesiæ presbyterum siue
Episcopum. Experire pater num degenerem tibi de-
legeris filiū cui commiseris dominici sanguinis cōse-
crationem. Ita refert beatus Ambrosius eius uerba,
& ita quoq; uos canitis in ecclesijs uestris, Id quod
tamen ille corruptor historiarum in historia Longo-
bardica legit, sanguinis dispēsationem, ueritus illud
quod Ambrosius nequaquam ueritus est, nempe ne
Diacono permitteret consecrationē sanguinis Chri-
sti, & nō uidit aliud incōmodum, nempe si dispēsati-
onē sanguinis Christi habuit Diaconus, proculdubio
dispēsauit laicis, quemadmodum & in beati Cypria-
ni martyris scriptis uidere licet, id quod hodie maxi-
me hæreticum iudicatis. Sic & legimus q̄ beatus
Hypolytus martyr suos seruos & ancillas in ædibus
suis, licet laicus, communicarit sacramento domini-
co quod à beato Iustino presbytero acceperat. Non
ne & apud Eusebium libro sexto, parum eucharis-
tiæ infusum, id est, sanguinis Christi sacramentum,
puer à presbytero acceptum, adfert ad patrem suū
Scrapiōnē? Quando igitur illi primitiui ecclesiæ Epi-
scopi maxima tractabāt, id est, sacrū Christi Euāge-
liū, nemo negat & alia tractasse, quæ sunt Euangelij
signa & cōfirmatio, nēpe sacramēta dominica, et ta-
men habebāt uxores et filios, nemo ne cogitabat qui
dem de

Alij olim
diaconi, q̄
Papistici
nunc.

dem de prohibēdo, nemo ne somniabat quidē istā uestram ex cœlibatu sacramentorū reuerentiam.

Similiter nonne fuerūt sancti illi diaconi ab Apostolis instituti de quo legitur Act. 6. quos Paulus uult unius esse uxoris maritos, probatas habere uxores & filios? Vnde igitur maiore sanctitatem fingitis in uestris diaconis? Sed illi sancti erant, quia sanctum habebāt spiritum, uestri sunt sancti, quia nō habent uxores. illi habebant, ut Paulus ait, mysteriū fidei in conscientia pura, uestri ne ipsi quidem sciūt quid habeāt, aut quid sint. Certum est uestros non esse quod illi fuerunt. Ordinabantur enim in ministerium pauperum, uestri autem tantum legunt in missis Euangelium, ita ut nemo intelligat, quos Paulus in ecclesia tacere iubet, quemadmodū & iubet omnes uos qui canitis tota die, & nemo uestrum laicis interpretatur unde ecclesia acciperet edificationem, exhortationem & consolationem. Sic enim ait. Nisi adsit interpretēs, tunc qui lingua loquitur taceat in ecclesia. Vt uideatis uestra nō hoc esse quod iactatis, et dum fingitis maiore uestro cœlibatu sanctitatē, uos incidere in ea que sancti Apostoli Christi per spiritum sanctum damnarunt.

Prohibent E= præhendat, q̄ prohibuistis nubere episcopis & diaconis? Vbi enim dixerat de Episcopis & diaconis et de uxo=

de uxoribus atq; filijs eorū, de moribus eorū & my-
sterio fidei, quod est Euāgelium sanctū, statim subiūm
xit: Spiritus certo dicit, q̄ in nouissimis temporibus
spiritus mendaces prohibebunt nubere, quasi dicat,
quod nos Apostoli Christi probamus, ut Episcopi &
diaconi sint unius uxoris mariti, hoc illi prohibebūt,
& prohibebūt magna specie sanctitatis, nā in hypo-
crisi loquentur mendaciū. Quocunq; igitur uos uer-
teritis, certū est ex hac una prohibitione, qua prohi-
betis coniugium uestris clericis, uos defecisse à fide
(quæ hic Satanā posset uidere latentē) & attēdere
spiritibus impostoribus & doctrinis dæmoniorū in
hypocrisi loquentiū mendaciū, & cauteriatā habē-
tium suam cōscientiam. Nonne pręstiterit nobis ad
dei ueritatē redire, utcunq; iurauerimus aut uoueri-
mus, quā uobiscum obnoxios manere & alligatos
doctrinis dæmoniorum & cauterio impietatis?

Quemadmodū uero male cęsit uobis ista excu-
satio qua excusatis nō prohibuisse uos cōiugium nisi
tantum clericis & monachis, ita quoq; non suscipi-
mus si dixeritis uos nō prohibuisse cibos, quando o-
mnem escam iudicatis esse bonā, tātum prohibuisse
quibusdā temporibus, ut homines sanctū agnoscerēt
ieiunium quod etiam Christus cōmendauit, Nam ni-
hil aliud erit, utcunq; dixeritis quā in hypocrisi
mendaciū ex doctrinis dæmoniorū, etiam si uno tan-
tum die

Diaconis-
Nota.

Prohibent
cibos qui-
busdā tem-
poribus.

tum die prohiberetis quosdam cibos, tamen quis posset negare uos cibos prohibere? Nunc uero tot diebus per annū uexatis hominū conscientias hac una prohibitione, ut faciant sibi peccata, ubi peccata non sunt, id quod interim curauit in suo regno homo ille peccati & filius ille ad perdendū paratus, ut peccata tantum multiplicarētur per humanas traditiones, quando Euangeliū prædicare nō potuit, id est, remissionē peccatorū per Ihesum Christum dominum nostrū, Taceo q̄ Carthusianis & quibusdā alijs monachis perpetuo interdicitis esum carnū, ut supra modū uideatur sanctitas, nō ubi fides, sed ubi sit abstinentia carnū. Hoc certe multo atrocius à uobis curatum est, quàm à pseudapostolis, qui illas tantū carnes prohibebāt quas lex Mosis prohibuerat. De hoc pudeudo turpiq; errore, q̄ in cibis queritis iusticiā, nō nihil supra diximus, per quod, sicut & per alia negatis dei misericordiā per Christum nobis exhibitā. Nam quādo ex sola in Christū fide iustificamur, uos in cibis qui post digestionem egeruntur, queritis iusticiam.

Ieiunium.

Commendat quidem Christus ieiunium, sed dicite quos dies, quos cibos nobis præscripserit, imò dicite quos unquam cibos, quacunq; etiam die prohibuerit. Quod igitur Christus uoluit esse liberum, hoc uestra prohibitione fecistis coactum, ne non & hic essetis

essetis Christo aduersi, & ne non Antichristos age-
retis. Adeo estis uestris occæcati ieiunijs, ut quæ ue-
ra ieiunia sint ignoretis. Ieiunandū enim est sine dæ-
moniorum istorum legibus, id est, ut non quæras per
hæc iustificari, non merita somnias si feceris, nō de
merita si non feceris, sed libere ieiunandum, id est,
libera conscientia, quocunq; cibo, quocunq; tempo-
re, quibuscunq; modis tibi uisum fuerit, secundum ra-
tionem tui sani corporis, ad hoc tātum, ut sicut men-
te ita & corpore sobrij simus; ne insolescant corpo-
ra contra spiritum, id est, ne, quemadmodum Chri-
stus dicit, corda uestra grauētur crapula & ebrietā-
te, ut semper simus parati ad diem illū uenturi Chri-
sti. De uestro ieiunio uos ipsi dicitis in Esaia capite
quinguesimo octauo. Quare ieiunauimus & non
aspexisti, humiliauimus animas nostras & nescistis.
Sed à dō auditis: Non est hoc ieiunium quod elegi
&c. Et à Paulo ad Coloss. Quæ sunt, inquit, ratio-
nem quidem habentia sapientiæ, sed in superstitione
& humilitate, & non ad parcendum corpori, nō in
honore aliquo ad saturitatem carnis.

Sed neq; hoc uerum est quod dicitis uos iudicare *Papistæ in*
omnem creaturam esse bonam, dum in usu creatu- *creaturis*
ræ facitis nobis peccatū, dum utimur secundū dei *inueniunt*
uerbū & uoluntatē. Certe feria sexta non prohibe *peccatū,*
tis nobis edere, id quod ne uos quidem seruaretis, *Christiani*

H sed

autē grati
arū actio=
nem.

sed edere carnes, dum ergo quisquis edit feria sexta,
secundū uos non peccat, sed quisquis edit carnes, se=
quitur q. in carnibus inuenitis peccatū & creatu=
ram dei bonam damnatis. Nō igitur aufugietis quin
hæc prophetia uos certissime notet & compræhen=
dat, etiam si dicatis: Carnes quidē sunt bonæ, sed nō
debent edi in diebus ieiunorum. Nam, ut taceam q.
hæc differentia dierū sit quoq; ex doctrinis demoni=
orum, Paulus hic nō dicit de bonitate naturæ, sed de
bonitate usus, dum dicit: Omnis creatura dei bona
est, scilicet ad usum ad quem creauit eam deus, bona
est, inquit, ut scias te non peccare si recte utaris, nō
cōtra dei præceptum. Hanc esse hoc loco sententi=
am, ex ipsis uerbis quæ adduntur tam notū est quā
quod notissimum. Sic igitur damnatis cibos quemad=
modum damnatis uxores, utinam autem idem præ=
scriptum in utraq; prohibitione seruassetis, permit=
tendo sic uxores aliquo tēpore sicut permisistis car=
nes. Nam tametsi iniustum & hoc fuisset ut aliquo
tempore prohiberetis, id quod uestri confessores in
laicis nonnunquam tentauerunt, tamen quis nō ui=
det multo tolerabiliorem legem fuisse: Vos impie le=
gibus efficere uolulistis ad reuerentiam, ut dicitis, sa=
cramentorum, quod qui uere Christiani sunt libere
præstant, etiam si sint Episcopi & sanctorū ministri
in ecclesia dei. Norunt à quibus rebus & quando sit
absti=

abstinendum, etiam si uos nihil prescribatis. Qui autem Christiani non sunt, uestris iusticiarijs legibus etiam seruando pereunt.

Opere precium est etiam uidere qui pergat spiritus declarare doctrinas demoniorum in istis exemplis duobus, quae proposuit ut ex eis alia metremur. Cibos, inquit, creauit deus ad percipiendum. Ergo qui prohibent percipere cibos, contra dei creationem et ordinationem prohibent, et declarant se esse antitheos et Antichristos, prohibent enim quod deus uult, et faciunt peccata in conscientijs, ubi Christus suo sanguine debuit mundare. Qui, inquit, non est mecum, contra me est. Quicquid hic finxerint excusationis, quicquid sanctitatis, nihil aliud rursus erit quam in hypocrisi mendacium, et si fingunt bonas conscientias et bonas intentiones, nihil aliud erunt quam cauteriatæ conscientiae. Debet enim homo scire sua deo placere, non ex sua bona intentione, sed ex dei uerbo. Sed uideamus et reliqua.

Cibos creauit deus ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus et ijs qui cognouerunt ueritatem, quia omnis creatura dei bona est, et nihil reijciendum quod cum gratiarum actione percipitur. Tantum uult deus ut utendo creaturis, agnoscas datorem, et gratias agas. Hic duos tibi statuo ob oculos, ut uideas longe aliud esse dei iudicium quam mundi, et esse

Ad usum nostrum et gratiarum actionem creata omnia

Pij edendo glorificant deum et blasphemant quidam suo ieiunio.

esse coram deo blasphemiam, quod mundus iudicat
sanctitatē. Est aliquis qui edit diebus, quos uocant ie
ieiuniorum, carnes, & gratias agit deo, q̄, ubi dedit
esurientē uentrem, dederit etiam unde satiretur, &
quādo ad saturitatē panis satis esset, dat etiā carnes,
dat & alia unde nō solū ad necessitatē, sed etiam ad
uoluptatē, siue si maius ad maiore corpusculi nostri
cōmoditatē satiremur. quemadmodum in psal. dicitur.
Ut exhalaret faciē oleo, & uinum letificet cor
hominis, cum ad bibendū uidebatur sufficere aqua.
Interim qui edit, multiplicis istius beneficij, benigni
in nos dei patris memor, multipliciter gratias agit.
Est & alius qui tunc non edit carnes sed pisces (sic
enim differentiam nobis faciunt, quando tamen non
ignoramus carnem etiam esse piscium) & somniat
sibi aliqua merita, indulgentias, &c, & iudicat alios
esse peccatores & hereticos qui carnes edūt. Hic nō
agit gratias deo, nisi forte istas: Gratias ago tibi deus
q̄, non sum sicut ceteri hominum. Quas enim grati
as ageret deo, qui creaturā dei interim damnat, imō
homines multo se meliores, qui creaturis uiuuntur cū
grattarum actione? Quid pietatis haberet, qui ad in
iuriam misericordie dei & sanguinis Iesu Christi,
iusticiam suam querit in ijs quæ edit? Non hic dico
de infirmioribus in fide fratribus, qui non audent
edere ne deum offendant, nam & isti gratias agere
possunt

possunt dum manducantem non iudicent, ut ait Paulus, id quod isti iusticiarij seruare non possunt. Ferendi sunt infirmiores donec fide conualescant & intelligant ueritatem.

Priori itaq; illi cum deo optime conuenit & cum hominibus. gratias enim agit deo & nullum hominē damnat. Alter autem contra deum agit, dum fedit in suo ieiunio, & adorat opus manuum suarum, agit & contra proximum dum eum iudicat, damnat, & hereticum facit. Fit itaq; iudicio dei, qui cum peruersis pueritur, ut qui præ cæteris suo ieiunio uult esse Christianus, nihil minus sit, sint autem, quos ipse iudicat damnatos. Nam quando sola in Christum fide sinus Christiani, cuius fidei certissimū symbolū est charitas, iste pro eo ut crederet in Christum, credit in ieiunium, & pro charitate exercet odiū pharisaicum. Qui ergo Christiani sunt, sentiunt cū Paulo dicente: Cur mea libertas iudicatur ab aliena conscientia? Si ego cum gratia participo, cur blasphemor pro eo q; gratias ago. Et scandalum tantum cauent, quemadmodū ibidem admonētur. Siue, inquit, manducatis siue bibitis siue aliud quid facitis, omnia in gloriam dei facite. Sine scandalo estote iudæis & gentibus & ecclesiæ dei, sicut & ego per omnia omnibus placeo, non querens quod mihi utile est. sed quod multis, ut salui fiant.

Literę bu
tyricę .

Vbi nunc sunt literę illę Papales, quas butyricę as
uocant? quibus pro pecunia pmittunt hęresim, id est,
edere butyrum, in quadragesima, permitterent etiã
nobis Euangelum si daremus pecuniam, nisi quod
Euangelium pro ipsis prędicari non possit. In illis li-
teris scribunt se permittere butyrum de utriusq; me-
dici consilio. Alterum medicum corporis, alterũ ani-
marum uocat, Verum mędax appellatio est, quãdo
medicus animarũ dicitur, qui p̄ prohibitionem cibo-
rum aut permissiõem curet, non per uerbum dei.
Et ferẽ sit ut isti personę animarum medici, occisis
animabus etiã occidant corpora, dum efficiunt, ut
boni medici corporum, qui suadẽt uti salutaribus ci-
bis, non audiantur. Hinc Carthusianum ægrotantẽ
prius mori uolunt antequã permittãt edere carnes,
licet etiã omnes mędici corporũ hoc suadeant. Ita
istę cauteriatę cõscientię semper promouent in hy-
pocrisi mendacium, & auertunt homines à gratia-
rum actione in blasphemiã cõditoris omniũ, et rerũ
ab eo conditarum. Occidunt homines, et homicidiũ
hoc pro iustitia & sanctitate & gloria dei habent.

Addit Paulus. Fidelibus & ijs qui cognouerũt ue-
ritatem. Omnia enim munda mundis, coinquinatis
autem & infidelibus nihil est mundũ, sed inquinatę
sunt eorum mens & conscientia. Profitentur se
dcum, id est, ueritatem nosse, factis autem negant,
cum

cū sint abominabiles & increduli, & ad omne opus
 bonum reprobi. Sine fide enim impossibile est place
 re deo, & quicquid sine fide fit, peccatum est. Sine *Sine fide a*
 fide aut sunt & fiunt omnia, per quæ fiducia nostræ *liquid fieri*
 salutis auertitur à deo in creaturam & in iustitias
 operum nostrorū, dum per nostra opera quærimus
 salutem, quam gratis offert pater ille miserationum
 per Iesum Christum dominum nostrū. Fide itaq; pu
 rific antur corda, quemadmodū ait Petrus in Actis
 Apostolicis, purificatis aut cordibus, pura sunt &
 uerba et opa, quæ ex purificatis cordibus pueniūt,
 arbor enim bona non parit fructus malos, hic ficitur *Fide puri-*
 deo solo ī omni necessitate et corporis et animæ, hic *ficantur*
 amatur uerbum ipsius, hic succurritur proximo egē *corda.*
 ti tribulato, peccatori desperato, et succurritur gra
 tis nulla quæsitā mercede uel gloriæ uel alterius re=
 tributionis, quæadmodū deus gratis succurrit nobis,
 hic nullus iudicatur aut damnatur. Hic mutuo por
 tantur aliorum ab alijs onera, nemo fastidit inferio=
 rem, nemo inuidet superiori, superiorē potius quisq;
 alium arbitratur, & honore alios præuenit, tantum
 abest ut hic contentio, clamor, inuidia, odiū & cete
 ræ pestes locū habeant. Atq; hæc bona sunt purifica
 tis cordis, quæ non inuenies in iustitiarijs nostris.

Sperant uero iustitiarij, suis ieiunijs, in sancto=
 rum inuocationibus, in lectione horarum canonica *Iustitiarij*
infideles.

rum, in peregrinationibus, in bullis papalibus, & in
reliquis obseruationibus, quæ sunt humane adinuen-
tiones non dei præcepta, pro quibus etiam deus uitæ
æternæ nõ promissit, ut miseri nesciāt quid & quare
sic faciant, nisi quod seducti credunt mendacijs hu-
manis, quæ se sancta hypocrisi uendunt incredulis,
hi dum sic fiduunt talibus, quos secundum primū præ-
ceptum oportebat solo fidere deo, impuris cordibus
sunt, quæ sola fides in deū purificat per Iesum Chri-
stum, Hinc ædunt quidem fructus in speciem bo-
nos, in hypocrisi loquentes mendacium & cauteria
tam habentes suam conscientiam, sed nihil horū po-
test placere deo, quando sunt increduli & ad omne
opus bonum reprobī, & Christus Matthei septimo
uocat eos operarios iniquitatis, præterea nihil horū
seruit proximo per charitatem, & tamen sola
quæ proximo impensa sunt agnoscuntur à Christo,
quando dicet, esuriui & dedistis mihi manducare.
Sitiui &c. id quod & Paulus ad Titum sic dicit. Di-
scant nostri bonis operibus præesse, ad usus necessa-
rios, ut non sint absq; fructu. Cui ergo seruiunt iusti-
ciarij illi nisi sibiipsis? sua quæerunt, suum hono-
rem & de se æstimationem defendunt, sese uindica-
re nituntur, seruent inuidia & odijs, ut pleni sint Sa-
tana qui se Christianissimos faciūt. Atq; adeo in tan-
tam insaniam hodie prorumpunt, ut uelint una hora

(deco

(deo interim irridete eorum consilia) perditos quotquot fauent Euangelio Ihesu Christi domini nostri.

Si Christiani sunt, unde eis tantum odium in Euangelium Christi, quod certe hodie clavis uerbis, non obscuris interpretationibus mundo predicatur? Si oderunt Euangelium, unde quæso sunt Christiani? Certe non inuenient unde dicant se Christianos nisi ex traditionibus humanis, neque inuenient quod damnent Euangelij amatores nisi ex traditionibus humanis, quæ sunt, ut satis clare dictum est, doctrine demoniorum in hypocrisi loquentium mendacium. Satan erat homicida ab initio. Vch uobis impij homicidæ, qui diligenter soletis cauere irregularitatem, et dicere coram Pilato, nobis non licet occidere quemquam. Nam in uiam Cain patris uestri abijsistis, qui sacrificatis uestra opera infidelia, et Abelum occidere cogitatis, ut uerum uideamus quod Paulus ait de illis qui resistunt ueritati, quod diabolus tenet eos capti uos ad suam ipsius uoluntatem.

Manifeste autem declarat hic spiritus sanctus nifideles esse et ignorantes ueritatis qui prohibent nuptias et cibos, qui tamen hodie se iactant sanctissimos et magistros omnium, quasi omnes errent quotquot doctrinas demoniorum non sequuntur. Solum dei uerbum lux est, traditiones autem humanæ sunt igno-

Timnt irregularitatem.

uantia ueritatis, fideles & qui cognouerunt ueritate,
utuntur creaturis secundum dei uoluntatem cū gra-
tiarum actione. Infideles autē & qui ignorant uerita-
tem, sed cæci sunt & duces cæcorū, prohibent usum
creaturarum non prohibente deo, atq; ita blasphe-
mant, tantū abest ut gratias agant. Discesserunt er-
go à fide & attendunt spiritibus impostoribus &c.

Omnis cre-
atura bo-
na fide-
bus.

Porro ueritas sic habet, id quod hypocrisis non
nouit, quod omnis creatura dei bona est, et nihil re-
ijciendum quod cum gratiarum actione percipitur.
Bona est, inquit, nō solum in se secundū illud. Vidit
deus cuncta quæ fecerat & erāt ualde bona, sed etiā
& uel maxime ad utendum, de qua bonitate hic agi-
tur, nam additur. Nihil reijciendum quod cū gratia-
rum actione percipitur, et alibi dicitur. Oīa munda
mundis, inquinatis autē nulla creatura est mūda, quæ
de usu creaturæ dici nemo dubitat. Ne uero q̄s som-
niaret, id quod solent qui ex ista prædicatione faciūt
libertatē carnis, quod etiā liceret uti creaturis cōtra
præceptū dei, id quod esset abuti, quemadmodū iste
abusus cœperat inualescere apud Corīthios, ut alius
duceret nouercam suam, alius scortationē licere pu-
taret, et cōtendere p̄ re sua in iudicio &c. Ne quis,
inquam, hoc somniaret, additum est. Cum gratiarū
actione. Non est gratiarū actio sed blasphemīa dū dei
ordinationem tua falsa libertate peruertere cupis.

Cū gratia-
rum actio-
ne.

Quam.

Quamquam quid attinet istud dicere, quando interim loquamur de fidelibus, & ijs qui cognouerunt ueritatem, qui non possunt uelle ea quae deus prohibuit? Nam ut maxime etiam peccent, tamen nunquam sua peccata probant, sed damnant & contra per spiritum luctantur.

Hic merito quaeris quare dicat Paulus, Creatas esse creaturas fidelibus, & ijs qui cognouerunt ueritatem ad percipiendum cum gratiarum actione, quando tamen manifestum est et infideles uti creaturis et quanto quis nequior est, tanto gaudere meliore fortuna. Omnia sunt fidelibus Respondeo. Magna consolationi debet nobis esse hoc uerbum. Deus creauit fidelibus, ut sciamus, nos dum uti & infidelibus crea- mur creaturis cum gratiarum actione, uti rebus nostris, ata. et ideo nos iuste uti et cum bona conscientia, quae conscientia bona, praeciosior est Creasti diuitijs, & iucundior omnibus mundi delicijs, quemadmodum psal. ait. Melius est modicum iusto super diuitias peccatorum multas, & Salomon, Melius est habere buccellam panis cum gaudio quam domum plenam cum iurgijs. Fidelium esse omnia etiam alibi indicat Paulus, dum ait, omnia edenda quae uenduntur in macello, quia Domini, inquit, est terra & plenitudo eius. Si domini Christi sunt omnia quae sunt in terra, sunt et nostra qui sumus per fidem in domino & unum cum ipso. Omnia enim sunt subiecta nobis in Christo. Quomodo enim

enim qui dedit nobis & pro nobis filiū suū unigenitum, non cum illo nobis omnia donasset.?

Creata omnia esse fidelibus clare indicat historia Geneseos ubi dicitur. Creauit deus hominem ad imaginē suam, ad imaginem dei creauit eā, masculū & foeminā creauit eos, benedixitq; illis deus, & ait: Crescite & multiplicamini & replete terrā, & subijcite eā, & dominamini piscibus maris & uolatilibus cœli, et uniuersis animātibus quæ mouētur super terram. Dixitq; deus: Ecce dedi uobis omnē herbam adferentē semen super totam terrā, & omnia ligna fructifera, & quæ habēt in semetipsis semen, ut sint uobis in escā, & cunctis animātibus terræ omniq; uolucris cœli, & uniuersis quæ mouētur in terra, in quibus est anima uiuens, ut habeant omnē herbā uirentem ad uescēdum. Vides itaq; homini à deo data & subiecta omnia, antequam per peccatum recessit à deo, dum dei imago in ipso uidebatur, atque hoc est quod hic dicitur. Creauit deus cibos fidelibus & ijs qui cognouerunt ueritatem.

Similiter & post peccatū, ubi nemo potuit esse iustus, nisi non imputante deo peccatum, imputante uero iusticiā, benedixit deus Noe & filijs eius, quos fideles & iustos ipse fecerat, non imputādo eis peccatū, quādo reliquos omnes diluuiο perdididerat, & dixit, Crescite & multiplicamini & replete terrā,
& terror

Et terror uester ac tremor sit super cuncta animalia terræ, et super oēs uolucres cœli, cum uniuersis quæ mouentur super terram. Omnes pisces maris manui uestre traditi sunt, et omne quod mouetur et uiuit sit uobis in cibū, quasi olera iurētia tradidi uobis omnia, id est, sicut ante dedi fructus terræ uobis in escam, ita nunc insuper do carnes pisciū et aliorum animantium. Ex quo rursum liquet. Fidelibus à deo creatas et traditas creaturas. Id quod etiā tam multæ benedictiones, in lege promissæ ijs qui audirēt uocem dei, declarant.

Si igitur fideiū sunt omnia, quibus creata et tradita sunt, consequitur statim infideles utcuq; abundant, utcuq; floreat omnibus bonis, utcuq; felices uideantur, infelicissimos esse et miserrimos qui nulla creatura recte utantur, id est, cum bona corā deo conscientia, quando nihil iuste coram deo possident. Habent quidem multa, sed non sua, peccant itaque in omni creatura, siue edant siue ieiuent, siue ducant uxores, siue non ducant, siue cantent siue lugeant, siue cappas habent siue chlamydes, et ut amplius mireris, peccant etiā utendo ista aua uitali, ut recte dixerit ille quisquis fuerit: Omnis impiorū uita impietas est. Nam et Christus dixit Iudæis, Nisi credideritis quod ego sum, in peccato uestro moriemini, et Paulus: Quicquid nō est ex fide, peccatū est. Miserrimus sit

rimus sit necesse est, qui conscientiam non habet, & ipse suaq; omnia quae tentat & uersat deo placeat. Ditiſſimus rursus qui hanc cōscientiam ex deo doctus habet, utcumq; parum uideatur habere, utcumq; etiam inopia premi.

In Adā oīa
p̄didimus,
Dominiū in creaturas quod acceperamus, per peccatū Adāe perdidimus. Qui enim creaturas haberemus quando creatorē amissimus? Cū deo recedēte omnia recedūt, ut licet maneat beneficiū dei, dum creatura seruire cogitur uanitati, nulla tamen creatura seruit in salutē. Licet. n. pater faciat suum solē oriri super bonos & malos, tamen hi nō meliores inde fiunt, illi autem gratias agūt, & agnoscūt beneficiū patrē. Non negat impio sua beneficia, sed grauius ex his damnatur, dum non agnoscit benefactorē, audit. n. postea: Fili recordare, q̄ bona accepisti in uita tua. Pij autem licet eisdē quandoq; abundēt, tamen corde in solo datore hērent, nō in datis. & agnoscunt se dispensatores, quibus post hanc uitam restant ea bona quae in deo sperauerant.

In Christo
omnia re=
cepimus.
Verum quod per Adam perdita dei imagine amissimus, in Christum credentes, integrum recipimus. quomodo enim non cum illo nobis omnia donauit? Hic redit iusticia, id est, imago dei, de quo Paulus ait Renouamini spiritu mentis uestrae, & induite nouit̄ hominē, qui secundū deum creatus est, in iusticia & sancti-

sanctitate ueraci. Hinc & ad nos pertinet quod in psalmo ad deum de Christo dicitur. Omnia subiecisti sub pedes eius, oues & boues, pecora, uolucres, pisces. Hinc & Paulus nobis dicit. Oia uestra sunt, siue Paulus, siue Apollo, siue Cephas, siue mūdus, siue uita, siue mors, siue presentia, siue futura. Omnia. n. uestra sunt, uos autē Christi, Christus autē dei. Qui autē in Christū non credunt, nihil eorū quæ in Adā perdidērūt, recipiūt. Nō ergo mirū si nihil corā deo bona cōscientia possident, qui omnia perdidērūt, & nihil receperunt, ut uideas quæ quādoq; legis in scripturis quid uelint. Impij de terra perdentur, iusti autem hereditabunt terram, & inhabitabunt in seculum seculi super eam. Et similia. Hinc canit psalm. Ne timueris cum diues factus fuerit homo, & multiplicata fuerit gloria domus eius, quia cum interierit non sumet oia, neq; descēdet cum eo gloria eius. Ex his notum puto quare Paulus dixerit cibos creatos fidelibus & his qui nouerunt ueritatem, alij omnes sunt male fidei possessores.

Sed hic obstrepit aliquis dicens. Si nihil refert coram deo qui uiuant impij, ergo cur non scortentur, adulteria committant, furentur, faciant quiduis? Respondeo, longe aliud est cum loquimur de iusticia quæ coram deo ualeat, & cum de iusticia ciuili, iusticiam ciuilem etiam uult deus, ne quid turpe

Iusticia ciuili.

turpe uideant boni & iniurijs obruatur, Iecirco &
in lege instituit gladuū, & nūc quoq; magistratus ci-
uiles approbat, in defensionē honorū & castigatio-
nē malorū, quemadmodū ait Paulus, q; principes nō
sunt terrori bonis sed malefactoribus, nisi q; Satan
omnia peruertit. Sed hęc iusticia nihil est corā deo,
id est, nō est talis quam ipse pro iusticia acceptet, nō
enim mūdificat cor, sed manus ab externo ope pro-
hibet, que iusticia est quoq; phariseorū.

Omnis cre- Porro quādo dicit: Omnis creatura dei bona est,
atura bo- certū q; non de solis cibus dicit, sed de omnibus crea-
na etiam turis, quibus fideles recte utuntur, id est, cum gra-
mulier. titiūactione, Ergo & mulier bona est, quam nō scor-
tum facio contra dei præceptū, non cōdemno quasi
peccatū esset mihi ista creatura uti, id qd' esset blas-
phemia in cōditore, sed facio eā uxorem meā quem
admodū deus ordinauit, & utor cū gratiarum actio-
ne, q; quando deus non dedit mihi ut aliter uiuere li-
ceat, inueniam hic remediū contra scortationem, ut
taccam alia que deus abscondit ab oculis stultorum,
qui nihil aliud nouerunt quā istū sexum damnare.
Neq; hic generalibus uti sentētijs scripturæ opus est.
Satis manifeste obuiauit deus doctrinis demoniorū,
quando magno cōsilio creauit sceminā, dicēs. Nō est
bonū boninē esse solū, faciamus ei adiutoriū simile
ipsi. Et Salomon ait. Qui inuenit mulierem, inuenit
bonum

bonum, & hauriet iucunditatē à domino. Quæ sen-
tentia multo melior est quàm omnia quæ Hierony-
mus ontra Iouinianū congeffit.

Mulierem dicit bonam creaturam, & bonam ad **Qui inue-**
utendū, nam de bonitate usus loquitur, quādo loqui **nit mulie-**
tur de eo qui inuenit mulierē. Impietas timet rixas, **rem.**
cōtentiones, odia, dilapidationē rerū, perpetua da-
mna & carceres, se in muliere inuenturam, & fere
fit, ut quemadmodū Solomon ait, quod timet impius,
ueniat super eum, nō uitio mulieris quæ utcūq; in
cōmoda uideatur iudicio carnis, tamen iudicio spiri-
tus bonū est, sed uitio impietatis uiri, quæ bono non
nouit recte uti. Immundis enim & infidelibus nihil
est mundum. Qui autem timet deum, certissime in
muliere inuenit bonū, atq; adeo inuenit ipsam mu-
lierem esse bonam, habetq; pro commoda eam eti-
am quæ impio ualde incommoda futura fuisset. Nam
primum agnoscit se eam accepisse ex manu beni-
gni patris dei, iccirco omnia quæ cum ea & in ea
accepit, utcūq; mundus iudicaret incommoda, ha-
bet pro commodis, non solum ad salutem æternam,
sed etiam ad huius uitæ necessitatem. Sic sentit, Si ali-
ter mihi expediuisset, deus aliter mihi prouidisset,
Necesse est commodum esse quod deus mihi obtu-
lit, quem ut in alijs, ita & in hac re patrem non du-
bito. Nouit pater noster quibus nos indigeamus, etiā
I antequā

antequam petamus eum. Quae infidelis prudentia
carnis mihi quandoq; suggerit, dicens. Si aliam duxif-
ses pulchriorem, prudentiorem, modestiorem, meli-
us habuiffes, illa, inquam, fuissent mihi mors futura.
nam deus incommoda mihi qui nouit, iccirco non de-
dit. Nihil futurum fuit mihi adeo bonum, atq; illud
quod dedit mihi pater deus.

Hinc talis maritus, quia Christianus est, facile
agnoscit beati Petri Apostoli admonitiōem: Viri sint
cohabitantes cum uxoribus secundum scientiam,
quasi cum infirmiori uasculo muliebr i, impertiētes
honorem tanquam cohaereditibus gratiae uitae, ut non
impediatur orationes uestrae. Hinc fit etiam ut mu-
lier talem saepe experta maritum, suos agnoscat dese-
ctus, & incipiat gratias agere deo, q̄ talē dederit.
Atq; ita in tali coniugio, si in deum respicias, grati-
arum actio adest, si in coniuges, omnia per deum cō-
moda. Fide hic opus est, caro ista ridet ut stultici-
am. Hæc est benedictio dei, timentibus ipsum pro-
missa in psalmo, qui incipit. Beati omnes qui ti-
ment dominum, &c. Qui ergo inuenit mulierem,
inuenit bonum.

Iucūditas
à domino
in cōiugio

Quod autem additur, Et hauriet iucunditatem si
ue uoluptatem à domino, oppono omnibus incom-
modis, quae ratio humana & prudētia carnis de uxo-
ribus excogitare potest, et quae hactenus scripta sunt
satis

satis impie, & quæ porro scribi peffunt, item etiam
 omnibus incommodis quæ necessario adfunt coniu-
 gibus, de quibus Paulus Tribulationem, inquit, car-
 nis habebunt huiusmodi. Quæ enim incommoda, nõ
 commoda imò iucunda faceret uoluptas, quæ uenit
 à domino? Nõne uoluptas hæc maior sit necesse est,
 quam quæuis carnis tribulatio? Nam ut taceã, q, de-
 us maritum honore diuino dignatur dum facit eum
 dominũ uxoris, dominũ filiorũ, dominũ familie, dũ
 benedicit eius rebus & suppeditat uictũ, dum facit
 pulchra prole beatũ, dum consuli eius sanitati, non
 enim ne in his quidem derelinquit timentes se, nam
 de his solũ loquimur, taret si etiã inter impios meli-
 us sit honestis cõiugũs quàm scortatoribus uturi-
 que diuersum sentiam, quid nõ mellis habet, quid nõ
 tribulationis superat illa uoluptas à domino, nempe
 læta & recta conscientia, qua scit se uxore à deo ac-
 cepisse, atq; adeo ex manu dei patris accipe omnia,
 siue prospera siue aduersa carni iudicetur, iccirco
 se omniaq; sua in coniugio deo placere, etiam illa nõ
 imputari, per quæ quandoq; peccatur. Hæc consciẽ-
 tia assuescit ut etiam incipiat gaudere q, cõiecta sit
 in illam cõditionem in qua multis cogitur prodesse,
 neq; uellet pro omnibus mundi bonis istam sortem,
 dum interim deus uult, esse commutatam.

Ex his notũ est, sicut cibi boni sunt ad usum, ita

Quæ duo
recēti ad=
huc mun=
do cōmen=
data,

et mulierē ad usum bonā esse, et nō nisi doctrinā
demoniorū esse quæ ista prohibēt. Qui autem ista
uult ignorare, ignoret suo periculo, cōdemnet uer=
bū dei, sequatur spiritus impostores, inueniet suū iudi=
cē, erit quādo frustra eū pœnitebit, nos tanū cōsuli=
mus illis qui ueritatē dei scire percipiunt, ut ex do=
ctrinis demoniorū ad uerbū dei redeāt. Ego quanto
diutius ista duo exēpla (prohibentiū nubere et absti=
nere à cibis) inspicio, tanto magis muror Satanae astu=
tiam, qui suis doctrinis ita in hypocrisi potuerit lo=
qui mendacium, ut sanctitatis specie prohibuerit illa
quæ deus et creatione et uerbo suo, ipsi adhuc re=
centi mundo cōmendauit, quam astutiā notauit Pau=
lus, dum creationis et creaturā meminit, dicens.
Cibos creauit deus, et omnis creatura dei bona est.
De cibis dixit deus. Dedi uobis fructus terræ in
escam, deinde et omne quod mouetur et uiua, erit
uobis in cibum, quasi olera uirentia tradidi uobis o=
mnia. De coniugio autem: Crescite et multiplica=
mini et replete terram. Sic Satan semper statuit cō=
tra statuta dei, id quod primum fecit ille serpens in
paradiso, et promittit magnam sanctitatem, loquens
in hypocrisi mēdaciū, ut imponat infidelibus, quem
adinodum et ille dixit, Eritis sicut dii, scientes bo=
num et malum.

At dicet mihi aliquis Hieronymianus. Tūc dictū
est: Re=

est: Replete terram, nūc autem terra repleta est. Respondeo. Sed deus non reuocauit suum uerbum, & doctrinae sunt demoniorum quae prohibent nubere. Virginitatis autem & perpetuae cōtinentiae alia est ratio, de quo satis ante diximus.

Iam uero non satis est Paulo dixisse omnem creaturam dei esse bonam, id est, qua bene & sancte utaris, nisi etiam clare dicat unde sit bona, licet hoc etiam satis expressum uideri potuisset in uerbo gratiarum actionis, de quo ante dictum. Sanctificatur enim iniquit, per uerbum dei & orationem. Esto infidelibus & hypocritis non sancta sit ad usum creatura, quia aut non gratias agunt, aut etiam in creatura inueniunt peccatum & haeresim, ut uocant. Fidelibus tamen sancta est, propterea q̄ habent uerbum dei, & orant, quemadmodū dicimus. Atq; ita luce clarius est, uerbum Sanctificatur, non significare quod creatura in se sancta sit ad utendum. Per eandem enim creaturam quae in se bona est, alius peccat, alius gratias agit. Itaq; alijs bona est, alijs nō bona, nō propter se, sed pro ratione utentiū, nō est sancta illis qui sine uerbo dei sunt & nō orant, id est, planē infidelibus, in quorū numero uel primarij sunt qui attendunt doctrinis demoniorū, nam Paulus ait eos discessisse à fide, utcumq; se fideles uocitent.

Sic isto uerbo sanctificationis utitur quoq; ad Co

Sanctificatur creatura.

rimthios dicēs. Sanctificatus est uir infidelis per mulierem scilicet fidelem, & sanctificata est mulier infidelis per uirū scilicet fidelem, alioqui filij uestri imundi essent, nūc autem sancti sunt. Id est, coniunx fidelis potest sancte uti infideli coniuge & infidelibus filijs, nō peccat eis utendo, prouidēdo, &c. modo infidelis cōiunx & filij faciam quod ipsos in hac parte decet, imō peccaret fidelis cōiunx eos deserēdo, tam sanctus est cū eis atq; cū infidelibus, nā sunt creatura dei, ad usum illum bona, quē deus instituit. Hic certum est infideles non esse in se sanctos, imō potius damnatos, sed sanctos esse fideles, quando omnia munda mundis.

Sanctificatur p uerbum dei.

Sanctificatur, inquit, per uerbum dei & orationem, Verbum dei non est mihi uerbum dei, nisi credam. Per fidem ergo quæ est in uerbum dei, sanctificatur mihi creatura. Ergo quia habeo uerbum dei, sanctus est mihi quicumq; cibus, quocumq; die, sancta est mihi uxor, etiam si minister uerbi dei & sacramentorum sum, idem uerbum non permittet ut abutar ulla creatura, idem rursus docebit me in nulla creatura peccare, qua utor secundum deum cum gratiarum actione. Spiritus autem impostores, quia non habent uerbum dei, sed doctrinas demoniorum, in cibis & in muliere & in alijs creaturis inueniunt peccata, alioqui non tam diligēter prohiberēt cibos & nuptias

Et nuptias, et suis mendacijs, quæ in hypocrisi lo-
quuntur iste cauteriatæ conscientie, non sic perge-
rent obscurare, si fieri possit, diuini uerbi lucē, qua
omnia sunt sancta credentibus.

Porro oratio primum significat postulationem
qua postulo à deo et corporis et spiritus necessaria
et liberationem à malis. Postulat itaq; fidelis, id est,
qui habet uerbum dei et non credit doctrinis demo-
niorum et mendacijs hypocritarū, postulat, inquā,
cibos à deo, dicens Panem nostrum quotidianum da
nobis hodie. Nostrum dicit, quia suum panem non
aliorum uult māducare quotidianum, ne thesaurum
in multos annos aut præciosa nō necessaria postula-
re uideatur. Hodie, ne sollicitus in oratione sit pro
crastino die, quasi dicat, Cras etiā orabo si uiuero,
et tu cras quoq; dabis, qui nosti quibus indigeamus.
Da nobis, non enim uult alium panē quam illū quē
nouit se ex manu dei accipere, iniusta lucra nō sequi-
tur. Non norunt hanc orationem hypocritæ, ex do-
ctrinis demoniorum fingunt novos cultus dei, ut ex
sudore aliorum ditescant, non laborant manibus, ut
suum panem manducent, fingunt longas orationes,
quemadmodum Christus dicit, ut deuorent domos
uiduarum, et grauius iudicium accipiant. Infeli-
ces certe, qui etiam peccata, id est, usuras et rapi-
nas sub specie cultus dei edunt. Et ferè fit ut qui iusti

Oratio
per quam
nobis crea-
tura san-
ctificatur.

ciam in cibis quæerunt, iniusta lucra sectari non uere
antur. Non placet eis ut edantur carnes feria sexta,
sed nõ displicet quod ipsi ex iniustitia uiuunt.

Deinde oratio more scripturæ compræhendit
etiam gratiarum actionem, de qua supra diximus.
Postulamus quæ nondum habemus, gratias agimus
pro acceptis, ut sic semper siue habentes siue nõ ha
bêtes, nõ aliò sed ad manum dei patris respiciamus.
Hypocritæ autem iustitiarij, dum habent uidentur
gratias agere, dum non habent, non ex deo sperant,
sed ad sua consilia fugiunt & humanas prouidētias,
aut certe suis operibus et obseruationibus et meritis
sperant se accepturos, quibus etiam omnia referunt
accepta, atq; hi inter eos sunt optimi.

Et sicut fidelis orat pro cibis & gratias agit, ita
quoq; orat pro uxore, quando non ignorat uxorem
bonam proprie dari à domino, quæadmodum dixit
Salomon, & pro eadem accepta gratias agit, ut su
pra diximus. Atq; ita intellige de omnibus creaturis
quibus utitur. Igitur sanctificari creaturam per uer
bum dei & orationem, nihil aliud est, quàm per fi
dem tibi esse ad utendum bonam & sanctam creatu
ram. Sola fides enim nouit uerbum dei, orat et gra
tias agit. Infidelitas ista non nouit sed pro uerbo dei
habet doctrinas dæmoniorum. Non orat, licet plus
cæteris orare uideatur, nã oratio solius fidei est, quæ
fides

fides ibi tantum est, ubi uerbum dei regnat, non doctrinae demoniorum. Non gratias agit, nisi forte illas. Gratias ago tibi domine quod non sum sicut ceteri, quando enim patrè agnosceret, qui in alijs creaturis iusticiam & meritum, in alijs peccatum deputat? Conuenit ergo ista sententia. Sanctificatur creatura per uerbum dei & orationem, atq; adeo planè eadem est cum illa. Omnia munda mundis, id est, fidelibus. Qui autem prohibitiones nuptiarum & ciborum sequuntur, defecerunt à fide, & ideo nihil est eis mundum, sed inquinata est eorum infidelis mens et cauteriata consciètia, & sunt ad omne opus bonù reprobì, quorù omnia bona opera, quæ falso bona uocant, nihil aliud sunt quam sacrificium Cam.

Haecenus hæc de prophetia Pauli scripsimus satis multis uerbis, ut consolemur & confortemus pusillanimes, maxime uero ut succurramus aduersarijs nostris quos maxime uidemus damnasse, si forte det eis deus poenitentiam, ut ait Paulus, ad cognoscendam ueritatem, ut resipiscat à diaboli laqueis, à quo captiui tenentur ad ipsius uoluntatem. Non enim traducere querimus homines, què admodum hodie aliqui ineptis prædicationibus nihil aliud agunt, sed per uerbum dei manifestare, quemadmodum debemus, & damnare eorum errores, ne post hac alios seducant, & ipsi quoq; conuertantur à spiritibus im-

Consilium
scriptoris.

postoribus ad dominum nostrum Ihesum Christum, qui est uia, ueritas & uita. Si qui sunt qui istū animū nostrum nolunt uidere, nempe nos uelle consulere illis qui adhuc errant, & consolari qui cœperunt resipiscere, fingant nos aliud uelle, & damnent nos ut uelint, excœcentur qui cōdemnant oblatam lucem, quid ad nos? Ego uero interim consolabor me fide, quā mihi dedit gratia benigni patris per Iesum Christum dominum nostrum, & præterea uerbis Pauli quæ post hanc prophetiam sic addit.

Fratribus.

Hæc proponēs fratribus bonus eris minister Iesu Christi, enutritus uerbis fidei et bonæ doctrine, quā assidue sectatus es. Fratribus, id est, fidelibus siue Christianis, est ista bona doctrina, ut caueant à spiritibus impostoribus qui prohibēt nubere & edere cibos, quasi in talibus sit dei iustitia, maneant autem in fide domini nostri Ihesu Christi, gratias agentes deo patri semper de omnibus. Illis autem qui fratres non sunt, sed defecerūt à fide ad doctrinas dæmoniorum, quos Christus pseudochristos uocat, hæc doctrina non bona est sed hæresis, quando enim doctrinæ dæmoniorum probarent uerbum dei?

Bonus minister Christi.

Et bonus est minister Ihesu Christi, id est, bonus Apostolus, bonus episcopus siue prædicator, qui hæc proponit fratribus. Hodie qui defecerūt à fide, attendentes spiritibus impostoribus & doctrinis dæmoniorum,

orum, dicunt, qui talia proponunt, esse hereticos,
& damnant bonos ministros Iesu Christi, & satis cō-
mode, qui enim probarent Satanae ministri qui se-
quuntur doctrinas demoniorum, id est, traditiones
humanas, illos qui sunt ministri Iesu Christi.

Hoc uerbum Pauli sit iudex inter papistas &
quos uocāt Lutheranos, illi gloriantur se bonos mini-
stros Iesu Christi, sed quia sequuntur errores illorum
qui prohibuerunt nuptias & cibos, imò & ipsi pro-
hibent, etiā inuocato brachio seculari, quia brachiū
domini perdidit, Paulus dicit eos defecisse à fide
ad spiritus deceptores & doctrinas demoniorum,
etiam si mendacia hypocrisis, id est, sancta specie te-
gant. Lutherani uero quos uocant, quia damnant et
uerbo & facto istas ciborum & coniugij prohibiti-
ones, id quod deus reuelato Euangelio uoluit, ita ut
etiam impius mundus testimonium de ipsis ferat,
quod istas prohibitiones dānant, imò uelint, nolint,
testimonium etiā ferant papistae, qui clamāt sine mo-
do, O cælum o terra, quod istas prohibitiones dam-
nant Lutherani. Quia, inquā, dānant, & præterea,
qd' maxime oportet, docent, sola fide in Christū nos
iustificādos cōtra illos q' defecerūt à fide, et nihil nisi
defectionē fidei docēt, Paulus ex spiritu sancto pro-
nunciat eos bonos ministros Iesu Christi et enutritos
uerbis fidei et bonae doctrinae, &c. Cæterū uerba fi-
dei

dei opponit illis qui defecerunt à fide, in quibus, ut maxime ingeminent prædicando fides, fides, fides, nõ tamen uerba fidei inuenies. Bonam aut doctrinã opponit doctrinis dæmoniorũ in hypocrisi loquentium mēdaciũ &c. I nũc hypocrisis et cõtemna eos quos spiritus sanctus probat, nõ facies nos hereticos nisi prius Paulum, imò Christũ & spiritum eius atq; adeo deum patrem omnũ, feceris hereticum, finge qd' uis, nos sententiã dei pro nobis contra doctrinas dæmoniorũ, nuptias et cibos prohibentiũ, habemus.

Epilogus. Ad te igitur nũc redeo doctissime doctor et humanissime præceptor, nõne ex his omnibus uides imò quis non uidet: quam Christiane tuo coniugio gratulati simus? Gaude itaq; quod post defectionem fidei redieris ad fidẽ domini nostri ihesu Christi, sine qua non est homini salus, quod à spiritibus impostoribus & doctrinis dæmoniorum in hypocrisi loquentium mendacium, redieris ad fidele uerbum dei, quod est ipsa ueritas & lux uitæ æternæ, quod à caractere bestie, id est, à cauteriata consciẽtia, qua fiduciã habebas in opera & obseruationes traditionum humanarum, redieris ad signum dei uiui, ut habeas nomẽ dei patris scriptum in fronte, ut consciẽtia tua se uerbo dei tãtum norit obstrictam per fidem in Christum. Gaude quod prohibentes nubere contempseris,

ris, quando deum aliud uelle intellexisti, ut redires à
condemnatione creaturæ, ad gratiarum actionem
pro creatura, & illa quidem necessario accepta,
quid enim iudicaris ab aliena conscientia pro eo
quod gratias agis?

Neq; hic te prohibere debuit iuramentū aut uo- ^{Votū &}
tum. Iuramenta præstanda sunt quæ principibus, ci ^{iuramentū}
uitatibus, socijs & alijs facta sunt, quæ non sunt con ^{cōtra deū,}
tra deū dū præstantur, ut maxime non bonū indica ^{de quo eti}
mus sic, ut fit, omnia iuramentis repleti, dum alia se ^{am supra-}
pe contra alia sunt. Iuramenta autem uel uota quæ
sunt contra deum & rationem nostræ salutis, nemo
præstabit aut præstanda duxerit, nisi planè impius.
Principes qui hodie contra innoxium Christiano-
rum sanguinem abutuntur gladio pro doctrinis de
moniorum prohibentium nuptias & cibos, permittunt ^{Principes}
quæso nobis ut demus eam gloriam diuinæ ma- ^{desināt de}
iestati quam ipsi dant sibi. Quando enim deprehen- ^{fendere do}
dunt ciues alicuius ciuitatis iurasse aliquid consuli- ^{ctrinis de}
bus quod sit contra iuramentum ipsis uel præstitū ^{moniorū.}
uel præstandum, statim proferunt sententiam, ciues
plus esse obnoxios principi quàm consulibus, atque
ideo iuramentum consulibus factum in hac parte
esset irritum, ut non committatur aliquid contra iu-
ramentum principi factum. Cur non permittunt
nobis immutare iuramentum quod deprehenditur
contra

contra uerbum & ordinationem dei factum? Certe
doctrinae demoniorum sunt quae prohibent nubere,
nisi quis hic blaspheme spiritum sanctum uoluerit face-
re mendacem, & ego iuravi in istas doctrinas de-
moniorum per errorem, putabam enim me obsequi-
um prestare deo, quia uerbum dei non habebam. Non
ne ergo utcumque iurauerim, debeo abijcere doctri-
nas demoniorum, ubi uideo mihi opus uxore, ut re-
deam ad uerbum & institutionem dei? Scortari atque
ad eo & alienam mulierem, quae tua non est, concu-
piscere, prohibet deus, & perpetuam continentiam
non habent nisi quibus deus dat, iuramenta hic nihil
ad rem faciunt, quae ubi opus fuerit, propter deum,
cum timore dei abijciamus, postulantes ueniam te-
merarij iuramenti et nominis dei in uanum accepti,
cum hoc tamen etiam gaudentes, quod reuelato erro-
re ex Satanae laqueis euadimus. Suo periculo propter
iuramentum maneat in doctrinis demoniorum, &
suo periculo sentiat cum eis, qui non uult audire uer-
bum dei, nos autem canimus: Benedictus dominus de-
us qui non dedit nos in captionem dentibus eorum.
Anima nostra sicut passer crepta est ex laqueo ue-
nantium, Laqueus contritus est, & nos liberati sumus.
Adiuuorium nostrum in nomine domini, qui fecit cae-
lum & terram.

Pr. et cetera

Præterea optime doctor, gratam rem mihi feceris, forsitan etiã tibi ipsi, si hæc quæ scripsi tuæ uxori interpretatus fueris. Non enim me pudet etiam seruijsse mulieri quam deus istis præconijs quæ ante audiimus nobis commendauit, & quæ est consors gratiæ dei, quam habemus in Christo Iesu domino nostro, in qua ualeat tua humanitas & semper & in æternum, Amen,

FINIS.

ARGENTORATI EXCVDEBAT
IOANNES KNOBLOVCHVS.
ANNO. M. D. XXVI.
MENSE IANVARIO.

289-95.

